

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

BROGEDE MINDER

FRA FYRRETYVE AARS
OPHOLD I CHICAGO

M. SALMONSEN

M. SALMONSEN

BROGEDE MINDER

FRA FYRRETYVE AARS
OPHOLD I CHICAGO

GYLDENDALSKE BOGHANDEL - NORDISK
FORLAG - KØBENHAVN OG KRISTIANIA
MDCCCCXIII

INDHOLD.

	Side
I. Stemninger og Tilstande i Begyndelsen af Halvfjerdserne. — Afsked fra Hjemmet. — Overrejsen. — Ankomst til New York. — I Chicago. — Eftervirkningerne af den store Brand. — En dansk Hotelejer. — Milwaukee Avenue. — Det danske Konsulat. — Konsul Dreier. — Dreiers Apothek	7
II. En skandinavisk Nationalbank. — Foreningen «Dania». — Amerikansk Politik. — Lidt mere om den danske Forening og dens Medlemmer. — Grundlovsfester. — Danske Aviser: «Fremad» og «Friheden»	32
III. Bladet «Heimdal». — Kendte Danske: Professor N. C. Frederiksen. — Clemens Petersen. — Louis Pio og Poul Geleff. — «Landhandlere». — Fredsdommerinstitutionen. — Amerikansk Retspleje. — Det mørkeste Chicago. — En Eksekution	63
IV. Lægepraksis i Chicago. — Ansete danske Læger	88
V. Pengeinstituter. — H. C. Andersen-Monumentet. — Konsul Dreiers Død. — «Den Dreierske Kreds». — Danske Billed- huggere i Amerika	105
VI. Amerikansk Kunst og Kultur. — Et Professorat i dansk Sprog og Literatur. — Georg Brandes. — Kendskab til dansk Literatur	124
VII. Faste Kolonister og flygtige Gæster. — Bjørnstjerne Bjørnson. — Kristofer Janson. — Boganis. — Jacob Riis. — Henrik Cavling	136
VIII. Dansk Komædie. — Dilettanter. — Musikliv. — Ærlige Stridsmænd. — Holger Drachmanns Besøg i Chicago. — Før og nu. — Danske Slesvigere. — En Korrespon- dance i «Heimdal» 1875	154
IX. Amerikansk Ægteskabslovgivning og amerikanske Ægte- skaber. — Ægteskab og Skilsmisse. — Fredsdommeren Mr. Murphy. — Forestaaende Reformér	179

I.

Stemninger og Tilstande i Begyndelsen af Halvfjerdserne. — Af-
sked fra Hjemmet. — Overrejsen. — Ankomst til New York —
I Chicago. — Eftervirkningerne af den store Brand. — En dansk
Hotelejer. — Milwaukee Avenue. — Det danske Konsulat. — Konsul
Dreier. — Dreiers Apothek.

ALT, hvad jeg vidste om Chicago, havde jeg læst i
Tidsskrifter, københavnske Blade, Robert Watts
Korrespondancer og Topsøes Bog om Amerika, hvori
Byen benævnes «Havebyen» eller «Dronningen ved
Michigansøen». Navnlig denne sidste slog mig som
en stolt Benævnelse. En Dronning tænker man sig
jo altid, især naar man er ung og uerfaren, som et
Væsen iført Fløjl og Silke, med et Diadem som Hoved-
pryd, Diamanter om Hals og i Øren og perlesmykket
Gevant. Man tænker sig hende paa en ophøjet Trone
med et Scepter i den hvide, behandskede Haand, og
den lille smalle Fod i guldspændede Sko. Og naar
man saa dertil er Dronning ved Michigansøen, falder
det jo af sig selv, at hun er renvasket, med gennem-
sigtig Hud og proper baade indvendig og udvendig.
Og en Dronning maa jo ogsaa helst bo i et Slot,
med mange fine Tjenere til Opvartning, lutter høflige
og dannede Tjenere, der serverer alt paa Service af
Guld og Sølv. I et Slot tænker man sig ligeledes et
Hofkapel, hvor Gudstjenesten forrettes af dannede, ornat-
klædte Præster, der prædiker over Dagens Tekst og
læser i Bibler med Guldsnit, der lukkes forsigtigt med
Guldspænde.

Jeg fandt den Gang Topsøes Bog meget interessant, senere forandrede jeg min Mening; Cavlings Bog om Amerika udkom jo først mange Aar efter. Det gik op for mig, at Topsøe kunde ligesaa godt have siddet hjemme i København og skrevet sin Bog, og det gjorde han da ogsaa for et enkelt Kapitels Vedkommende, nemlig det om Chicagos store Brand, der fandt Sted nogle Maaneder efter Forfatterens Hjemkomst. — Robert Watts Beretning om Branden berøede paa Selvsyn og hvad han havde hørt fortælle. Han var en ypperlig Føljetonist, der havde set «ti Tusinde Bygninger staa i Brand», berettede om Muldyr, der trak Vogne med halvnøgne Kvinder med vildtflagrende Haar, og de stakkels Kvinder laa mellem helt nøgne Børn pakket ned i Skuffer, Meltønder og Ballier. Han havde paa sin Vej til Brandstedets Udgangspunkt truffet en Politibetjent, hvem Skrækken havde gjort afsindig, og set en ung Pige paa aaben Gade foran et ituslagent Klaver og hørt hende spille og synge. «Efter Sigende», beretter han, «nedkom 500 Kvinder med Børn under Ildens Rædsler». Det maa dog siges til Ære for Watts Samvittighed, at han følte sig opfordret til at modificere sine Udtalelser i senere Korrespondancer, idet han undskylder sig med de første overvældende Indtryk af det store Ilddrama.

I Kapitlet om Chicago omtaler Topsøe den skandinaviske Befolkning med nogle faa Linier. Kun i Fortalen faar de danske Konsuler en Tak for ydede Tjenester under hans korte Ophold i de forenede Stater. Saa har Henrik Cavling ganske anderledes forstaaet at bruge sine Øjne, næsten alt i hans Skildring beror paa Selvsyn og Erfaring. Der er Liv og Fart i ethvert Kapitel, han er lige saa munter og underholdende som hans Navne hos Holberg, og det er jo

ikke hans Skyld, at flere af de Navne, som den Gang stod i høj Kurs, senere tabte Forgyldningen, efter at deres Bærere, ligesom Ibsens John Gabriel Borkman, havde tilbragt nogle Aar i Isolation.

Det var i Aaret 1871, jeg tog den Beslutning at rejse til Amerika. Stemningen herhjemme var jo meget trykket. Haabet om Slesvigs Generhvervelse var strandet paa Frankrigs Nederlag. Da Krigen erklæredes den 15de Juli 1870, jublede man af Glæde ved Tanken om Sejr for de franske Vaaben. Den ledende Presse tog ikke i Betænkning at anvende Haansord paa Bismarck, og det var da navnlig Carl Ploug, der gjorde sig til Talsmand for en Alliance med Frankrig. Selv den ellers saa besindige D. G. Monrad, for hvem de bitre Skuffelser fra 1864 jo maatte være i frisk Minde, erklærede sig i Favør af Alliancen. Til Held for Landet blev den af Napoleon sendte Gesandt afvist, da hans Forslag var for løse og lidet betryggende.

Var nu Stemningen paa det national-politiske Omraade forstemt og pinefuld, saa var der andre, næsten glemte Felter, hvor Følelser og nye Tanker kom til Udbrud med en Styrke og Heflighed som ingensinde før i det hidtil saa fredelige og lidet revolutionære danske Samfund. Pariserkommunen gav Stødet til det første praktiske Forsøg paa Socialismens Indførelse i Danmark. Med Rocheforts «Lanterne» som Forbillede begyndte Louis Pio Udgivelsen af sine første Smaa-blade, hvori han med det ham medfødte agitatoriske Talent rettede en Række voldsomme Udfald mod Samfundets bestaaende Ordning. Hans svage Karakter blev den Anstødssten, der senere medførte for ham Tabet af Anseelse og Magt. Da Fristeren i Skikkelse af en

dansk Politiinspektør viste ham al Jordens Herlighed, faldt Pio for aldrig at rejse sig igen.

Det var med vemodig Følelse, min unge Hustru og jeg rakte Haanden til Afsked og sagde Farvel til Slægtninge og Venner, der var forsamlede paa Københavns Toldbod. Det var en smuk Augustdag i 1872, at en lille Jolle førte os ud til Amerikafareren, der laa et godt Stykke ude i Søen. Paa snarligt Gensyn! lød det fra mange Munde, men Erfaringen hos de fleste Mennesker har godtgjort, at det er ulige lettere at rejse til Amerika, end det er at komme hjem igen, ligesom det jo er lettere for de fleste Mennesker, der er i den Kasus, at sætte et Pant paa Assistentshuset, end at løse det ind igen. Damperen hørte til «Baltische Lloyd», den eneste Linie, der dengang anløb København for at indtage Passagerfragt. Det var en lille Baad og ikke synderlig elegant indrettet, men Prisen for Overfarten var særdeles rimelig og stod egentlig i Misforhold til den langsomme Sejlads. Baaden skulde anløbe Håvre, men efter et Par Dages Sejlads gik der Bræk paa Maskinen eller Skruen, og Kaptajnen ansaa det for raadeligst at løbe ind i Havnen i Queenstown. Da Skaden ikke kunde repareres i Hast, maatte vi vente til den næste Baads Ankomst. Det tog et Par Dage, og vi benyttede Lejligheden til pr. Jærnbane at gaa til Byen Cork, af hvis Befolkning Amerika i mange Aar har modtaget Tusinder af Emigranter. Da vi saa kom i Fart igen, naaede vi snart Håvre, og her fik vi Lejlighed til at gaa i Land. For første Gang i mit Liv bestilte jeg paa Fransk en Kop Kaffe, der blev serveret i et Vandglas. Jeg talte med Folk, der syntes at forstaa mig, men som jeg derimod havde Vanskelighed ved at forstaa. Dette gav mig

Anledning til at tænke paa Eibe og Ollendorf og de mange andre Hundrede Timer i Fransk.

Der var ikke faa Danske ombord paa den ny Damper. Blandt andre var Student Henry Hertz, der senere slog sig paa Politik i Chicago og var heldig, hvis det overhovedet kan kaldes heldigt at slaa sig paa Politik i Amerika. Jeg blev ogsaa præsenteret for den danske Generalkonsul i Washington, og for den danske Konsul i New York, der begge havde aflagt et Besøg i Danmark. Sidstnævnte var en døds-syg Mand; han var paa det sidste Stadium af Lunge-svindset, uden at ane det. Paa Overfarten sad han i en Rullestol, svøbt i tykke uldne Tæpper, talte yderst svagt og afbrødes idelig af heftige Hosteanfald. Ved Afskeden rakte han mig et Kort og hviskede: Paa Gensyn i Chicago. Faa Uger efter laa han i sin Grav.

Ensformigheden ombord afbrødes ved Fødslen af et Drengbarn. Nogle Dage efter forrettedes Daaben af Skibets Kaptajn med en Højtidelighed og Færdighed, der indgav Passagererne Troen paa, at han maatte have Øvelse i den Slags Forretninger. Efter Daaben blev der serveret Kager og Vin, og Ungdommen fik sig en Svingom til Skibsmusik, under Skinnet fra kulørte Lamper.

Først noget for sent fik jeg en Recept mod Sø-syge. Dens Ihænderhaver var en Englænder, for hvem den danske Skibslæge præsenterede mig, kort før vi gik i Land i New York. Manden var iført en hvid Flonnels Dragt, der sluttede tæt om Legemet. Fra det Øjeblik, han kom ombord, havde han lagt sig paa Ryggen i sin Køje, som han ikke forlød under hele Overrejsen. Han afviste enhver Opfordring til at tage Del i Skibsmaaltiderne, og nød kun de af ham selv købte Bisquits, som han skyllede ned med

store Kvantiteter af Champagne. Han havde sovet det meste af Tiden, og han havde ikke mærket det ringeste til stærkt Uvejr med voldsomme Storme, der drev Passagererne fra Dækket ned i Kahytterne.

Under et faretruende Vejr til Søs kan en Iagttager faa Lejlighed til at se mange forskellige Optrin. Jeg saa Damer i deres aabne Kahytter knæle foran Krucifikser eller Helgenbilleder, hørte svag Salmesang og lydelige Bønner af Stemmer, der røbede Angst og Bæven. Som Kontrast iagttog jeg Mænd omkring Spillebordene ivrigt beskæftigede med «Poker», og hvis Ansigter forraadte en større Interesse for Udfaldet, end for deres Sjæls Frelse.

Det var Solopgang, da vi løb ind i New Yorks Havn, og jeg nød det prægtige Skue med stor Andagt, hvori der blandede sig et Stænk af Hjemve og en Følelse af Lidenhed og Frygt for den uvisse Fremtid i de store Forhold. — Det tog ikke lang Tid, før et Par Inspektører erklærede Skibet for karantænefrit, og for dem, der forstod det, tog det kun ringe Tid at slippe gennem Toldvæsenet; det var langt lettere dengang end i vore Dage. Det blev mig fortalt, at Folk, der jævnlig rejste mellem Amerika og Evropa, havde deres egne Toldinspektører. Det var ingenlunde altid, fordi Ens Bagage indeholdt toldpligtigt Gods, at man bad Inspektøren om at gaa forsigtigt til Værks, men hyppigt for ikke at faa sine Sager ramponerede ved altfor skyndsomme Hænder, der tog temmelig haardt paa Indholdet, som ofte ramponeredes til Tab for Ejeren. Naturligvis smugledes der, mest af Kvinder, thi Folk overalt i Verden synes ikke at gøre sig nogen Samvittighed af at liste Sager gennem Toldvæsenet, selv om de ellers i hele deres øvrige Vandel handler ærligt og redeligt. Ligesom der jo ogsaa findes Folk,

der har Fornøjelse af at undgaa Sporvognskonduktøren, naar han kommer rundt for at billettere. Et sindrigt Eksempel paa en Smugler afgav for ikke længe siden en Musiker, der i Italien havde købt sig en kostbar Stradivarius. Ved Landstigningen bad han en lille italiensk Dreng om at bære den, og der findes ikke den amerikanske Toldbetjent, der vil inspicere et Instrument, som maaske vilde være det eneste foreløbige Middel til den lille Fyrs Eksistens. Det turde maaske være overflødigt at bemærke, at ikke alle Smuglere er Frihandelsmænd.

Næppe havde jeg forladt Inspektionen, førend jeg omringedes af en Skare Banditer, der i Egenskab af Dragere og Agenter for Hoteller vilde, at jeg skulde følge dem. Blandt disse var der flere Landsmænd, der ikke nøjedes med en almindelig Henvendelse, men greb fat i min Vadsæk, og da de ikke skulde samme Vej, halede de hver til sin Side, saa det sved i mine Hænder. Det gik ikke af uden Slagsmaal mellem to Danske, der begge havde udset mig som deres Offer. Mellem disse to veksledes der et Sprog med Eder og Forbandelser og uskønne Talemaader, som jeg aldrig før havde hørt og heldigvis heller ikke senere har haft Lejlighed til at høre. Efter at den stærkeste med et vældigt Slag havde fældet sin Modstander, der laa paa Stenbroen med et blodigt Ansigt, marscherede jeg i jævnt Trav til vedkommende Hotel, der ikke var stort bedre end et almindelig Logishus. Efter at være bleven halvt tvungen til at nyde et Par Glas Øl og noget Smørrebrød, var jeg heldig nok til at slippe bort, forinden Mørket faldt paa.

Opholdet i New York varede kun et Par Dage. Jeg fik set Central Park og et Par af de fashionable Gader samt de offentlige Bygninger. Hvad der slog

mig ved Beskuelsen af de mange Pragtbygninger, var Mangel paa Stil og Ensartethed i Arkitekturen. Hvad man derimod ikke kunde undgaa at lægge Mærke til, var de store Dimensioner. Paa det Punkt ligner nu den Dag i Dag Amerikanerne de gamle Romere, der satte Pris paa Kvantitet, men hvis Kunstsans jo stod tilbage for de fine og udviklede Grækere. Man erindre, at det er 40 Aar siden, hvad der her er Tale om, og at Kulturfremskridtet i Amerika har været stort, men selv nu er det det store, massive og maaske det brutale, der er det mest iøjnefaldende i amerikansk Arkitektur og Skulpturarbejde. Man behøver blot at gaa ud i Lincoln Park, og med Øjet maale de Statuer, der er modelerede af Amerikanere, og dem, der er modelerede af evropæiske Kunstnere. Ved Siden af Lincolnstatuen bliver Statuen af H. C. Andersen en Dværgfigur. Den sidste er ganske vist en siddende Figur, men hvis den kunde rejse sig op, vilde den næppe naa Lincoln til Skulderen. Kulturen er jo en langsomt voksende Plante; kunde den købes for Penge, havde Nordamerika havt den for længe siden.

Min Jærnbanebillet var en gennemgaaende Billet paa kort Frist, og jeg maatte derfor i Tide være paa vedkommende Station, men ved en Skæbnens Hændelse steg jeg ind i et Tog, der gik til Baltimore, uden at dog Omkostningen øgedes i væsentlig Grad. I Baltimore oplevede jeg en Hændelse, der sent gik mig af Minde. Jeg havde aldrig før set en fuldblods Neger, og da en saadan aabenbarede sig for mig i Skikkelse af en Kusk paa en Kulvogn, stod jeg stille for at tage ham i nærmere Øjesyn. Min Opmærksomhed blev særlig henvendt paa dette Eksemplar af Racen ved hans larmende Raab til Hestene om at gaa frem. De ulykkelige Dyr sled haardt nok, thi

Vognen var stærkt belæsset og Gaden stærkt hullet. Da hans Raab ikke hjalp, tog han Pисken til Hjælp, og han ramte sikkert og haardt over Bringe og Hals, alt til ingen Nytte. Som jeg stod og saa paa ham, der utvivlsomt havde et sikkert Blik for, at jeg var en Nykommer, rakte han pludselig sin Tunge ud af Halsen, og hvilken Tunge! Den forekom mig at have en Oksetunges Længde, og dertil var den rød som dryppende Blod. Jeg vendte uvilkaarlig mit Hoved bort, men selv efter at han ved Politiets Hjælp havde faaet Vognen i Gang og drejede om det nærmeste Hjørne, saa jeg ham vende Hovedet imod mig med Tungen ud af Halsen. Da jeg kort efter sad i en Restaurant og gennemgik Spisesedlen, faldt mit Øje paa «Tunge med Grønærter», men jeg foretrak de Baltimore Østers.

Det var en varm Dag, da jeg i Slutningen af September ankom til Chicago. Luften var lummer og trykkende, og man gispede efter Vejret. Jeg havde ventet at rulle ind i en flot Jærnbanegaard med tilsvarende Perron, men der var ingen af Delene. Liniens oprindelige Station, der havde ligget i en anden Ende af Byen, var under den store Brand Aaret forud gaaet op i Luer. Man steg derfor af midt paa Gaden (Kinzie Street), og den frembød just ikke noget æstetisk Skue. Overalt mødte Øjet Jærnbaneskinner, tilrøgede Lokomotiver, hvorfra der uophørligt ringedes med sprækkede Klokker, og som sendte store, tykke Søjler af Kulrøg mod Himlen, Fragtvogne og fyldte Kreaturvogne, hvorfra Køer, Svin og Faar brølede, gryntede og brægede omkap, en Slags Pastoralsymfoni af en højst uhyggelig Virkning. I min Fantasi syntes

jeg at høre de ulykkelige Dyr bede om en Drik Vand. Kun paa den ene Side af Gaden stod en Række Huse tæt op til hverandre, hist og her en Murstensbygning af ubestemt Farve, nogle havde engang været røde, men Kulrøg og Sod havde dækket over Farven, og de stod nu ved Siden af gamle Træhytter, der rystede og skælvede, hver Gang en tungtlæsset Fragtvoan rullede forbi.

Mit første Indtryk af Chicago stemte mig just ikke til Gunst for Byen, men jeg var jo ogsaa landet i det uheldigste Kvarter, som den ellers saa ubarmhjertige Brand havde skaanet. Dertil kom en ulidelig Varme, 100 Grader Celcius i Skyggen med en orkanagtig Blæst fra Syd. Støvet hvirvlede fra Gaden og tog Papirstumper og Kulstøv med sig i Flugten. Hatte fløj af og lejrede sig paa Jærnbaneskinnerne, og Mænd satte i Løb efter Hattene, men naar de mente at være indenfor Rækkevidde, tog Hattene atter Flugten, og Folk stillede sig i Klynger for at iagttage den vilde Jagt, og de lo! I Luften virrede Fluer, og store Myg opførte en Dans, hvortil de selv leverede Musiken. Skaldede Hoveder fik et Slag med flade Hænder, og naar Slaget ramte, saas de sorte Pletter af Myggelig, eller Slaget ramte ikke, fordi Insektet skiftede Taktik og efterlod sit Mærke paa Kind eller Haand.

Da jeg nærmede mig Husrækken, begyndte jeg at læse Navnene paa de fremspringende Skilte; paa nogle af Husene dækkedes hele Længden af Façaden med Ejerens Navn og Bedrift. Det lavede op i mit daarlige Humør, da jeg opdagede «Christian Hansens Hotel» paa et af Husene. At jeg her stod foran et godt dansk Navn, var jo ingen Tvivl underkastet, saa meget mindre som et lille Dannebrogslag viftede fra et Vindu i øverste Etage. Kun i uegentlig Forstand kunde man

kalde dette Hus et Hotel. Det var et almindeligt, men grimt Hus med snæver Indgang og stejle Trapper.

Hansen var en mul, faamælt Mand af mørk Lød, oppe i Trediveerne, af Middelhøjde, tæt bygget, med brede Skuldre. Fra den lave Pande var det tætte sortladne Haar strøget tilbage, og et Par velplejede, engelske Bakkenbarter struttede frem i en Længde, der stod i Misforhold til det ikke synderlig udviklede Ansigtsparti. Han var født i Jylland og talte helst sit eget Sprog, og han havde ingen andre Interesser end den, der knyttede sig til hans Gerning. Naar han ikke arbejdede, havde han altid sine Hænder i Bukselommerne, og naar han talte med Eftertryk, gik disse Hænder længere ned i Lommerne, medens han samtidig gjorde en kort Bøjning med Knæerne. Han anbragte hyppigt Ordet Princip, naar han diskuterede med Folk, der ønskede Kredit, eller hvis Krediten alt var overskreden. — «Jeg har nu engang disse Principer, og dem viger jeg sandelig ikke fra,» var de sidste Ord, man kunde høre fra en Krog i Værelset, naar han afviste ethvert nok saa veltalende Indlæg for at rokke ved Principerne. Kort efter flyttede han bort, indrettede et stort Hotel med mange Værelser og kaldte det «Dannevirke». Fra den Tid gik han stadig blandt Landsmænd under Navnet: Dannevirke-Hansen.

Det tog ham ikke lang Tid at opdage, at jeg var Nykommer; det røbedes i det mindste paa den Tid ved Snittet af Ens Klæder. Han var lige bleven færdig med at inspicere Værelser og havde sat en lille Krukke paa Buffeten. Paa Laaget læste jeg Ordet «Insekt», og jeg følte det næsten som en Lettelse, da Hansen beklagede, at alle Værelserne var optagne,

saa jeg maatte søge Logi andetsteds. Men mine Maaltider kunde jeg naturligvis nyde der.

Naar man i flere Uger har levet paa Skibskost, længes man naturligt efter den Mad, man kan faa paa Landjorden. Jeg skammer mig næsten den Dag i Dag ved at mindes den Glæde, jeg følte ved Hansens Meddelelse om de Retter, der tilberedtes i hans danske Køkken. Der var Kødsuppe med Boller, Øllebrød med Fløde, Anchiovis og en Efterret af Klipfisk med Kartoffler, Rødgrød med Fløde, dog kun om Søndagen i Ribstiden, fyldt Hvidkaalshoved med Smørsauce, Koldskaal med Rugtvebakker, gule Ærter med Pølser, Peberrodskød med Korender, og endelig Tykmælk med Rugbrødskrummer.

Jeg fik Lejlighed til at hilse paa Madam Hansen, en lille venlig Kone med et Ansigt, der straaled af Sundhed, og hvori der sad en lille opadvendt Næse med opspilede Næsebor og et Par store blaa Øjne. Hendes lyse Haarvækst var omhyllet af en hvid Kappe med Strimler. Hun har været Enke i mange Aar, men fortsætter stadig (1912) sin Køkkenvirksomhed, naturligvis for Danske. Der var en Ret, for hvilken hun havde opnaaet Berømmelse i den danske Koloni, men som kun tillavedes, naar en Snes Mennesker slog sig sammen og bestilte den forud: forløren Skildpadde, hvortil Hansen i egen Person gjorde Indkøb af de friske Kalvehoveder og den behørigte Madeira. Denne Ret blev altid nydt med en vis Andagt, maaske særlig andægtig af den danske Konsul Dreier. Der verserede forøvrigt Rygter om en anden dansk Kone i Nabolaget, der gjorde Madam Hansen Rangen stridig, en Madam Thorn, der havde tjent i København hos Danmarks Wilde i Sætaten; i taknemlig Erindring om hendes Troskab og Dygtighed havde han

betænkt hende med en Pengegave i sit Testamente. Rygtet savnede dog den nødvendige Stadfæstelse og blev afvist af alle dem, der af Erfaring kendte Madam Hansens Skildpadde. Ophavsmanden til Rygtet var forhenværende Reserveløjtnant Gandil og en Kandidat Krieger, der var i Slægt med den udmærkede Jurist af samme Navn.

Blandt dem, der nød sine Maaltider hos Hansen, var en ung Maskinarbejder ved Navn Svendsen, en ægte Københavner, der udtalte sit store Mishag med Chicago som det var den Gang. Straks efter den store Brand, Aaret forud, var store Skarer af Mænd og Kvinder strømmet til Byen fra alle Unionens Byer og fra Evropa, alle for at tjene Masser af Penge. «Men de fik Lamperøg,» sagde han. «Her har jo nok været saadan nogenlunde at bestille, og der er jo endnu saadan temmelig gode Priser, men den store Tilførsel af Arbejdskraft bringer Priserne ned, og saa er jo alt steget saa nederdrægtigt i Vejret. Hvor jeg før betalte to Dollars for et Værelse, maa jeg nu betale fem og selv sørge for Varme. Kullene er nu gaaet op til 12 Dollars for en Ton, før betalte jeg kun 7, og saadan er det med alt i Forhold dertil. For en Arbejder med Ære i Livet er det væmmeligt at møde alle de Fuskere, der søger Arbejde. Jeg vil vædde paa, at alle de Kaserner, man nu smører op, er sløjfede med Jorden, inden to Aar er omme. Det er jo ikke Boliger for Mennesker at leve i. Værelserne er som skabte til at krepere i, men forresten sætter man jo ikke synderlig Pris paa et Menneskeliv her i Landet.»

Jeg maatte ofte bede Svendsen om Forklaring paa, hvad han meddelte mig, thi han brugte saa mange fremmede og snurrige Vendinger, hvis Mening jeg

ikke fattede. Han kaldte en Vejrhane for «Vindteller»; han lovede at være mig behjælpelig og «tage en Dag af» (tage sig en Fridag) fra den «Shop» (Værksted), hvor han havde «staaet» (arbejdet) i seks Aar; han var sandelig berettiget til at tage sig en lille «Rest» (Hvile).

Svendsen holdt sit Løfte. Vi vandrede omkring i det nærmeste Nabolag, men da vi en Aften befandt os i en sparsomt bebygget Egn, blev jeg lidt benauet, da han forklarede, at det her stod temmelig daarligt til med Retssikkerheden. Han selv nærede dog ingen Frygt, thi skulde noget passere, «saa har vi jo denne her.» Og i det samme trak han en seksløbet Revolver ud af Baglommen. Det gav et Sæt i mig, og jeg spurgte naivt, om den var ladet. Jeg grebes et Øjeblik af Mistanke mod ham, thi han havde faa Minutter forud advaret mig mod at søge mine Landsmænd i Chicago. «Harde man allerede begaaet den Dumhed at rejse til Amerika, saa skulde man gaa lige lukt ind mellem Landets Børn.» Alt dette her med Danmark og de Danske duede slet ikke, og man skulde helst glemme «Dengang jeg drog afsted». Jeg følte mig senere skamfuld over denne momentvise Mistanke. Svendsen var en flink og fredelig Arbejder, der senere vendte hjem og fik en Plads i Burmeister & Wains Maskinværksted i København. Senere traf jeg ikke faa Danske, hvis Sprog trængte til Forklaring. Man hører hyppigt i vore Dage Landsmænd, der benytter engelske Ord med danske Verbalbøjninger eller Infinitivendelser, eller i skyndsom Tale anvender et engelsk Nominativ med den bestemte Artikel i en dansk Sætning. Her et Par Eksempler til Belysning: Kom ud og se mig næste Søndag. De kan jo tage med Caren (car: Sporvognen).

Skibet løb ud af sin Kurs og løb ind i en fremmed Port (Havn).

Hun posede (sad) for en Fotograf.

Han brækkede sit Ben, da han gik paa Floret (floor: Gulv).

Min Kone sov ikke et Vink sidste Nat, hun tosede frem og tilbage (toss: kaste sig).

Ved en Oplæsning, der holdtes af en ung dansk Pige, født i Chicago, studsede jeg pludselig ved at høre Ordet filosofisk udtales med Betoningen paa sidste Stavelse: filoso-fisk.

Der var kun faa Minutters Vej fra Hansens Hotel til Milwaukee Avenue, den Gade, som ved danske Korrespondenter og Forfattere har opnaaet en vis Navnkundighed. Den løber i skraa Retning gennem Byens nordvestlige Del, og hvis man har Mod til at marschere til dens Endepunkt, vil man havne i Byen Milwaukee i Wisconsin. Nordvestsiden skaanedes for de Ildsluer, der i et Døgn lagde saa store Partier af Byens andre Dele i Aske. Gaden er eller var den Gang forholdsvis smal og brolagt med runde Træblokke, der var savet ud af Cedertræer, plyndrede fra de store og tætte Skove i de nærliggende Stater. Paa et Underlag af lerblandet Sand sattes disse Blokke ned, og de aabne Revner tættedes med en Tjæreblanding, der længe efter fyldte Luften med en ret behagelig Lugt. Gadens Fortouge var ligeledes af Træ, men de laa ikke alle i en og samme Plan, thi ved en Forordning var det vedtaget, at Gaden skulde hæves. Derved kom Husene til at ligge for lavt, og der gik lang Tid, før end alle Husene løftedes til Gadens Niveau. Man maatte derfor tage et Skridt ned foran et Hus, og et Skridt op foran et andet Hus. Undertiden var Skrid-

tet saa dybt, at Overgangen maatte gøres ved et Spring. Det var den Gang. Nu er Gaderne for en stor Del asfalteret, men har dog i Mellemtiden haft en Stenbrolægning, der i flere Maader stod tilbage for den af Træ.

Selve Husene udmærkede sig just ikke ved arkitektonisk Skønhed. De fleste af dem var af Træ og smaa, hist og her stod Murstensbygninger, der alle var byggede efter samme Plan. Træhusene havde for Størstedelen flade Tage og var forsynede med udvendige, grøntmalede Jalousier. Indgangen i de fleste var paa den ene Side, og den trange Dør førte til smalle, stejle Trapper. I næsten alle Hjørnehuse fandtes et Apothek eller en Ølstue. Var nu Gaden uskøn og i flere Henseender malproper, saa var den til Gengæld i sin hele Længde Nordvestsides bedste Forretningsgade. Milwaukee Avenue var den Hovedgade, der forsynede de mange, paa begge Sider forgrenede Tværgader med de nødvendige Artikler til Livets Ophold. Her fandtes alt, hvad det menneskelige Maskineri fordrer for at holde Sjæl og Legeme sammen. I Tværgaderne kunde man jo nok hist og her finde en Butik, men Milwaukee Avenue havde de store Udvalg for Masserne. Her bugnede det med Frugt fra Syden, Kalifornien og fra Michigan om Sommeren. Bjerge af Pølser prangede i Slagternes Lokaler og Vinduer om Vinteren. Paa alle Aarstider kunde Tjenestepiger her finde et rigt Udvalg af Modesager efter deres Smag. Her taltes alle Sprog, en Babelforvirring, hvormed der skiltedes i Vinduer og paa Façader.

Mest karakteristisk tog Gaden sig ud om Morgen-
nen, ganske tidligt mellem seks og syv, thi paa den Tid begyndte Arbejdernes Vandring til Værkstedet eller Arbejdspladsen. De kom i Tusindvis, unge og

gamle af begge Køn; nogle i rask Trav, andre i jævn Slendrian, de fleste med en Blikspand og en Madkasse, der foruden den tørre Kost indeholdt Kaffe eller The, eller de var maaske tomme for ved Middagstid at fyldes med Øl. Det var en hel Folkevan- dring, eller en stor Bisværm, der var ude for at samle Næring ind til Familien. Af deres Paaklædning kunde man omtrent slutte sig til deres Bestilling. Der var Mureren i den grove Overtræksdragt — Benklæder med Brystparti i ét Stykke, med paasyede Strimler over Skuldrene for at holde Benklæderne oppe —, Snedkeren med lignende Klædningsstykker, men af lettere, blaat Stof; Kloakgraveren, der skuldrede med Skovlen; Skræderen med Klæder af bedre Stoffer og af bedre Snit; Skomageren med Støvlerne pudsede; Barbersvende med pomadiseret Haar og rene Negle, Opvartere i rent Linned, Kuske med Handsker paa for at beskytte Hænderne, o. s. v. Og paa Gadehjørner kunde man se Mænd i mørke Dragter med alvorlige Ansigter uddele religiøse Traktater og Opfordringer til at møde i Herrens Hus. Nogle i Skaren stak Traktaterne i Lommen uden at se paa dem, andre smed dem fra sig, efter at have læst Overskrifter som: «Vil Du tjene Jesus», og andre lignende.

De fleste af Kvinderne var unge Piger paa Vejen til Skræderværksteder for at haandtere Knaphulsmaskiner, eller til de store Hattemagasiner, hvor de sorterede Pulde og Skygger og forenede dem til et Legeme, eller til Cigarfabriker, hvor de skilte Madura fra Colorado og skar Dæksbladene til og hjalp til med Pakningen. Man saa ogsaa i Menneskevrmlen ældre Kvinder, med deres Arbejdsdragter indpakkede, paa Vejen til de store Etablissementer, hvor de gjorde Tjeneste som Rengøringskoner, eller til de store Vaske-

rier, hvor den stærke Hede forlængst havde givet Kvinderne den gustgule Farve.

Det er utvivlsomt, at Tusinder af disse Mennesker vilde have foretrukket at køre med Sporvogn, men Befordringen var yderst slet og mangelfuld. Der var dengang kun en eneste og kort Linie. Hver Vogn, der blev trukken af Heste, var stuvende fuld, og dog var der altid Plads til en Passager mere. Man havde baade lukkede og aabne Vogne. Atmosfæren i en saadan lukket Vogn var kvælende, og det var umuligt at skifte Stilling. Alt var optaget paa Kuskens Platform, og Konduktøren maatte som oftest forlade sin Plads og hænge bagpaa, dog først efter at have opkrævet den stipulerede Betaling. Og det var ikke saa lige at gaa til. Det hændte ret ofte, at en Passager vendte Hovedet den anden Vej og blev overset, eller at han paa Spørgsmaalet, om han havde betalt, svarede bejaende. Selv Folk, der har Aktier i et Sporvognskompagni, kan undertiden finde Fornøjelse i at lade være at betale.

I de aabne Vogne var Tilstanden lige saa slet. Efter at alle Siddepladser var optagne, stuedes Passagererne ind mellem de aabne Rækker, og paa Gangbrættet langs Vognens hele Længde var alt saa optaget, at mange førtes lange Strækninger staaende paa det ene Ben, og hver en Stolpe fik en Omfavnelser af flere Arme. Med saa tunge Læs kørtes kun forholdsvis langsomt, især naar Vognen standsede for at sætte en Passager af. Vægten af et saadant Læs kunde blive saa tungt, at Akslen brækkede, eller Kusken kunde køre Vognen ud af Sporet; saa maatte alle undtagen de kvindelige Passagerer ud, medens Mændene hjalp til at løfte Vognen paa rette Spor. At være Sporvognshest var en kummerlig Bestilling; de

fik ganske vist ikke af Pисken, men Bidslet sved i Munden, og Musklerne svulmede op til store Dimensioner. Senere afløstes Hestekraften med Kabelsystemet, men Ulemperne vedblev at være de samme. Vognen kunde standse med et Ryk og holde paa Sporet i Timer, til ikke ringe Tab af Tid og Penge for Passagerer af Arbejdsklassen, der maatte stige ud og begive sig til Fods til deres Værksteder.

Paa Milwaukee Avenue fandtes det danske Konsulat. Vejen til Konsulværdigheden gik den Gang indirekte gennem Generalkonsulatet i Washington. De Mænd, der mente sig kaldede, sendte deres Ansøgninger dertil; her blev de prøvede, og senere indfandt som Regel Generalkonsulen sig i Chicago incognito og foretog en Slags Overhøring blandt kendte Danske. Ansøgerne holdt næsten altid deres Navne hemmelige, thi man ansaa det halvt for en Skam at lide Nederlag. Undertiden traf det sig, at Ansøgere løb paa hverandre i Washington for personlig at gøre deres formentlige fremtidige Overhoved deres Opvartning. Det sivede dog snart ud blandt Danske i Chicago, og det varede ikke længe, før man nøjagtig vidste, hvor mange der attraaede Posten. Fra Washington gjordes saa Indstilling til Ministeriet i Danmark, og dermed var Sagen afgjort.

Fra min Ungdom havde jeg endnu halvt udviskede Forestillinger om Konsulatsinstitutionen. Jeg erindrede at have læst om romerske Konsuler, der alle var mægtige, indflydelsesrige og rige Mænd. Jeg havde ogsaa læst om en Førstekonsul, der steg til Kejserværdigheden og derefter forandrede Linierne paa Europas Landkort og satte en Franskmand paa Sveriges Trone. Jeg havde Indsigt nok til at vide, at den ældgamle romerske Institution havde intet at gøre

med den moderne, og dog syntes jeg at erindre, at sidstnævnte stammede fra Korstogenes Tid og var altsaa ældre end Adelens Indførelse i Evropa. I den aller nyeste Tid havde jeg i Bladene læst om danske Konsuler i Udlandet. Jeg havde hørt om den Gæstfrihed, de øvede mod tilrejsende Landsmænd. De var oplyste Mænd, der med stor Dygtighed tog sig af deres Fædrelands Interesser og indleverede velskrevne Rapporter og flydende statistiske Handelsbalancer. En dygtig Konsul bærer da ogsaa sit Tegn paa Anerkendelse: et lille Baand eller Roset i Knaphullet.

Som nævnt, boede den danske Konsul, Emil Dreier, paa Milwaukee Avenue, hvor han ejede et Apothek. Jeg havde selvfølgelig hans Adresse, men den behøvedes ikke, thi for det første var han kendt af alle i Nabolauget, og dernæst var Indgangen prydet med det danske Vaabenskjold. Ved Synet af dette randt der mig uvilkaarligt i Hu en Verslinie af Christian Winthers Træsnit: «I Skjoldet springer Løver og Hjærter staar i Brand».

Dreier var Selvejer. Huset stod paa en femogtyve Fod Byggelod, Dybden var et hundrede Fod. Over Apotheket, som han altid selv kaldte Giftboden, var Beboelseslejlighed. Den dobbelte Dør midt paa Huset førte ind til Apotheket. Til Højre stod en Montre med Cigarer, til Venstre en anden med et broget Indhold af Toiletsager, Tandbørster, Klædebørster, Neglebørster, Parfumer, Gummislanget, Tættekamme, Redekamme, o. s. v. Langs Væggen stod Rækker af Krukker og Flasker af alle Størrelser paa Hylder. Recepturen var anbragt imellem to lange Diske. Fra en lille Glasrude i den kunde Manden bagved overskue Lokalet, naar han tilberedte Medicin efter Recept. Bag

Recepturen var en Dør, der førte ind til Konsulens Kontor.

Jeg modtoges af Apotheker, dansk Farmaceut, Anton Rohde, der bad mig træde indenfor. Konsulen kom først om en Snes Minutter. Kontoret var kun et lille Værelse. I et indmuret Bogskab saa jeg Holberg, Oehlenschläger, et Par Bind af Kierkegaard, Baggesen, et Par Smaanoveller af Goldschmidt, Poul Möller og Paludan-Müller, og Schaldemoses Prikkeltorne. Jeg opdagede ogsaa en hundredaarig Kuriositet, skrevet af en Præst, der i naiv Fremstilling gav Regler for, hvorledes nygifte Folk havde at forholde sig den første Tid efter Brylluppet. Langs Bagvæggen var der fæstet et Staaltraadsbur, hvor Zirfugle og Sangfugle sang og sloges, saa Fjerene fløj baade indenfor og udenfor. Særskilte Bure husede Papegøjer og Kanariefugle. Farmaceuten meddelte mig, at Konsulen for nylig havde haft den Sorg at maatte begrave en Spottefugl, han havde betalt i dyre Domme. Et Par af Fuglene var dresserede til at flyve omkring i Værelset, og derfor hændte det undertiden, at man gik bort med et lille hvidt Stænk et eller andet Sted paa Frakken.

Danske Korrespondenter har fortalt, at Konsulen, da han opgav sin Forretning og flyttede, aabnede Vinduerne og gav Fuglene deres Frihed. Fuldt saa romantisk var Afskeden ikke, thi han solgte dem ligefrem, men med Tab. En gammel tysk Præst tog Kanariefuglene, og Resten blev afhændet til Forhandlere rundt omkring i Byen.

Endelig kom Konsulen. Han var i Skjorteærmer og i Tøfler, og han havde stort Hastværk. Han skulde straks til et Møde, og bad om at undskylde. Senere erfarede jeg, at dette Møde var berammet for at overveje Muligheden af at holde Winslows Skandinaviske

Nationalbank oven Vande. Efter at han var bleven iført Frakke og Fodbeklædning, tog han en Børste fra et lille Aflukke og børstede Støvet af sine Støvler, greb en høj Silkehat og bad mig komme igen. Dreiers Silkehat var den første, jeg havde set, siden jeg ankom til Landet. Der skulde dengang Kurage til at bære en saadan Hat, thi den ansaas for et Tegn paa aristokratiske Tilbøjeligheder og var derfor en Skive for Gadeungdommens Projektiler.

Da jeg næste Gang saa Dreier, sad han i en rummelig Kontorstol, beskæftiget med at udfærdige et Dokument, som han underskrev med en Gaasefjer og derpaa rakte til en ventende Kvinde med Ordene: tre Dollars. Han var knap middelhøj af Vækst, men saa endnu mindre ud paa Grund af stærk Korpulence, der tog til med Aarene og tilsidst antog saa store Dimensioner, at han næsten blev uformelig og vakte Opmærksomhed paa Gaden. Hovedet var smukt formet, tildels skaldet med en Fryndse i Nakken, der laa i Folder. Mellem et Par store blegblaa Øjne sad en fintbygget, ikke stor Næse, og fra de fyldige Kinder strakte sig et Par lange vingeformede Barter, som han ofte kællende strøg med sine buttede Hænder. Munden var forholdsvis lille med smalle Læber, det blege Ansigts Underparti fyldigt og gav Løfte om en toetages Hage, et Løfte, der indfriedes med Aarene.

Dreier havde et stærkt variabelt Temperament; han kunde være yderst elskværdig og høflig, til andre Tider bøs og uforskammet; han var melankolsk og led under et slet Humør. Det maa have været fra et Anfald af ondt Lune, at følgende betegnende Træk skriver sig:

En ældre norsk Kone ønsker at købe en Tættekam. Dreier viser hende forskellige, og hun vælger

en, som hun synes om. Prisen er dog for høj, og hun begynder at tinge. Tilsidst taber han Taalmodigheden og affærdiger hende med: «Behold De kun Deres Lus, Madam; jeg beholder min Kam.»

Som ung Mand var han landet i Amerika, og efter flere Omskiftelser bosatte han sig i Chicago, hvor han aabnede et Apothek. I en Aarrække gik det ham jævnt godt, og der var en Tid, hvor han efter danske Begreber kaldtes for en velstaaende Mand. Men Konkurrencen blev ad Aare størrre og størrre, og Dreier fulgte ikke med; han dyrkede sin Flegma og sine personlige Interesser og lod Forretningen skøtte sig selv.

Som Konsul var han meget prompte og omhyggelig. Ethvert Spørgsmaal fra Ministeriet besvaredes uopholdelig, og han pegede med Stolthed paa rosende Anerkendelse fra hans Overordnede i København.

Konsulatet havde dengang et stærkt begrænset Omraade, og Indtægterne var ringe; alt erlagdes i Sportler. Senere udvidedes Grænsen noget, men han klagede stedse over de smaa Indtægter. Det var en hel Svir for Dreier, naar den svensk-norske Konsul, en Fiskehandler, der senere blev Parthaver i en Boghandel og Medejer af et norsk Ugeblad, tog sig en Ferie eller rejste hjem til Norge og overlod sin danske Kollega Styrelsen og Indtægterne af Embedet. Saa lyste det op i den danske Konsuls Ansigt; navnlig var Svenskerne gode Kunder.

Dreier læste meget, mest Bøger og Tidsskrifter af naturhistorisk Indhold. Han havde Forkærlighed for Fugle, men kunde ogsaa kaste sin Tilbøjelighed paa de firfodede. I nogen Tid ejede han en Grævling i sin Kælder, men da den begyndte at underminere Husets Grund, skænkede han den og en Bjørn til den zoologiske Afdeling i en af Byens Parker. Han be-

søgte den en Gang imellem, men modtog en Dag Melding om dens pludselige Død. Han var en afgjort Modstander af Literatur i Versform, lyrisk Poesi, og havde, maaske selvfølgelig, ikke Øre for Musik. Mærkeligt nok skulde han opdrage en Datter, der er en fin Musikkender og Virtuoso paa Klaver; hun har tillige godt Kendskab til og megen Glæde af dansk Literatur, navnlig den nyere, som hun læser i Originalen.

Dreier var en yderliggaaende Fritænkter, der stadig raillerede over Biblen. Han havde læst filosofiske Forfattere, men han læste dem meget hurtigt. Han kendte noget til Schopenhauer, men havde kun Glæde af Forfatterens dristige Sprog, derimod ringe Forstaaelse af hans Tanker. Hans Nabo og Ven, den fint dannede Læge Dr. Jacobsen, sammenlignede Dreier med en Sigte, hvor alt gaar igennem undtagen Bundfaldet. Han købte sjældent en moderne dansk Bog, men stiftede et Læseselskab og overlod det til Boghandleren i København at vælge, hvad han vilde. Saa læste han da alt, hvad han fik i Hænde, men uden egentlig Tilegnelse, uden Udbytte; han var hurtig til at glemme. Med stor Opmærksomhed fulgte han en Koloni af Amerikanere i Oneida, N. Y., der ikke satte Pris paa Ægteskabet som Institution, men derimod levede sammen i frie Forbindelser. Han, der var ude over den første Ungdom, var ikke uimodtagelig for kvindelig Ynde. Han var Abonnent paa nævnte Samfunds Ugeblad, som han nød med Velbehag, naar han drak sin kolde sorte Eftermiddagskaffe og sendte vældige Skyer mod Loftet af en lang Tobakspibe.

Man fik Indtryk af, at Dreiers Mangel paa religiøs Tro var en Arv fra Broderen Frederik Dreier. Han nærrede stor Pietet for Broderens Minde. Kun var han slet ikke socialistisindet. Broderen var jo

Danmarks første Socialist og en udmærket begavet Mand. Hans tidlige Død havde Konsulen taget sig meget nær. Hvor vilde han ikke have glædet sig over en Artikel, som Georg Brandes skænkede Broderens Minde. Dog vilde han næppe have synes om, at Verden fik Oplysning om Frederik Dreiers bratte Død for egen Haand.

Sikkert var Konsulen ogsaa paavirket af Broderens ringe Agtelse for traditionelle Former. Han var gift, men uden Præstevielse. Han fortalte selv morsomt om den Maade, hvorpaa han blev knyttet i Hymens Lænke. Han og hans Brud spadserede en Dag hen til en Bekendt, der havde en Skænkestue i en af Sidegaderne. Han aabnede Døren og spurgte Værten, om han havde Tid til at foretage en Vielse. Værten, der tillige var Fredsdommer, svarede bejaende. Han afførte sig sit Forklæde, gjorde Dreier og hans Brud til Ægtefolk og fik som Vederlag de to Dollars, som Loven hjemlede ham.

Ogsaa paa andre Omraader sporede man Broderens Indflydelse. Frederik Dreier havde været Medarbejder ved Goldschmidts «Corsaren», men rettede senere vittige Angreb paa Goldschmidt, i hvem han kun saa en dygtig Journalist. Sin Kærlighed til Broderen overførte han paa dennes Søn, Carl Dreier, der havde arvet Faderens lyse Hoved. Konsulen var altid glad ved at se sin Brodersøn, der næsten altid gjorde Onklen mat i Skakspil.

Skakspil var ikke Dreiers stærke Side, derimod var han en dygtig og passioneret L'hombrespiller. Han havde sine regelmæssige Spilleaftner et Par Gange om Ugen, men greb forøvrigt enhver Lejlighed, der tilbød sig, ligegyldigt hvad Tid paa Døgnet. Han mente for Alvor, at det Menneske, der ikke forstod L'hombre,

havde en mangelfuld Opdragelse. Han holdt ikke af at tabe, og det var han jo ikke ene om; men han blev gnaven og tvær, og det kan maaske bedst forklares, naar man ved, at Dreier aldrig spillede om Peber-nødder.

II.

En skandinavisk Nationalbank. — Foreningen «Dania». — Amerikansk Politik. — Lidt mere om den danske Forening og dens Medlemmer. — Grundlovsfester. — Danske Aviser: «Fremad» og «Friheden».

I Efteraaret 1872 indtraadte der en Begivenhed, der satte alle danske Sind i Bevægelse. Den skandinaviske Nationalbank saa sig tvungen til at indstille sine Betalinger. Bortset fra de Tab, som mange Danske led ved i det mindste foreløbig at miste alle deres Sparepenge, kom Følelsen af en vis Skam. Man ansaa Fallitten som en Nedværdigelse for dansk Nationalitet, især da der verserede mange Rygter om Transaktioner, der ikke kunde bestaa for en moralsk Domstol. Jeg var ikke saa sikker paa, at min før omtalte Ven Svendsen ikke havde Ret, da han advarede mod at inlade mig med Landsmænd i Chicago.

Banken var stiftet af Ferdinand Winslow, der var paa Vejen til Amerika, da Katastrofen indtraadte. Han kom tilbage efter et længere Ophold i Danmark. Som sædvanlig ved slige Lejligheder begyndte man en kritisk Undersøgelse af hans Vandel fra Ungdommen af, og man hengav sig til stærke Overdrivelser. Som ganske ungt Menneske havde Winslow gjort sig

skyldig i Transaktioner, der var i Strid med dansk Kriminallov. Han maatte bøde for sin Ungdomssynd med Fængselsstraf og blev saa sendt til Amerika. Efter et Liv, rigt paa mange Omskiftelser, kom han omsider til Chicago. Ved sin store Dygtighed svang han sig i Vejret, og hans Landsmænd her saa op til ham som en udmærket og agtet Mand. Han var en saare elskværdig Personlighed, der ved sin Indsigt og praktiske Hjælp støttede mange fattige Danske og hjalp dem til Stillinger. Han var ogsaa en dannet Mand med literære Interesser; selv skrev han gode Vers. Under sit Ophold i Danmark klarede han gammel Gæld, havde faaet Oprensning for sin Ungdomsforseelse, og hos en Kunstner havde han bestilt en Portrætbuste, der var udstillet paa den aarlige Udstilling paa Charlottenborg (1872). Hans Ydre var meget elegant, hans høje, slanke Skikkelse, smukke Profil og graanede Hoved vakte megen Opmærksomhed, naar han rolig og stilfærdig gik fra Værelse til Værelse for at tage Malerier og Skulpturer i Øjesyn.

I flere Aar havde Winslow været hjemsøgt af reumatiske Lidelser, og da al Lægehjælp var uden Virkning, tog han, der af Naturen var overtroisk, sin Tilflugt til «kloge Koner». Det er bekendt, at han til Stadighed gik med en raa Kartoffel i Bukselommen. Endelig greb han til det Middel, der vel gav ham øjeblikkelig Lindring, men paa Bekostning af hele Legemets Konstitution: han blev Morfinist, begyndte som andre med en lille Dosis, der snart efter maatte øges med større. Han viste sig aldrig i Chicago efter Fallitten, der maaske kunde være afværget, hvis han personlig havde været tilstede. Han dukkede op i Staten Virginia, hvor han indlod sig paa Landspekulationer, men ogsaa her gik det galt. Kri-

tiken øvedes endnu stærkt mod ham; Anlægget af en skandinavisk Koloni gik i Stykker, men hvorvidt de mod ham rejste Beskyldninger for Uvederhæftighed havde en Basis i Virkeligheden, er aldrig tilfulde blevet klart oplyst.

I Virginia etablerede Winslow senere, ved sin Svoger General Christensens Hjælp, en Østersforretning. Efter kort Tid at have drevet den uden Held, fik han Ansættelse i et af Regeringens Kontorer i Washington. Her sagdes han at have paataget sig Ansvar for en anden Mands Uregelmæssigheder, og fik saa en kortere Fængselsstraf. Snart efter afgik han ved Døden.

Dreier, der vel havde en Anelse om, at Ægteskab en Gang i Fremtiden skulde knytte de to Familier sammen, undgik altid at omtale de Winslowske Af-færer. Det gik langsomt med Boets Afvikling. Det tog næsten fem Aar. Til Trods for den Garanti, som Regeringen i Washington yder Kreditorer i en Nationalbank, gav det endelige Resultat kun henved 50 Procent.

I Begyndelsen af November (1872) fik jeg Indbydelse til at aflægge et Besøg i Foreningen «Dania». Den var den Gang den eneste danske Forening af Betydning med et Medlemsantal af 400. Lokalet var i en Murstensbygning paa Milwaukee Ave (gammelt Nr. 17) og af et ikke synderligt tiltalende Ydre; men man maatte jo paa Grund af Forholdene tage til Takke med, hvad man kunde faa. Efter at være steget op ad en stejl Trappegang kom man til selve Forhandlingssalen, der havde ret anseelige Dimensioner. Et Forretningsmøde var netop i Gang, og jeg blev stiltiende placeret paa en af de mange ledige

Stole, indtil det Tidspunkt indtraadte, da den almindelige Introduktion kom i Gang. Paa en lav Forhøjning sad Præsidenten med den protokolerende Sekretær ved sin højre Side. Paa et Bord foran Præsidenten laa en Hammer og Foreningens Love og Reglementer. Mødet blev snart efter hævet, og jeg blev straks efter præsenteret for de tilstedeværende Medlemmer. Præsidentens Navn var John Klug; han var næppe mere end fem Fod høj og interesserede ved sin Sjældenhed. Han blev næsten helt borte i den store Stol og mindede mig om Gnomen i Eventyret. Hovedet var forholdsvis stort, med tynd Haarbedækning af tvivlsom Farve. Den gule Ansigtshud sad stramt om Benbygningen, Kindbenene var uforholdsmæssig høje, Læberne brede og blodløse. Hans Tale var hviskende, og naar han var meddelssom, trak han sin Mand i Frakkekraven for at naa hans Øre, hvori han saa betroede en eller anden intim Meddelelse. Naar Legemet var i Ro, fik det ofte Lighed med en Mumie. Han var ikke uden Veltalenhed og havde nøje Kendskab til Foreningens Love, som han tolkede upartisk og med virkelig Kløgt.

Klug sagdes at være født i Jylland, hvor han havde praktiseret som Dyr læge, men efter finansielle Vanskeligheder var han gaaet til London, hvor det dog ikke lykkedes ham at vinde Fodfæste. Ogsaa i Chicago praktiserede han en Stund uden Held. Som de fleste andre Emigranter maatte han bestaa en Prøvelsestid, men han hutlede sig dog igennem uden at ligge andre til Byrde. Han var en flink Bogholder, og som saadan fik han da ogsaa Arbejde hist og her; han var vel anset blandt sine Landsmænd. Han havde dyrket lidt Politik, saadan ganske i det smaa, og da hans Parti ved et Kommunevalg gik af med

Sejren, lykkedes det ham som Dansk at faa Ansettelse i Departementet for Skatteberegning. En lignende Bestilling opnaede en anden Dansk, Jens Josephsen, der var ligesaa høj og bred som Klug var lille og smal. Her viste Klug sig meget brugbar; han havde en Afdeling under sig; men de var alle-sammen Politikere, der lignede Liljerne paa Marken, «de arbejde ikke og spinde ejheller». Dette førte dog det gode med sig, at der krævedes længere Arbejdstid, man tog Aftenen til Hjælp, og derved øgedes Klugs Indtægter; han fik yderligere Søndagen som Tilgift, og for denne af Amerikaneren saa strængt overholdte Hviledag fik han dobbelt Betaling. Denne Herlighed varede dog kun noget over fire Aar; saa valgtes der en Embedsmand af en anden politisk Farve, og Klug var da ledig paa Markedet som Bogholder, eller hvad der kunde falde af. Han havde hele Tiden været meget sparsommelig og lagt sig lidt til bedste, men det svandt jo lidt efter lidt, thi det politiske Held udeblev stadig; det var altid hans Farve, der led Nederlag.

Klug havde tænkt meget over religiøse Problemer, og efter megen Grublen havde han tilsidst fundet Trøst i Spiritismen. Han blev ikke blot stærkt troende, men prædikede sin Tro overalt. Han var Deltager i Møder, hvor Tavleskrivning og heden-gangne Aanders Tilsynekomst var den store Tiltræk-ning. Han var en urokkelig troende og blev en Slags Missionær, der prædikede aarle og silde. Han maatte døje meget for sin Overbevisning af kaade Mennesker, der lo ham ud, men jo mere man lo, desto ivrigere blev Klug. For at have en glad Aften paa hans Bekostning havde en halv Snes Lands-mænd indbudt den intet anende Mand til et Maaltid

i en privat Familie. Forinden han kom, havde de placeret en Æolusharpe i en Kamin. Da Vinden under Maaltidet tog fat i Harpens Streng, begyndte Klug at lytte. Ingen af Selskabet forandrede en Mine; de foregav, at de ikke kunde høre det ringeste. Men Klug kom i Ekstase og opfordrede de tilstedeværende til at lytte. Han var overbevist om at høre et Kor af Aander og at genkende en forlængst afdød Vens Røst.

Spiritismen havde efterhaanden gjort Manden uskikket til Arbejde. Han blev tilsidst et stakkels forkomment Menneske, der i en streng Vinter gik uden Overfrakke og i Støvler med tynde Saaler. Han paadrog sig en Lungebetændelse, der gik over til Svindsot, og døde paa et af Kommunens Hospitaler.

Da Klugs Navn engang kom paa Tale blandt Landsmænd, var der en, der med en lidt foragtelig Betoning kaldte ham: Henchman. Senere hørte jeg samme Bemærkning i Forbindelse med Politik. Jeg slog op i en Ordbog og fandt det oversat med: Tjener. Denne Forklaring tilfredsstillede mig ikke, og blandt Landsmænd kunde jeg den Gang ikke faa nogen Oplysning. Saa traf jeg en Dag en amerikansk Advokat, der sendte mig en lang skriftlig Udvikling, hvoraf følgende er et Uddrag:

En «Henchman» er i vore Dage en meget kendt Figur i amerikansk Politik. Enhver af vore Statsmænd behøver i højere eller mindre Grad en saadan Mand, der betegner det uundgaaelige Resultat af «Maskinpolitik», eller for at tale rent ud, han er bleven uundværlig for den, der tilstræber og ønsker at beklæde et højere Embede. Han viser sig paa Arenaen paa det Tidspunkt, da Statsmanden har faaet Øjet op for, at det ikke længer nytter at rette

en personlig Appel til Vælgermassen. En politisk Maskine bestaar af et Korps af Mænd, der er spredte over hele Staten, og som sørger for, at Primærvalgene kan kontrolleres af hans Vennekreds, og at de rette Mænd, det vil sige, de, der kan bruges, sendes til de kaarende politiske Forsamlinger for der at gøre deres politiske Indflydelse gældende. Senere sendes saa de samme Mænd til Valgkredsene for enten at bringe Sejren hjem eller fuldbyrde et Nederlag. Thi Maskinen kan undertiden se sin Fordel ved at slaa sit eget Parti; men oftest er Hensigten med et Nederlag den, at vise, hvor nødvendigt det er i et og alt at føje sig efter «Henchmanden», der øver en stor Indflydelse ved Besættelsen af de mindre Embeder og Stillinger.

Den store Mand forholder sig passiv, viser en knusende Ligegyldighed lige overfor Resultatet, medens han triumferer over sit eget Partis Nederlag. En saadan Henchman er ikke altid i daarlige finansielle Omstændigheder; han sidder inde med en brændende Lyst til at gøre politisk Karriere, og har Overbevisningen om, at den sikreste Adgang til en fremskudt Plads i det offentlige Liv opnaas ved at varetage de Interesser, der ligger Statens mest fremragende Politiker paa Sinde. Denne Politiker gaar under Navnet «Boss». Hyppigt er en Henchman uden Eksistensmidler og er afhængig af et Embede, der giver ham Brødet. Det er nødvendigt at fremhæve Forskellen mellem en Henchman og en Arbejder (worker), der indtager en mere underordnet og beskeden og undertiden temporær Stilling, og som i de fleste Tilfælde er ukendt med «the Boss». Nej, det er Henchmanden, der korresponderer med sin høje Overordnede, eller som rejser til ham i Washington, eller

tager imod ham paa Stationen, naar han kommer til Byen for at inspicere Kredsen. Han holder ham à jour med Stemningen blandt Vælgerne, reviderer Valg-listerne, sætter et Kryds ved dem, man ikke kan stole paa, og udpeger dem, der holder sig tilbage. Han konfererer med Redaktøren af Partiets Organ, iagttager Symptomerne paa Oprør, og bestemmer om Revolten skal kvæles i Fødslen, eller om man skal lade den dø sin egen Død.

En Henchman af Betydning maa selvfølgelig have en Stilling, helst under Postvæsenet eller Toldvæsenet, for at han kan leve, og som ikke lægger al for megen Beslag paa hans Tid. Dernæst skal Pladsen være af den Beskaffenhed, at han kan kontrollere «Arbejderen», hvem han ansætter under sig. Hans væsentlige Bestilling er at rapportere til sin Boss; en personlig Mening har han ikke Raad til at lade komme til Orde. —

Danske i Chicago havde i Begyndelsen af 70erne aldrig spillet nogen Rolle i amerikansk Politik. Forklaringen laa nær nok. Antallet af de stemmeberetigede blandt dem var kun faa i Sammenligning med tyske og irske Vælgere. Dertil kom, at de var fordelte mellem Republikanere, Demokrater og andre Partier, og endelig er jo Danske som Helhed ikke anlagte for politisk Gerning i et fremmed Land; de mangle den haarde Hud, der skal til for at gaa gennem en politisk Kampagne. For at blive amerikansk Politiker maa man opgive alt andet og slet ikke være noget andet; man maa udelukkende hellige sig denne Virksomhed, hvis man skal bringe det til noget.

Der faldt mig engang i Hænde en lille politisk Katekismus, der var beregnet for Irlændere. I denne

hed det: For at have Held med sig i Politik maa man gøre sig nyttig. Sørg derfor for at gøre dig nyttig paa Valgdagen, det kan gøres paa mange Maader, jo nyttigere du gør dig, jo større vil din Belønning blive.

Det er billigere at købe med Løfter end med Kontanter.

Lær din Tabel, især Kunsten at addere og dividere (*divide*, dele) og saa endelig Kunsten at holde Mund.

Vær altid høflig, tag som Forbillede den ægte Yankee, der altid tager Hatten af, naar han taler med sin Kone gennem Telefonen. —

Der blev mig fortalt af en Dansk, der levede i en mindre By i Omegnen af Chicago, at hans Medborgere havde rettet en Opfordring til ham om at stille sig til Valg for det bedste Embede, man havde til sin Raadighed. En Deputation kom til hans Hus med en af mange Borgere underskrevet Opfordring. Han stred først imod, men bad dog Deputationen om at komme igen, da han aldrig foretog sig et vigtigt Skridt uden først at have raadført sig med sin Kone. Da han fortalte hende om den ham tiltænkte Ære, følte hun sig stolt og glad, men da han udbad sig hendes Mening, betænkte hun sig lidt og sagde: «John, du erindrer, at vor ældste Søn blev født to Maaneder for tidligt. Kun du og jeg er vidende om den Sag. Hvis du nu stiller dig til Valg, vil alle Byens Mænd, Hustruer, Børn og Tjenestpiger faa det at vide, og derfor skal du blive, hvad du er, en anset og agtet Borger.»

Ved det samme Møde i «Dania» blev jeg forestillet for en Mand, som alle kaldte Langelund, men

hvis borgerlige Navn var Valdemar Lund. Han var af ganske anden Støbning end Klug. Han saa ud som en af de græske Halvguder, var over seks Fod høj fra Fod til Isse, med et tykt, mørkt, kruset Haar og Fuldskæg, et Par lynende Øjne og lige Næse. Han var født i Nyboder, og uden just at tænke mig ham som nyfødt, undrede det mig dog, hvorledes han kunde have staaet oprejst i et af Elefantgadens smaa Værelser, hvor der var saa lavt til Loftet.

Han var Tømrer af Profession og havde arbejdet paa Orlogsværftet. Som udlært Svend havde han begivet sig paa Rejse. Han fortalte om sine mange Rejser i Tyskland, hvor han havde vist sig ved Gilder eller Laugsmøder for at faa Penge til at rejse til den næste By for dér at søge Arbejde. Han var særlig stolt over et Ophold i Athen, hvor Kong Georg og Grev Sponneck havde talt med ham, og i Ordets dobbelte Betydning havde givet ham en Haandsrækning. Han ansaas allerede da for en holden Mand, da han stadig havde store Kontrakter paa Snedkerarbejde i store Bygninger.

Lund hørte til Oppositionen i Foreningen. Han kunde blive meget hidsig, og da svingede han med Armene og saa bistert paa sin Modstander. Han talte med en udpræget københavnsk Accent, der end ikke tabte sit Særpræg, naar han indlod sig paa Engelsk. Opposition opstod som Regel kun, naar der var Tale om Anbringelse af Foreningens Midler, og Byggefondet var særlig Stridens Æble. Han havde et Par Specialiteter, som bragte baade ham og Foreningen mangen en unødige Bekymring. Han nærrede Had til Præstestanden. Det hændte engang, at en Præst ønskede Optagelse i Foreningen. Lund ivrede derimod og glemte sig selv lige overfor dem, der talte for Op-

tagelse, idet han overfusede dem med Skældsord. Han blev personlig, glemte Sagen for Personen og kunde minde Vedkommende om fordums Forseelser, hvis han kendte dem.

Hans anden Specialitet bestod i et ustyrligt Had til Christian den Niende. Kongens Navn var ham forhadet. Det nyttede ikke at demonstrere eller at fremhæve Kongens mange gode Egenskaber, for ham var Kongen en Tysker, der i Ledtog med Præsten Monrad var Skyld i Tabet af Slesvig. End ikke Aarene mildnede dette Had eller fikse Idé. Efter dets sidste Udslag blev Foreningen enig om at fjerne ham som Medlem, men han kom Bestyrelsen i Forkøbet ved selv at udmelde sig. Anledningen var følgende: Under den store Verdensudstilling (1892) var tre danske Kommissærer sendt til Chicago som Repræsentanter for dansk Industri og anden Virksomhed. Uden ringeste Mislyd havde Foreningen Dania besluttet at indbyde disse Mænd som Æresgæster ved en Banket. Man havde smykket Lokalet med danske og amerikanske Flag og andre til Lejligheden svarende Dekorationer og Emblemer, der havde Hensyn til Festens Anledning. Kommissærerne mødte da ogsaa, og Festen begyndte. Et Par Talere havde allerede havt Ordet, da et Medlem, hvem der var paalagt det særlige Hverv at skulle tale for den danske Konge, rejste sig. Næppe var Kongens Navn nævnet, førend Lund stod op fra sin Plads og demonstrerede i Ord og med Gebærder mod at drikke Kongens Skaal. Der opstod en ubeskrivelig Forvirring. Enhver i Salen var paa Benene, nogle paa Stole og andre paa Borde. Alle Hænder var rettede mod Lund. Under Tumulten greb Gæsterne Lejligheden til at forlade Lokalet, til ikke ringe Sorg for Foreningens Bestyrelse, der forgæves søgte en forkla-

rende Undskyldning. De, der havde siddet nærmest ved Lund, bebrejdede ham, at han var begyndt med tre Aalborgers Akvavitter; selv saa han modfalden ud og fortrød utvivlsomt, at han havde ødelagt Aftenen for mange Mennesker og grovelig forsyndet sig mod «Dania»s Gæster. Lund lever endnu (1912), han er blevet noget rundrygget, men har stadig det tykt krusede Haar og Skæg, der er blevet snehvidt, men af hans tidligere Radikalisme er der ikke meget tilbage.

Den sidste Mand, for hvem jeg hin Aften blev præsenteret, var Foreningens Vært. Han gik under Navnet «Niels paa Taarnet», men i Byens Vejviser var han opført som Niels Uhrenholdt. Han var en af de mange Danske, der havde arbejdet under Ferdinand Winslow, dog kun i den beskedne Stilling som Bankbud, og han var selvfølgelig en af Fallitboets Kreditorer. Han var en stærktbygget Jyde af Middelhøjde med rødt Haar og Kindskæg; bag Brillerne lyste et Par store, kloge Øjne. — I et lille Værelse fandtes Skænken, hvorfra man mod rimelig Betaling kunde faa Snaps og Øl eller Vin, dansk Smørrebrød med Paalæg af Laks eller Rejer, hvis Sæsonen tillod det, men altid dansk Rullepølse, Anchiovis og Ost. For at være Vært maatte man være Medlem, og han var et meget nyttigt Medlem. Frivilligt hjalp han Kassereren med at udskrive Regninger og at indkassere Medlemsbidrag. Var et Medlem forlegen for et Par Dollars, var Niels Manden for at hjælpe, eller vilde et Medlem, der ansaas for solid, stifte lidt Kredit paa Snaps og Øl, var han altid parat til at yde Krediten, dog med Forbehold. Han havde selvfølgelig ogsaa Fjender, der beskyldte ham for at have en Ræv bag Øret, men det var for det meste Folk, som han ikke ansaa for værdig til Kredit, eller som maa-

ske havde misbrugt Krediten, eller som ved sidste Valg var optraadt som Konkurrenter; thi Værtsposten var et Valgembede, og man var meget forsigtig og undersøgte nøje, om Kandidaten besad de nødvendige Kvalifikationer. Et Par Gange om Aaret afholdtes der Banketter. Det var da en af Værtens Pligter at drage Omsorg for, at Maden blev god og i Overensstemmelse med det foreskrevne Program. Niels forstod sine Sager, især da han havde Marie til at assistere sig. Marie var Niels' højre Haand, som han omsider tog til Ægte.

Paa disse Festaftener var Stemningen altid animeret. Prisen var sat særdeles moderat, og næsten aldrig over en Dollar. Man fik Snaps og Øl og en halv Flaske Vin til Maden. Niels var altid parat, naar et Medlem rekvirerede en ekstra Flaske. Naar de officielle Taler var holdte, en for Danmark, en for «Dania», en for Amerika, en for Slesvig og en for Kvinden, rejste et Medlem sig og udbragte en Skaal for Værten. En Deputation blev sendt efter ham, thi det var en Slags stiltiende Overenskomst, at Værten ikke sad til Bords med de andre Medlemmer, og naar han saa kom ind, takkede han med et Buk og erklærede sig fallit som Taler. Men han kunde ikke alene tage Æren; den maatte han dele med Marie, der blev hentet fra Køkkenet, ret som hun stod og gik med det hvide Forklæde og den hvide Kappe. Hun tog Afsked med et taknemligt Blik, et lille Kniks og et bredt Smil.

Et af de Formaal, Foreningen havde sat sig, var, at samle Danske i selskabelige Sammenkomster. Politik og Religion var udelukket fra Diskussion. Medlemmerne, der næsten udelukkende bestod af Haandværkere, lutter hæderlige og brave Mennesker, kom

sammen Lørdag Aften for at læse danske Aviser, drikke en Toddy med Bekendte, spille Whist, Dam eller Skak, eller ogsaa faa en Bog byttet, thi Foreningen havde et dansk Bibliothek, der er vokset med Aarene.

Til Glæde for Medlemmernes Familier afholdtes der hvert Aar en Maskerade, der havde Ry for at være den bedste, der den Gang afholdtes i Chicago. Overskuddet gik til Byggefondet eller til Indkøb af nye Bøger. Det tog lang Tid at forberede en saadan Maskerade; alle Komiteer valgtes med megen Omsigt og maatte aflægge Rapport ved Forretningsmøderne. Udsmykning af Lokalet var altid Genstand for særlig Opmærksomhed. Efter megen Diskussion blev det engang vedtaget, at Lokalet skulde dekoreres i ægyptisk Stil. Vedkommende Komité blev næsten udelukkende sammensat af Snedkere og Malere, og der blev anvist en beskedent Sum til dens Raadighed. Paa et af de sidste Møder før Maskeraden fik Forsamlingen Oplysning om Dekorationens Karakter. Der var fem Lærreder, der skulde dække det nederste Parti af Hallens rundtløbende Galleri; og paa dem var fremstillet «Ægyptens Mørke», «Moses der fører Jøderne ud af Ægypten», «en Nilhest», «en Farao» og «en Sfinks». Komitéens joviale Medlem havde foreslaaet Josef og Potifars Hustru, og Ole Bull, der spiller Violin paa en af Ægyptens Pyramider, men Forslaget var faldet igennem for ikke at forarge Damerne og Normændene. For yderligere at oplive Ensemblet havde man besluttet at stikke en Mumie ind hist og her. En anden betydningsfuld Komité var den, der fik til Opgave at købe Præmierne, tre Herre- og tre Damepræmier, der blev udstillede i en Handlendes Vinduer for at skærpe Appetiten til Deltagelse. Aftenen

blev fastsat til Lørdag før Fastelavn, for at Deltagerne kunde hvile ud Søndag og Mandag. Maskeraden blev en stor Succes. Allerede ved Nitiden var Hallen propfuld. Der var mange gode Karaktermasker. «Bønder» fra mange af Danmarks Egne spadserede omkring mellem Nattens Dronninger, Amor og Amoriner saas i forskellige Opfattelser; det manglede heller ikke paa Fremstilling af «Dania», «Danmark», Onkel Sam, Klovner, Frihedens Gudinde og sorte Dominoer. Af Frygt for at de sidste skulde vise sig i for stor Overflod, var unge Mennesker i Foreningen trukket i Dyrehuder, og derfor kunde man høre Æsler bræge, Hunde gø og Løver brøle. Da Masken faldt, saa man mange af de Prominente. Ved dette Udtryk forstod man ikke Mænd og Kvinder, der udmærkede sig ved aandelig Overlegenhed eller ved Rigdom, men saadanne, som kun lejlighedsvis viste sig blandt de Danske.

Henad Titiden blev jeg standset af et af Ordenskomitéens Medlemmer, der meddelte mig, at jeg var udnævnt til Medlem af den Jury, der skulde bedømme Maskerne og uddele Præmierne. Jeg stred imod, men det nyttede ikke; det var en Hæderspost, som ingen god dansk Mand kunde undslaa sig ved at modtage. Jeg fik Ordre til at foretage en kritisk Inspektion, de to andre Medlemmer af Juryen vilde gøre det samme. Kl. 11 skulde vi saa mødes i et lille Paaklædningsværelse bag Scenen for at konferere. Et af Medlemmerne var Skræder af Profession, og havde altsaa Erfaring i den Slags Sager. Vi maatte, forklarede han, fremfor alt undgaa at give Præmier til Folk, der bar lejede Dragter, og han saa adskillige saadanne, som han kendte fra Maskeradegarderobernes Vinduer. Vi maatte dernæst undgaa at give Præmier til Herrer i

Damedragt eller Damer i Herredragt. Han henledte Opmærksomheden paa en «spansk Dame», der var lidt for høj for sit Køn og som uafsladelig koketterede med Juryen, navnlig benyttende sin Vifte; det ansaa han for mistænkeligt. Da Masken faldt, steg min Beundring for Skræderens lykkelige Instinkt. Den «spanske Dame» var nemlig en tysk Slagtersvend, der var gift med en dansk Bondepige. Blandt de Mænd, for hvem jeg den Aften blev præsenteret, var der flere, som senere blev bekendte i Byens offentlige Liv.

George Hoffman havde været Avlsforvalter paa en iysk Herregaard. Som ung Mand var han udvandret til Amerika og havde meldt sig som Frivillig under Grant i Borgerkrigen. Her ramtes han af en Kugle i det højre Ben og blev hjemsendt uden at være helt kureret. Endnu mange Aar efter led han, naar det aldrig helt lægede Saar brød op; han maatte undertiden holde Sengen. Han grundlagde en Forretning i Chicago med Cigarer, som han selv fabrikerede, solgte Aviser, Dampskibsbilletter og Jærnbanebilletter.

Han var bygget som en Athlet, var høj og vel proportioneret. Han var en smuk Mand med en krogget Næse og et Skæg som Frederik den Syvende, med hvem han havde en svag Lighed. Hans Ydre var stærkt udpræget dansk; han var sindig i sine Bevægelser, maaske lidt for sen i Vendingen og lidt for langsom i Opfattelse. Han sad Aar ud og Aar ind i en lille Hjørnebygning af Træ paa Milwaukee Avenue, paa samme Plads foran et lille Bord, der tjente som Skrivepult, og førte sine Bøger. Han ænsede ikke Tidernes Skiften, brød sig fejl om den stigende Konkurrence og sled fra aarle til silde uden at naa mere end netop til Opholdet for sig og sin Familie. Der

kom et lille Lyspunkt i hans Eksistens, og det viste sig i Skikkelse af et kommunalt Embede. Agtet som han med Rette var, blev han udset til at være de Danskes Bannerfører paa demokratisk Side, og han blev valgt for et Tidsrum af to Aar; ærlig som han var, gik han ud af Embedet uden anden Fortjeneste end den opsparede Løn. For denne foretog han en Rejse til Danmark; i Forvejen havde han meldt sig ind i en Frimurerloge.

Danskheden hos Hoffman var ikke en udvortes Bæren til Skue eller et tomt Ord. Al hans Tanke og Id bar Præget af den alvorlige Mand, der hverken kunde eller vilde glemme, at han havde Rod i en Slægt, der gennem mange Led havde givet ham hans Særpræg som Mand og dannet hans Karakter. Sit Fædrelands Velfærd omfattede han med sine bedste Tanker, dets Modgang gik ham nær til Hjærte. Tabet af Sønderjylland vakte baade hans Sorg og Smerte. Med stor Interesse fulgte han gennem danske Blade og Breve Udviklingen hjemme; han var blottet for Evner og Dannelse til at forstaa de nyere Foreteelser, men han haabede altid, at de vilde føre til en lykkelig Udgang til Gavn for Landet.

Konservativ som han var ifølge Natur og Anlæg, havde han et lille Horn i Siden paa Københavnerne, som han kun kendte gennem de Repræsentanter, der dengang hyppigt kom ufrivillig til Chicago. Han, der var selve Soliditeten i egen Person, fandt det uretfærdigt at bebyrde det herværende danske Samfund med de mange løse Fugle, der kom flyvende over Atlanterhavet, slupne løse af Slægtninge, for hvem det var en Lettelse at faa dem fra Haanden. Han bestyrkedes ofte i sin Opfattelse ved at se disse Fugle styrte til Jorden uden Kraft til at rejse sig igen.

I en Række af Aar var Hoffman Præsident for Foreningen Dania, som han havde været med til at stifte, og han blev til Slutning en af dens Æresmedlemmer. Han havde i sin Tid gjort et mislykket Forsøg paa at opnaa Konsulværdigheden. Det Saar, han havde faaet i Borgerkrigen, voldte ham tilsidst saa megen Besvær, at han blev nødt til at opgive sin Forretning, og ikke længe efter fulgte hans Død. Hans Jordefærd var et smukt Vidnesbyrd om, i hvor høj Grad han var skattet som dansk Mand og amerikansk Borger.

Efter at Jyden William Harlev havde aftjent sin Værnepligt som Dragon, drog han paa Langfart og kom omsider til Chicago. Efter nogen Tumlen og Vaklen og efter med Held at have overstaaet den sædvanlige Prøvelsestid, der prellede af mod hans robuste Natur, begyndte han en Herreekviperingshandel paa Milwaukee Avenue omtrent lige overfor Hoffmans Cigarforretning og et Par Minutters Gang fra Dreiers Apothek. Han var en mer end almindelig energisk Mand, og altid havde han Hovedet fuldt af Planer, var opfindsom og lod ikke Tiden løbe fra sig. Han nærede en absolut Tillid til den Kunst at avertere, og han forstod at variere Kunsten paa Skilte og Annoncer i Bladene. Han synes at have tjent som Forbillede for en amerikansk Forretningsmand, der lod sit stærkt skallede Baghoved fotografere og op-hænge overalt, hvor det var tilladt, forsynet med Navnet: Tom Murray, og med Devisen: Mød mig Ansigt til Ansigt. Harlev benyttede altid Øjeblikkets Begivenheder i sine Annoncer, f. Eks.: «Til Trods for Solformørkelsen i Dag skinner Harlevs Skjorter med deres sædvanlige blændende Hvidhed». — I flere Aar

gik Forretningen strygende; han købte et Par ombyggede Ejendomme, nægtede aldrig sit Navns Underskrift i veldædige danske Foretagender, var hjælpsomme lige overfor fattige Landsmænd og laante undertiden et villigt Øre til Folk, han troede paa, og som ønskede en Frakke paa Kredit. Men der kom sløje Tider over hele Landet. Arbejdsløshed og Dyrtid. Forretningen tog kendelig af, Udgifterne var omtrent de samme, og saa lukkede han Butikken, dog ikke ganske godvilligt.

Der gik nogen Tid, forinden han atter kom i Virksomhed. Sit Otium havde han anvendt til Overvejelse af Fremtidsplaner. Han blev Bygmester, men ingeniørlunde i det smaa. Han begyndte med en Fløj til Kommunens Sindssygeanstalt, der stod i Forbindelse med dets Fattighus. Den næste store Bygning, der rejste sig under hans Kontrol, stod paa Verdensudstillingspladsen. Med den danske Arkitekt Meldahl som Leder opførte Harlev det store Palads «Illinois», hvor Statens Agerbrug, Industri, Kunst og Handel var repræsenteret i vidt Omfang. Senere opførte han andre offentlige Bygninger udenfor Chicago, og fik tilsidst Kontrakt paa Arbejdet ved den store Drainagekanal i Illinois. Det er næppe rimeligt, at Harlev vandt meget Guld ved disse Arbejder, der tildels skyldtes politisk Indflydelse. Han var for det sidstnævnte Arbejdes Vedkommende utvivlsomt den lavest bydende; men da Planerne, efter hans Sigende, stedse undergik Forandringer, var han tvungen til at indsende Fordring om Ekstrabetaling. Da imidlertid de Mænd, med hvem han først havde forhandlet, maatte vige for andre, der bestred Rigtigheden af hans Fordring, indankede han sin Sag for Domstolene. Her tabte han baade i første og sidste Instans, og det var en almindelig

Mening, at han var en ruineret Mand. Hermed op-
 hørte dog ikke hans Virksomhed; han blev snart
 efter Agent for et Patent til Vinduer, men da det
 ikke indbragte ham tilstrækkeligt, begyndte han en
 Detailforretning med Brugsgenstande for Herrer samt
 Juvelsager. Han lever fjærnt fra Danske, tager aldrig
 Del i danske Foretagender eller Festligheder. Han er
 endnu robust og stærk, altid parat til at gøre Forret-
 ning, til Trods for at han forlængst har passeret Stø-
 vets Aar, er altid i godt Humør, har en rank Hold-
 ning og er sangvinsk som et ungt Menneske.

Medens Dania hidtil havde levet en stille og for
 Omverdenen ubemærket Tilværelse, indtraf der en
 Dag i 1874 en Begivenhed, der satte alle Medlem-
 merne i daarligt Humør og bragte Sindene ud af
 Ligevægt. Begivenheden blev tillige Genstand for
 Omtale og Kritik i hele Chicagos Dagspresse.

En Mand ved Navn Mads Jensen, tidligere Slag-
 ter, men som nu drev en ikke saare proper Forret-
 ning som Ølvært paa Milwaukee Avenue, var paa
 en eller anden Maade blevet Medlem af Foreningens
 Sygekasse. Snart efter meldte han sig syg, og For-
 eningens Læge afgav den Erklæring, at Jensen led af
 en gammel kronisk Sygdom af meget uhyggelig Be-
 skaffenhed. Efter mange og lange Overvejelser kom
 man til den Slutning, at Patienten ikke var berettiget
 til Sygehjælp. Jensen mente, at der gjordes ham Uret,
 og han antog sig derfor et Par Advokater, der skulde
 indkræve hans Fordring ad Rettens Vej. Den ene af
 disse, hvem man ikke kunde beskyldte for Kujoneri,
 henvendte sig til en Fredsdommer, der underkrev en
 Eksekutionsordre, der gav Ihændehaveren Ret til at
 gøre sig betalt i Foreningens Effekter til et Beløb,

der var stort nok til at dække den indbragte Fordring om Sygehjælp. Et Par Timer efter kørte et Par Konstabler frem foran Foreningens Lokale, og det tog kun faa Minutter, forinden Vognen var læsset med Stole, Borde, Skilderier o. s. v. Dette var jo galt nok, men endnu værre blev det, da, efter Advokaternes Ordre, de to Konstabler slæbte afsted med Frederik den Syvendes Portræt og Foreningens Dannebrogspanne. Kuschen tog Billedet mellem sine Knæ, og en Konstabel udfoldede Flaget, der vøjede for Vinden fra Læssets Top. Der blev straks gjort Allarm, og flere af Foreningens Medlemmer kørte i stærkt Trav for at komme paa Spor efter Vognlæsset, men forgæves. Det lykkedes dog ad Rettens Vej at faa Sagerne tilbage. Kort efter døde Jensen.

Dania foranstaltede ogsaa i gamle Dage Grundlovsfester. Med Faner og klingende Spil marscheredes til Festpladsen, hvor Talerstolen var rejst, og hvor Taleren stod indrammet i en Dekoration af Flag og Blomsterguirlander. Ikke alle Talere udmærkede sig ved grundige historiske Kundskaber. En Undtagelse gjorde den udmærkede Mand og Sjælesørger Adam Dan, der altid var godt forberedt og ikke blot vidste god Besked, men udfoldede en jævn, ukunstlet Veltalenhed i ægte danske Vendinger. Næsten alle Talerne dvælede ved Mindet om Frederik VII, og undertiden faldt der ogsaa Lovord til Pris for Grevinde Danner. Den danske Tilbøjelighed til at skrive Vers fornægtede sig heller aldrig ved disse Fester. Der var ofte tre Sange til danske Melodier, alle trykte paa godt Papir og sungne til Ledsagelse af Blæseinstrumenter, der haandteredes af lutter Danske, der til daglig Brug var optaget af helt andre Sysler. Naturligvis var der og-

saa sørget for en Danseestrade, hvor Ungdommen holdt ud til langt efter Solnedgang, og hvor Mødre med Ure i Hænderne mindede de unge Døtre om, at nu maatte det være nok.

Man havde ogsaa engelsk Tale ved disse Lejligheder. Byens Mayor fik altid en speciel Indbydelse, og var han forhindret i selv at komme, sendte han en Repræsentant, der talte paa hans Vegne. En Mayor ved Navn Carter Harrison undlod aldrig at vise sig. Han var en stor Filur, der meget snildt afledede sin Herkomst, lige til Navnet, fra danske Forfædre. — Naar samme Mand talte ved tyske, polske eller bøhmiske Festligheder, gjorde han det samme Kunststykke, og altid med Held. Grænsen for hans omfattende Fødsels-Data hørte ganske naturligt op, naar han talte for en Forsamling af Negre.

Nedenstaaende er en Prøve paa en Grundlovssang, der blev afsunget ved Festen i 1875, til Melodien: «Unge Genbyrds Liv i Norden».

For Grundloven.

Held det Land, hvor Frihed bygger
 Sit Paulun til Folkets Tarv,
 ∴: Hvor den spreder Mørkets Skygger,
 Gaar fra Slægt til Slægt i Arv, ∴:
 Hvor den fostrer Mod i Barmen,
 Giver Kraft til mandig Daad,
 ∴: Løfter Sindet, styrker Armen,
 Hjælper snildt med ærligt Raad. ∴:

Held det Land, hvor Frihed æres,
 Plejes ømt med kærlig Haand,
 ∴: Hvor ej længer Nogen snæres
 Af de trange fordums Baand, ∴:

Men hvor Menigmanden pryder
 Kongens Raad og højen Slot,
 :|: Og hvor Kvindens Raad man lyder,
 Naar det blot er sundt og godt. :|:

Fra det Land, der dækker Graven
 Hvori Fædres Ben blev lagt,
 :|: Har vi medbragt Folkegaven,
 Der det danske Folk blev bragt; :|:
 Derfor Mindets Krans vi binde,
 Hejse højt et Ærens Flag
 :|: Til den «Folkekæres» Minde,
 Ham vi elske i hans Grav. :|:

Gid at Danmarks Saar maa heles,
 Fjenders Planer strande maa,
 :|: Gid ej længer det maa deles,
 Men sin rette Grænse faa, :|:
 Gid Retfærdighed maa sejre,
 Løgn og Tvedragt svinde bort,
 :|: Saa vor Grundlov vi kan fejre
 Uden Meen og uden Tort! :|:

Haabet om Sønderjyllands Generhvervelse kom altid ved Danskes festlige Sammenkomster til Udbrud baade paa Prosa og paa Vers, selv efter at Paragraf 5 var slettet. I vore Dage er al Sang paa dette Omraade forstummet.

Den næste Morgen blev Festen saa nogenlunde rigtigt refereret i den engelske Presse og senere i de fleste skandinaviske Ugeblade. De Danske havde faaet deres Længsel efter et eget Organ tilfredsstillet i Efteraaret 1874. Kun Normændene havde et Dagblad «Skandinaven», som bestaar endnu. De danske Blade, der havde eksisteret i Chicago førend Branden i 1871, var alle ophørte at udkomme kort efter. Blandt disse

var «Fremad», som Amerikanerne udtalte «Frimad», det, der opnaaede den højeste Alder. Det blev oprindelig udgivet i Byen Milwaukee, Wisconsin, men flyttede senere til Chicago. Dets Stifter var Just Kahn, der endnu mindes af gamle Nybyggere. Han var en høj, elegant Skikkelse med flotte Tilbøjeligheder. Bladets Bestyrer var en juridisk Kandidat Beder, der var meget intim med Ferdinand Winslow; dets Redaktør var Gustav Mueller, forhenværende Officer i den danske Armee og senere Politiembedsmand i København. Mueller var noget af en Digter. Hans Skikkelse er bleven forevigt i en Fortælling af Normanden Hjalmar Hjort Boyesen. Fortællingens Titel er «a Knight of Dannebrog»; den findes ogsaa i en tysk Udgave.

Kahn havde altid Hovedet fuldt af Planer eller maaske snarere Projekter. Han var, saaledes hed det i det mindste, Parthaver i et Skib, der skulde løbe med Fragt af Passagerer mellem København og New York. Han blev af Omstændighederne halvt tvunget til at gaa hjem med Skibet, og det vilde han nødigt, thi han havde mange nærgaaende Kreditorer hjemme. Han udførte imidlertid en Plan, der bragte ham udover de generende Hindringer. Han meddelte samtlige Kreditorer, at han vilde betale dem deres Tilgodehavende paa en vis foreskreven Dag ombord paa Skibet. Kreditorerne indfandt sig og deltog i en meget flot Middag. Paa det Tidspunkt, da Festligheden havde naaet sit Højdepunkt, gav Kahn et Signal til Kaptajnen, der satte Skibet i Gang. Et godt Stykke fra Land opdagede de indbudte Gæster, at de sejlede. De vilde, hvad rimeligt var, fra Borde, og Kahn imødekom deres Ønsker og satte dem i smaa Baade, der var lejede for «Tilfældet». Senere rejste Kahn

hjem i den Hensigt at bosætte sig i København. Han stiftede kort efter Bladet «Dagsavisen», blev saa Forhandler af «Zozodont», og døde uden at have samlet Liggendefæ eller verdsligt Gods.

«Fremad» havde samlet et ikke ringe Antal Abonnenter, men det blev slet røgtet, og da Winslow, der sikkert var dets bedste Støtte, gik fallit, var Bladet viet til Undergang. Mueller var bleven mere og mere Slave af sin Tilbøjlighed til Stimulantser, og maatte tildels fratræde Bladet; som Hovedredaktør ansattes derpaa Cand. phil. Hoffman-Schmidt. En god redaktionel Hjælp havde Bladet i en ung Mand ved Navn Volkmar Johnsen. Mueller skaffede man en Plads som Proviantforvalter paa en af Allan-Liniens Dampere, men han vendte snart tilbage til Chicago, hvor han blev til sin Død.

Mueller var en flot Skikkelse med militær Holdning. Endnu i 1873 var han rank, spændstig og ved godt Huld. Han var bleven stærkt protegeret af Winslow og kunde sikkert, evnerig som han var, have banet sig en Vej, men han var en svag Karakter og blev lad og ligegyldig under Paavirkning af hans usalige Trang til Nydelsen af stærke Drikke. Engang imellem slog hans gamle Soldatermod dog frem gennem den tiltagende Slappelse. Da Tyskerne i Chicago afholdt store Festligheder med Parader gennem Byens Gader til Minde om Slaget ved Sedan, stak Mueller fra Kontoret paa et befærdet Strøg et stort amerikansk Flag ud af Vinduet med Paaskriften i store Bogstaver: «We mourn France». Det var nær kommet til Haandgribeligheder; men nogle Irlændere, han havde i Baghold, var villige til at optage Kampen.

Mueller hængte ved Livet til det sidste. Han frygtede ikke Krigens Farer; derimod havde han en

næsten vanvittig Skræk for at dø af Solstik. Man saa ham da ogsaa om Sommeren, selv naar Varmen var temmelig moderat, med en opslaaet Paraply langsomt spadserende gennem Byens Gader. Han hørte til de Mennesker, som man straks ved første Møde kommer til at synes om. Mueller skrev gode Vers, som han lod trykke i danske og norske Blade. De fleste af hans Poesier er gaaet tabte. Ingen har nogensinde tænkt paa at samle dem. I nedenstaaende Digt faar man sikkert Indblik i et ulykkeligt Menneskes Sjæleliv, hvem den evindelige Tvivl nager. Af en lille Fortælling, som den dansk-amerikanske Forfatter Carl Hansen har skrevet med Mueller for Øje, fremgaar det, at denne i sin sidste Stund har følt Trang til at udøse sit Hjærte for en Sjælesørger. Syg og elendig, uden en eneste Ven, har han søgt Tag over Hovedet i et ti-Cents Logihus, hvor saa megen menneskelig Elendighed søger Hvile og Glemsel for en Nat eller to. Med Bevidstheden om, at Døden nærmer sig, sender Mueller en af Frelsens Hærs Soldater til en dansk Præst med Bøn om at komme straks, da det haster. Præsten kommer og giver den døende Alterets Sakramente under Omgivelser, der just ikke stemmer til Andagt. En Timestid efter afgik han ved Døden.

Det banker paa Døren hver evige Nat,
Men jeg har Stangen for Døren sat,

Det hvisker derude: Kom, luk mig ind,
Men Ordet kun taler til Vejr og Vind.

Det hvisker saa mildt: «Lad ikke mig ude»,
Da dækker jeg Øjet med Sengens Pude.

Og dog hver Nat jeg at vide faar,
At det er min Frelser, som ude staar.

Ja hau, for hvem Stangen til Døren sættes,
Det er ham, som vil Ind, og som aldrig trættes.

Men han, som har Frelse til alle bragt,
Hvi bruger han ikke sin vældige Magt?

Han veed, jeg kæmper med Haand og Fod,
Han veed. at jeg strider og staar imod.

Han veed, at ind jeg ham gerne bød,
At Aanden er villig, men svagt mit Kød.

Af Pundet, han gav mig, saa godt han veed,
Men og at jeg grov det i Jorden ned.

Saa frels da min stakkels, min svage Aand,
Og bryd gennem Døren med vældig Haand.

Ja tving mig med Dine vældige Kræfter,
Saa jeg maa bøje og følge efter.

Saa jeg maa kues og lade Dig raade
Og glemme min Menneskekraft for din Naade.

Ikke mindre afholdt blandt Danske var Hoffmann-Schmidt, der var kommet paa tværs af Livet i København. Han havde studeret Filologi, men afbrød sine Studier. Han havde giftet sig ung, og Danske i Chicago vidste at fortælle, at han havde kørt med sit eget Firspand gennem Jylland. I Slutningen af Tre-serne havde han i København begyndt Udgivelsen af Vittighedsbladet «Pjerrot», som han redigerede fra en Vinstue paa Hjørnet af Vimmelskaftet og Klosterstræde. Han havde Carl Plougs Attest for ideal Stræben, og Minister Hall's Hustru, der jo var kendt som en ret eksentrisk Dame, aflagde ham en Dag et Besøg paa Redaktionskontoret og rakte ham et rundeligt Bidrag til Fortsættelse af hans Virksomhed. Schmidt var

allerede da et godt Stykke nede ad Skraaplanet, og da han gentagne Gange i Ordets dobbelte Betydning havde trukket Veksler paa en Ven, som hele København kendte under Navnet Ladejarlen, blev han sendt til Amerika. Han var en meget høj og massiv Mand, Hovedet stort med en Fylde af blond Haar. De ikke store, poliske Øjne syntes stadig mindre og mindre i de Omgivelser af Fedme, som Ansigtet efterhaanden antog. Hans Optræden var altid en Gentlemans, han kunde staa stille og slaa Hælene sammen og med et Buk tage Hatten af, naar han mødte en Dame. I kultiverede Menneskers Nærværelse var hans Tale den dannede Mands, ligesaa dannet, som den kunde være raa og afskrækkende, naar han var sammen med Svirebrødre. Naar han sad i Lauget og fortalte Historier, med venstre Haand hvilende paa det fremstrakte Laar, medens den højre greb om et Krus Øl, som han med Kendermine holdt op mod Lyset, mindede han paafaldende om Falstaff.

Efter at «Fremad» var standset, fik Schmidt atter Lejlighed til at skrive for Danske. En tysk Bladejer forstrakte ham med Penge til at begynde Bladet «Friheden». Hensigten med Bladet var at bekæmpe den stærkt tiltagende «Muckerbevægelse». Man skulde kæmpe for «den personlige Frihed», som Slagordet den Gang lød. Muckerbevægelsen var i Virkeligheden kun et andet Navn for Temperancebevægelsen, i hvis Lejr man baade paa Prent og i Tale fremdrog de mørke Skygger og de sørgelige Følger af Trafiken med Øl og Brændevin. Til denne stærkt ensidige Bevægelse kom saa Opraabet: «Amerika for Amerikanerne», en temmelig utilsløret Henvendelse mod Fremmedbefolkningen. Baade Ledere og Tilhængere rettede deres voldsomme Angreb paa Ølstuerne, men

dette fremkaldte kun en desto kraftigere Modbevægelse. «Friheden» lod sin Røst høre i det almindelige Raab om personlig Frihed, men efterat det politiske Valg var afsluttet, og da man opdagede, at Temperancebevægelsens Kandidater var slaaede med en overvældende Majoritet, hørte Bladets finansielle Støtte op. «Friheden» sygnede hen, dets Mission var endt, og dets Redaktør stod atter ledig paa Torvet. Fra den Tid havde han ingen fast Bestilling. Nu og da arbejdede han for et norsk Blad, var ogsaa tilfældig Korrespondent for andre Blade, men en egentlig fast Bestilling opnaaede han ikke. Han sov som Regel til langt op ad Dagen, men gik ikke tidligt til Ro. Man traf ham ofte i en Beværtning eller en Kælder, der havde to Nedgange: den ene paa Milwaukee Avenue og den anden paa Indiana Street. Over den første Nedgang stod malet «Aftenstjernen», over den anden «Morgenstjernen», og disse Nedgange var ikke langt borte fra det Hus, hvor Schmidt havde sit Værelse. Eller man kunde finde ham i «Hulen», en Kælderhals ikke langt fra Dreiers Apothek. Værten var en Tysker ved Navn Brandt, der i Stueetagen ovenover drev Forretning med Pelsværk. Det var en frygtelig Karl, der havde lært at bande paa Dansk, og disse Eder blandede han med de mest uhøviske Ord i det danske Sprog, og slyngede dem ud mod enhver af hans Gæster, der steg ned i hans Kælder. Lokalet her var delt ved et Skillerum, og længst inde sad saa Schmidt og spillede Poker. Tyskeren sørgede for Drikkevarer. Omsætningen var af gode Grunde ikke stor, thi de fleste var Mennesker uden Indtægter. Værten saas altid ved Indgangen til Kælderen for ikke at overrumples af Politiet, thi han havde ingen Bevilling til at sælge Øl og andre Drikkevarer. Tillige

var Politiet paa Jagt efter Spillehuse, en Jagt, hvor Vildtet stadig fløj uskadt bort, og som fortsættes den Dag i Dag.

Schmidt havde længe klaget over daarligt Helbred, og man behøvede kun lidt Kendskab til hans Livsførsel for at vide, at det var Leveren, som var angrebet. Han søgte ikke Lægehjælp, og det vilde vel næppe heller have hjulpet ham stort. En Lægeundersøgelse, som et Par af hans Venner fik ham til at underkaste sig, konstaterede, at hans Lever var svulmet op til unaturlige Dimensioner; han havde længe været en mærket Mand. Efter et Par Maaneders Lidelser, som han bar med stor Standhaftighed og med Bevidstheden om, at han selv havde forskyldt sin Skæbne, bukkede han under. Ved hans Kiste talte Pastor Heiberg, hvem tilstedeværende Venner var meget taknemlig, fordi han ikke med den svageste Hentydning berørte den Afdødes temmelig urolige Levned. Gustav Møller, der selv var mærket til Døden, tog sig Vennens Bortgang nær til Hjærte.

Nævnte Volkmar Johnsen var utvivlsomt den daværende Kolonis bedste Hoved, en ægte Bohême af et lyst Temperament, altid munter, selv om han saa bar Bund i Kassen. Han kom til New York fra England som Dreng. Bestod sin Prøvelsestid med Glans, fik Arbejde hist og her som Bogholder eller Clerk, blev saa lokket af Vestens Prairie og betaget af Haabet om Guld og grønne Skove. Naar Johnsen taler Dansk — for han lever endnu (1912) — taler han det rent, uden at blande det med engelske Ord eller Vendinger, og naar han taler Engelsk, skal man have Vanskelighed ved at opdage hans danske Afstamning. Han skriver Dansk med stor Lethed baade i bunden og ubunden Stil. Han er fortrolig med dansk

og amerikansk Slang og kender begge Sprogs Idiomer. Han besidder en satirisk Aare og et rigt Lune, han er Skuespiller og Komponist, har skrevet Viser for Vaudevilletheatrene, og selv udgivet et Blad med Titlen «Ha, Ha!» men som hans Landsmænd altid kalder «Hu, Ha!»

Af Ydre er han lille, rund som en Bold med et solidt formet Hoved, hvor ingen Tømmermænd har virket i lange Tider. Han var en god Akkvisition for «Fremad»; han kunde benyttes til alt, der hørte ind under Faget. Han forsøgte sig engang for mange Aar siden i diplomatisk Kunst og blev støttet af Konsul Dreier med en udmærket Anbefaling. Den amerikanske Gesandt i Danmark ønskede en Privatsekretær. Johnsen meldte sig i en Skrivelse, der straks vakte Gesandts Velvilje, men saa gik der Politik i Overvejelserne, og Johnsen blev i Chicago.

En Tid lang havde han en selvstændig Forretning i Milwaukee Avenue og drev Handel med Strengeinstrumenter, Violiner, Guitarer, Banjoer og Cither o. s. v. Han havde som Barn lært lidt af alle disse Instrumenter, og tillige spillede han lidt Fløjte. En skøn Dag opgav han dog denne Forretning, slog sig ned som Lærer fjærnt fra den skandinaviske Koloni, opgav saa Lærervirksomheden og kastede sig over Komposition. Han er ikke Musiker og prætenderer heller ikke at være det, men han skriver Lærebøger i «Ragtime» og andre Arter, og disse Bøger er bleven solgte i Tusindvis. En af disse er udkommet i syv Oplag og forhandles af Chicagos største Firma, der sælger alt, hvad tænkes kan, ligefra Knappenaale til Flyvemaskiner, og alt betales kontant. Firmaet er et Aktieselskab, hvis Papirer noteres hver Dag paa Chicago Aktiebørs. Johnsen kalder en af sine Bøger «En

ny og original Methode til Selvundervisning i praktisk Moduleren».

Da Johnsen for Aar tilbage gjorde en Rejse til Danmark, overværede han en Auktion efter afdøde Biskop Engelstoft. Herfra medbragte han flere Malerier, der pryder hans Værelse, der ellers ikke udmærker sig ved smukke Omgivelser.

III.

Bladet «Heimdal». — Kendte Danske: Professor N. C. Frederiksen. — Clemens Petersen. — Louis Pio og Poul Geleff. — «Landhandlere». — Fredsdommerinstitutionen. — Amerikansk Retspleje. — Det mørkeste Chicago. — En Eksekution.

DANSKE i Chicago var uden noget Organ indtil Efteraaret 1874, da Bladet «Heimdal» begyndte at udkomme. Først kom et Prøvenummer med det vorde Blads Program, hvori der lagdes særlig Vægt paa at holde religiøse Dogmers Belysning ude af Bladets Spalter. I de norske Blade, der dengang havde stærk Udbredelse, diskuteredes i det uendelige om den rette Tro og om Retfærdiggørelse ved Troen. Synodepræsterne kunde aldrig blive enige om religiøse Læresætninger, og der faldt ofte drøje Ord. Programmet lovede ogsaa, at Bladet vilde stille sig neutralt, eller maaske snarere uafhængigt i alle politiske Spørgsmaal, og ved ugentlige Oversigter sætte Læserne ind i Øjeblikkets mest brændende Spørgsmaal. Desuden skulde Bladet indeholde Meddelelser og ugentlige Korrespondancer fra Hjemlandet.

For Udgivelsen af Prøvenummeret havde Henry L. Hertz, der endnu ikke havde paabegyndt sin politiske

Bane, virket med stor Iver; det skyldes sikkert ham, at det overhovedet saa Dagens Lys, thi han virkede for at faa Annoncer til at dække Udgifterne ved Papir og Trykning. For en regelmæssig Fortsættelse laa Muligheden tilsyneladende langt ude i Fremtiden, men saa kom der pludselig Hjælp fra en uventet Kant.

Prøvenummeret var faldet i Hænderne paa en ung dansk Mand ved Navn Olaf Riechel. Han var ikke kendt blandt Danske i Chicago; han var for kort Tid siden ankommen fra New York, hvor han havde været ansat som Bogholder. Han var født i København, hvor hans Fader havde ernæret sig som Skomager og deltaget i det politiske Liv og var tilsidst havnet som Medlem af Stænderforsamlingen i Roskilde. Olaf var som ungt Menneske udvandret og havde som de fleste Nykommere en sløj Begyndelse, men var omsider heldig nok til at finde en lønnende Stilling i New York. Med de Danskes Sympathi for Frankrig forlod han Byen i Efteraaret 1870 og meldte sig til Fremmedlegionen, blev antaget, og saaledes fransk Soldat. Under en af Kampene blev han let saaret, og efter Helbredelsen vendte han tilbage, hædret med den for Udlændinge bestemte Dekoration. I New York greb han Lejligheden til at erhverve sig gode Kundskaber; han skrev godt Engelsk og havde gode Kundskaber i Tysk. Sin Skoleopdragelse havde han faaet i Vaisenhuset i København.

Jeg traf Riechel i en Cigarbutik paa Milwaukee Avenue, hvis Ejer var den unge Martin Hertz, en Broder til Henry, der nogle Aar efter rejste hjem til Danmark og fik et Embede under Postvæsenet, som han sikkert beklæder endnu. Riechel var noget over Middelhøjde, med et tyndt blond Haar og Fuldskæg. Der var et lidende Udtryk i det magre Ansigt og

noget nervøst over hele Personen. Han var ledsaget af en stor russisk Blodhund, der bar Navnet Flora, til hvis Tilbøjeligheder han havde et sikkert Kendskab; thi han holdt den stadig med den ene Haand fast i Halsbaandet og lænkede den snart efter til en fast Genstand i Lokalet.

Han udtalte sig med megen Ros over Prøvenummeret, og med stor Glæde imødesaa han den Dag, da Danske i Chicago kunde faa et eget, selvstændigt Organ i Pressen. Han oplyste om, at han var saaledes stillet, at Foretagendet straks kunde komme i Gang. Foruden at være Ejer forbeholdt han sig Retten til at være Medredaktør, forsaavidt hans Tid tillod det.

Han gik straks til Værket og forhørte sig hos forskellige Skriftstøbere. Han krævede, at Bladet skulde sættes med latinske Typer og have et ottesidigt Format. Han overvandt enhver Indvending mod de latinske Typer; flere af hans Venner holdt paa de gothiske, navnlig af Hensyn til Læserne i Landdistrikterne, der ikke var vant til de andre Typer. Han lejede et helt Hus til Sætter, Redaktionslokaler og Beboelse. Under alle disse Forberedelser passede han sit Kontorarbejde og vedblev med det, selv efter at Bladet var kommet i Gang. Han var ikke Journalist, men vilde nødigt indrømme det. Han skrev da ogsaa sjældent en Artikel. Naar han kom hjem om Aftenen, var han træt og uden Energi. Han kunde gribe en Pen i den Hensigt at ville skrive et eller andet, men faldt sammen over Papiret og sov snart uden at vaagne op før Midnat. Hans Nervøsitet tiltog i foruroligende Grad, og det hjalp ikke paa Helbredet, at han daglig røg en Snes stærke, næsten sorte Cigarer.

Bladet blev modtaget med megen Sympathi af Danske i Chicago og andetsteds; der indløb mange Breve

med Opmuntring og Tak, men Riechels Penge havde deres Begrænsning. Da han indsaa, at han ikke ene kunde føre Foretagendet igennem, fik han dannet et Aktieselskab, hvori baade velstaaende, men dog mest mindre bemidlede Danske var Medlemmer uden Haab om Udbytte. For en kort Tid var Konsul Dreier Selskabets Præsident, og det besluttedes at ombytte de latinske med gothiske Typer og at forandre Formatet til firesidigt. Det store Hus blev opgivet, og Lokalet forlagt til et mindre Lokale paa Milwaukee Avenue.

Det viste sig til Trods for et stadigt stigende Abonnement, at Aktiekapitalen ikke var stor nok, og da den entreprenante William Harlev tilbød at overtage Bladet for egen Regning, modtoges Tilbudet. Harlev var jo ikke blot en velstaaende, men ogsaa meget praktisk Mand. Det lykkedes ham at faa Antallet af Abonnenterne op til henved 4000, og han udvidede Bladets Format, saa at det blev til det største skandinaviske Blad i Landet. Trykkeriet blev flyttet til en for den Tid meget stor og flot Bygning, der ejedes af Harlev, og helt oppe under Taget lyste i store skinnende Bogstaver «Heimdal Building», og de samme store Bogstaver lyste længe efter, at Bladet var gaaet ind. Efter kort Tids Forløb blev Riechel atter Ejer af Bladet og overtog selv Redaktionen; men det varede ikke længe, førend Riechel solgte Bladet til Boghandler Frantzen, der ansatte den fra Danmark nylig ankomne Professor N. C. Frederiksen som Redaktør. Denne ikke blot købte Bladet, men ogsaa Frantzens Boghandel. Først noget sent gik det op for Frantzen, at Handelen ikke var særlig fordelagtig, og han saa sig nødsaget til at erklære sig fallit. Blandt hans Kreditorer var den danske Boghandlerforening hjemme, som dog ikke tabte noget, da Frantzen senere af-

gjorde sit Mellemværende med den. Frantzens Fallit voldte adskillige Ubehageligheder og var sikkert en af de medvirkende Aarsager til, at han ikke fik den attraaede Post som Konsul i Chicago. Frederiksen fulgte ikke Bladets vante Spor; blandt andet var det hans Hensigt at give det et literært Sving. Bladets Politik skulde støtte det demokratiske Parti, fordi han mente, at det havde Frihandel paa sit Program. Selv var han jo Medlem af Cobden Klubben. Blandt de nye Medarbejdere var Clemens Petersen, der skrev udmærkede Artikler for et Mindretal af Bladets Læsere. Dr. Christian Fenger skrev populære Lægeartikler, Bjørnstjerne Bjørnson gav adskillige Bidrag, og Biskop D. G. Monrad, Frederiksens Svigerfader, gav ogsaa Bladet sin Støtte gennem vægtige Bidrag. Paa Føljetonsiden havde Poul Geleff sit Omraade, og Louis Pio virkede ved sit alsidige Talent i andre af Bladets Spalter. Frederiksen selv paabegyndte en Række Artikler om sit eget Levned. Til Trods for al denne ypperlige Assistance faldt Abonnenterne fra, og tilsidt blev Sættere og Abonnementslisten solgte til det norske Blad «Skandinaven». Kampen for Bladets Eksistens havde varet henved fire Aar. Der var en Mand, som tog sig Bladets Ophør meget nær til Hjærte, det var gamle Hoffman. «Men hvor kunde man vente sig andet af Københavnerne.»

Riechel havde i den Mellemtid, han ikke direkte havde med Bladet at gøre, forsøgt sig som lokal Politiker. Det lykkedes ham at opnaa det demokratiske Partis Kaaring til et, forøvrigt ubetydeligt, men godt lønnet Embede; men ved Valgene blev han slaaet. Han havde ogsaa giftet sig med en Slægting af Konsul Dreier, og havde købt en Villa i et af Omegnens fashionable Kvarterer. Han syntes efter mange Om-

skiftelser endelig at være kommet til Ro, da man en Morgen opskræmtes ved Beretningen om, at han var bleven dræbt under et Jærnbantog. Under stor Deltagelse fulgtes han til Graven, hvor Professor Frederiksen holdt Ligtalen. Et Par Dage efter læste man i alle Chicago-Aviser, at det Firma, for hvem han havde arbejdet, vilde lægge Beslag paa den Sum, for hvilken han var assureret til Fordel for sin Hustru. Det skete imidlertid ikke, fordi det ifølge Loven ikke lod sig gøre, men blandt hans Landsmænd opstod Mistanken om, at han havde begaaet Selvmord.

*

*

*

Professor Frederiksen var en Mand med mange Interesser og udmærket Begavelse. Han arbejdede med rastløs Iver paa alt, hvad han begyndte. Ingen har nogensinde tvivlet om hans personlige Hæderlighed, og naar det gik galt for ham i Danmark, og naar han led samme Skæbne i Chicago, skyldtes det sikkert først og fremmest hans sangvinske Temperament. Han saa Solstraaler, hvor andre saa Skygger, og han var en daarlig Menneskekender. Han havde kun Sans for store Foretagender, havde geniale Planer, men oversaa Detaillerne. Efter «Heimdal»s Ophør begyndte han et Blad, halvt literært, paa Engelsk, men det levede kun en kort Tid. I dette Blad paabegyndtes der Oversættelse af danske Forfattere af en dansk Student Schovelin. — Frederiksen etablerede en omfangsrig Landhandel, støttet af et rigt Jærnbanekompagni, købte store Strækninger af Land med Penge, han maatte betale med dyre Renter. I Chicago aabnede han et stort Kontor med et Personale uden Kendskab til Forretningsliv; blandt hans Personale fandtes cand.

mag. Clemens Petersen, Louis Pio og Poul Geleff og mange andre, der havde lidt Skibbrud i Danmark. Blandt Danske gik Forretningen under Navnet «Frederiksens Hospital». Selv var han stadig paa Rejser; han levede den meste Tid af et Par Aar i Jærnbanevogne, anvendte kun meget lidt paa sig selv, nød sine Maaltider i tarvelige Restaurationer og gik i færdigsyede Klæder. Han fulgte godt med amerikansk Politik, men var saa sangvinsk, at han troede at kunne blive Medlem af Senatet i Washington i Løbet af nogle Aar. Det var aabenbart, at han ikke kendte Detaillerne. Men Skæbnen vilde det anderledes. Da han havde naaet det Tidspunkt, da Krediten ophørte, og da han havde udtømt alle de Kilder, hvorfra Hjælp overhovedet kunde hentes, faldt alle hans store Planer. Frederiksen gik fallit, og Kritiken var haard og skaanselsløs. I al Skyndsomhed forlod han Landet, rejste til Paris, hvor han atter omgikkes med store Planer, skrev i franske Aviser, begav sig endelig hjem til Danmark, hvor han skrev en Bog om Finland. Kort efter angrebes han af en Lungebetændelse, der medførte Døden. (November 1905).

Snart efter Frederiksens Bortrejse begav Clemens Petersen sig til New York. Han saa meget ulykkelig ud og var det sikkert ogsaa; han søgte Ensomhed, han savnedes paa sit vante Beværtningssted, og nød sit Øl uden det vante Selskab. Tidligere havde han været utilbøjelig til at tale om dansk Literatur. Han havde fulgt med som Faa herovre. Hans Mening om Georg Brandes var ikke blot forandret, men næsten stegen til Beundring. Han havde jo overfor Brandes været en af de Kritikere, der havde raset stærkest mod det nye Livssyn, Brandes var Talsmand for. Nu var han ikke «den vingeløse Flane», men en Mand

man kunde tage sin Hat af for. Et Par Aftener, før Clemens Petersen forlod Chicago, sad han ene ved et lille Bord i en Afkrog af Lokalet, og nød sit Øl og sin Cigar. Han var den Aften lidt mere tilbøjelig til at faa Tungen paa Gled. Han talte om Forholdene i Danmark, baade de politiske og literære, men han rystede ofte paa Hovedet, og han kunde navnlig ikke forstaa, hvad der berettigede Schandorph til Digternavnet. Men han brød snart af og faldt i Tanker.

Man kunde ikke andet end føle for Clemens Petersen. Han, der i Dannelse stod saa højt over sine daglige Omgivelser, havde efter et langt Ophold i New York aldrig tjent blot til et nogenlunde anstændigt Ophold. Han skrev utvivlsomt et fejlfrit Engelsk, men talte det slet, en naturlig Følge af altid at omgaas med Landsmænd. En Tid lang var han Medredaktør af det danske Blad «Nordlyset». Der var mange, der vilde yde ham Bistand, blandt andre Bjørnstjerne Bjørnson, der opsøgte ham, da han var paa sin Rundrejse i Amerika. Bjørnson tilbød ham fast Ophold paa sin Gaard i Norge, men fik et bestemt Afslag. Til sidst var han saaledes stillet, at man ikke længer spurgte ham, om han trængte til Hjælp. Gavmilde Landsmænd holdt ham oppe i længere Tid, men hans mentale Tilstand havde i de sidste Par Aar, han levede i New York, antaget en saa sygelig Karakter, at han ikke længere kunde tage vare paa sig selv. Han var bleven aldeles aandsfraværende, mistede Hukommelsen, kunde ikke finde hjem, naar han var ude, og viste saa mange Tegn paa Senilitet, at Vennerne tvang ham til at rejse til Danmark for at komme under Paarørendes Pleje. Det var en sørgelig Udgang paa et Liv, der havde lovet saa meget. Han, der i sin første Manddom havde havt sin Gang i det Hei-

bergske Hus, som var bleven feteret af Datidens anerkendte Talenter, som havde været en anerkendt Kritiker ved Københavns mest ansete Blad, som havde Udsigt til engang at blive ansat som Professor ved Universitetet, skulde i det store fremmede Land, hvor man aldrig spørger, hvad et Menneske har været, men hvad han er i Øjeblikket, vandre planløst omkring, uden en eneste Ven, for hvem han kunde aabne sit Hjærte. — Havde Clemens Petersen syndet, maatte han sandelig bøde haardt for det.

Ikke fuldt saa sørgelig blev Louis Pios Skæbne, men dog alt andet end misundelsesværdig. Efter et mislykket Forsøg paa at skabe en socialistisk Koloni i Staten Kansas kom han tilbage uden Midler. Han lærte sig at sætte Typer, og hjalp en norsk Methodistpræst med at redigere «Den kristelige Talsmand». Vedkommende Præst havde lært Pio at kende i København, og han skattede ham som en begavet Mand, der var kommen paa Vildspor; han saa i ham en Idealist og en Sværmer. Senere opgav Præsten Theologien og fik en Ansættelse i et af de mange politiske Kontorer.

Pio var i flere Henseender en snarraadig Mand. Det lykkedes ham saaledes at tjene lidt ved at udarbejde en dansk Kogebog, og han fik ogsaa nogle Indtægter ved at udarbejde en skandinavisk-engelsk Tolk for Ungdommen. — Paa Overrejsen fra Danmark havde han og Geleff diskuteret Fremtidsudsigter. Pio skulde anbringe sine Penge i Bladet «Heimdal». Geleff skulde købe «Den danske Pioneer» i Omaha. Pio havde ganske naturligt indset Nødvendigheden af et Organ, hvori han kunde forsvare sig mod de Udfald, Hjemmets Presse rettede mod ham, og havde ventet en bedre Velkomst, end den, der blev ham tildel: Venner og

Partifæller i Chicago tog ham i Forsvar, og selv erklærede han i en Forsamling, at hans Rejse til Amerika havde til Maal at virke for Socialismens Udbredelse her i Landet. Beretningen hjemmefra gik ud paa, at han havde faaet en stor Sum udbetalt af Rigmænd og Godsejere for at rejse bort. Man var naiv nok til at tro, at ved de to Lederes Forsvinden vilde de socialistiske Ideer slaas til Jorden. Mellem de to Mænd opstod der snart en Strid om Byttets Deling. Geleff paastod, at den ham tilstaaede Sum var delvis blevet i Pios Eje, og tilskyndet af Heimdals Redaktør, Olaf Riechel, lod han sig forlede til at udgive en Pamflet, som han kaldte «Den rene, skære Sandhed». Det Lys, hvori den fordums Ven satte Pio, var alt andet end flatterende. Som et Modtræk holdt denne et Foredrag, der var beregnet paa at slaa alle onde Rygter til Jorden, men hans Sag var nu en Gang forkvaklet. Geleff var bleven hans svorne Fjende, og den tyske, socialistiske Presse overalt i Unionen bragte hans Signalement og advarede imod ham.

Pio blev dog senere ikke uden Venner; der var noget vindende i hans Væsen, hans Optræden var stilfærdig og beskeden, og han talte godt for sig. En af hans Venner var den omtalte William Harlev, der ikke var blind for den evnerige Mands gode Sider. Gennem Harlev fik Pio Ansættelse som en Slags Tegner under det Offentlige, og i nogen Tid tjente han da ogsaa ganske anstændigt. Men han behøvede det ogsaa, thi han havde Hustru og Børn. Blev Tiderne slappe, havde han en væsentlig Støtte i sin Hustru, en energisk og klog Kvinde, der hjalp til Familiens Underhold ved Klaverundervisning. Paa Harlevs Opfordring lod Pio sig bevæge til at indgaa et legitimt Ægteskab.

Forfatteren af disse Linier havde kendt Pio i København, og havde derfor en Opfattelse af ham, som var bygget paa Erfaring. I nogen Tid havde han taget Undervisning hos ham i Græsk og Mathematik, men egentlig Lærer var Pio ikke. Timen gik som oftest hen med Fordømmelsesdomme over Forholdene i Danmark. Han bar et uslukkeligt Had til de National-liberale, han hadede Ploug og Bille; «de burde hænges». Han havde nærmest Lasalle til Forbillede, den fine Fører, der talte i Arbejderforsamlinger med Glacéhandsker paa. Han havde læst Lasalles Arbejder, havde ogsaa læst mange socialistiske Skrifter, men han manglede den Grundighed og Sagkundskab, som maaske er Hovedbetingelsen for den, der vil opkaste sig som Leder for et Arbejderparti. Han savnede derimod ikke Evnen som Agitator; han forstod at rive sine Tilhørere med sig. Naar han skrev, kunde han være voldsom og ikke ganske ufarlig for den Læsekreds, hans Artikler var beregnede paa. Siden Søren Kierkegaard skrev sine Udfald mod Statskirkens Præster, var der ingen i Danmark, der havde ført saa voldsom en Pen.

Den Artikel, der bragte Pio i Konflikt med Politimyndighederne, blev skrevet tre Dage før et af ham berammet Møde under Murerstriken den 6te Maj 1873. I denne Artikel fandtes følgende Passus:

«Skal vi da som Lam lade os føre til Kapitalens Slagtebænk? Skal vi taale, at vore Fjender, maaske for flere Aar, standser vor Fremgang? Nej, samlede i Tusinder vil vi stille vore Fordringer og love hverandre at staa Last og Brast, indtil Sejren er vor! Vogt Jer, I Guldets Dyrkere! I, de Fattiges Udsugere! Eder vil vi endnu engang tilraabe: I har i Aartusinder iskænket os en bitter Livsdrik: Vogt Jer nu, Maalet

er fuldt! Lad der ikke komme en eneste Draabe til, eller det flyder over!»

At Pio til at begynde med talte og skrev ifølge en ærlig Overbevisning, kan ingen, der dengang stod ham nær, et Øjeblik tvivle om, medens de samtidig maa indrømme, at han var en svag Karakter og lidet skikket til at være Martyr.

Louis Pio var i sin Ungdom en meget smuk Mand, og det klædte ham godt at være Reserveløjtnant. Naar han, iført sin Uniform, spadserede gennem Bredgade, sendte manganen en Pigelil ham et stjaalent eller kælent Blik. Han var en Søn af Kapitajn Pio, der var kendt for sit ekscentriske Væsen. Hans Broder var den ansete Jean Pio, en dygtig Sprogmand, der som Lærer rejste med Kong Georg af Grækenland for at være denne behjælpelig med Studiet af Nygræsk. De to Brødre var grelle Modsetninger. Medens Louis søgte Støtte i Demokratiets brede Lag, søgte Jean efter Beviser for, at Familien stammede fra fransk Adel. Det lykkedes ham virkelig at faa et skriftligt Bevis i Hænde, men det godtgjordes senere, at Adelspatentet var falskt.

Efter en lang vegeterende Tilværelse lykkedes det Pio at komme i ethvert Tilfælde tilsyneladende stabile Forhold. Gennem amerikanske Bekendtskaber var han bleven Agent for en Nybyggerkoloni i Florida; efter Reklamen at dømme havde han nærmest tænkt sig den befolket med Skandinaver. Hans energiske Virksomhed havde allerede begyndt at bære Frugter, da han paadrog sig en Lungebetændelse, der havde Døden til Følge. (Juli 1904).

Det er dog tvivlsomt, om en saadan Koloni af Danske eller Skandinaver overhovedet kan trives i Florida: Adskillige tidligere Forsøg har aldrig bragt

noget stort Resultat. Navnlig i den sydlige Del af Staten finder Danskere sig ikke hjemme. De synes bedre om de vante skiftende Aarstider, saaledes som de have dem hjemme. Utvivlsomt saa Pio en indbringende Forretning som Landhandler. Han havde gode Eksempler for Øje. Ikke faa Danske havde i Tidernes Løb erhvervet Formue som Landhandlere, et Par af dem havde Chicago som Centrum for deres Virksomhed.

Skønt denne Forretning jo kan være lige saa hæderlig som enhver anden, saa var det dog en almindelig og udbredt Opfattelse, at for at blive velhavende gennem den, maa man være noget snu og haardhjærtet. Paa den Tid, her er Tale om, optraadte de fleste Agenter som Mellemmænd for de store Jærnbankompagnier og andre store Korporationer, og disse har, som bekendt, ingen Sjæl. Det var Agentens Opgave at faa Emigranter ledede i en bestemt Retning, og dertil fordres der næsten altid megen Reklame og stor Veltalenhed. Uden slet og ret at bedrages, fandt Emigranten dog ikke alt i Overensstemmelse med, hvad der var blevet lovet ham; han blev misfornøjet. Naar han tog det smukke Prospekt frem og sammenlignede det med Virkeligheden, var Forskellen hyppig stærkt iøjnefaldende. Han kunde ogsaa finde det vanskeligt at opfylde de ved Kontrakt indgaaede Forpligtelser, og Korporationer er paa dette Punkt meget nøjeregnende. Forlod en Emigrant sin Jord, havde han tabt den indbetalte Kapital. Agenten var aldrig den tabende. Der var en Tid, hvor en Landagent og en Detektiv sloges i Hartkorn. Ingen havde ubetinget Tillid til deres Udsagn.

Blandt danske Landhandlere af et godt befæstet Ry for Hæderlighed og «fair play» var Valdemar Han-

sen. I Begyndelsen af 70-erne var han dansk Konsul i Milwaukee. Han havde beskæftiget sig med Journalistik, havde været Medarbejder ved Bladet «Fremad», var kommen i Berøring med Ferdinand Winslow, brød senere Forbindelsen og begyndte en Landhandel, der gjorde ham til en velhavende Mand.

Han var et besynderligt Menneske med sære Meninger, men med en god Forstand og et godt Hjærte. Han hørte til de Prominente, der vedblev at nære danske Sympathier. Han viste sig sjældent blandt Landsmænd; men talte altid Danmarks Sag blandt Amerikanere. Hans Ydre bar Præget af en Gentleman, han klædte sig med udsøgt Elegance uden at være afstikkende. Han optraadte aldrig overlegent, men bestemt, og han talte et rent og fejlfrit Dansk, til Trods for at hans Omgang udelukkende var blandt Amerikanere. Uden den ringeste Affektation elskede han sit Fædreland. Han definerede Fædrelandskærlighed som den intense Følelse, man har for den Plet, hvor man er født, og det Sprog, man er oplært i. Han fremhævede altid sit Lands lyse Sider og forblev taus om de mørke, som han kendte. I hans Testamente fandtes der en Bestemmelse om, at hans Lig skulde sendes til Danmark for der at jordes. Han viste paa den anden Side en skyldig Respekt for det Land, hvor han havde erhvervet sin Formue; han besad et nøje og fortroligt Kendskab til Landets Historie og politiske Liv, og han savnedes sjældent paa Valgdagen. I Modsætning til ikke faa af hans Landsmænd stemte han ved de nationale Valg med Republikanerne.

Han var, som nævnt, paa flere Punkter en ganske besynderlig Mand. I Slutningen af Tresserne foretog han en Rejse hjem. Der forlovede han sig med en

Dame i København. I Aaret 1872 sendte han Bud efter hende, og de blev viede i Milwaukee. Ikke længe efter rejste hun atter hjem, og de levede adskilte for Resten af deres Liv. Da han saa mange Aar efter modtog Budskabet om hendes Død, anlagde han Sorg, til ikke ringe Moro for Konsul Dreier, der havde et aabent Øje for Komik. Undertiden besøgte han Dreier, og de fik da altid arrangeret en L'hombre. Andre Danske holdt han sig principmæssigt borte fra. Han var Medlem af det af Dreier stiftede Læseselskab, byttede dog aldrig nogen Bog; men naar Bøgerne solgtes ved den aarlige Auktion, købte han dem næsten alle til høj Pris, læste dem og pakkede dem ned i en Kuffert. Mærkeligt nok indeholdt hans Testamente ikke nogen Bestemmelse om disse Bøgers Skæbne, og de tilfaldt derfor hans Arving, en ganske ung Dame af fransk Fødsel, som han havde adopteret som Barn, og som ikke har det fjerneste Kendskab til dansk Sprog, og som er uden Interesse for danske Forhold.

Hansen havde for en kort Tid sluttet Kompagniskab med Professor Frederiksen, men det varede ikke længe. Han var den forsigtige, altid paapassende Landhandler, Frederiksen den dristige og sangvinske Spekulant; han havde Pengene, den anden Haabet; begge var de gode Hoveder, men Olje og Vand lader sig nu en Gang ikke forene. De skiltes i tilsyneladende god Forstaaelse, men Frederiksen, der var en aaben Karakter, lagde ikke Skjul paa, at hans Agtelse for Hansens Sandhedskærlighed havde lidt Skibbrud. Han skildrede ham som en Mand, der ødslede for mange Penge paa malpropre Glæder.

Der var en anden «Prominent» i Chicago, Augustus Jacobsen, hvis Virksomhed faldt i Aarene

1875—1880. Han gik under Navnet Colonel Jacobsen. Han havde været i intim Forbindelse med Winslow og ejede store Strækninger af Byggelodder i Humboldt Kvarteret. Det var nærmest Danske og Norske, han havde som Kunder, men han kom aldrig i direkte Forbindelse med Landsmænd, kun paa anden Haand gennem en dansk Agent. Han havde et meget aristokratisk Ydre og var efterhaanden bleven saa amerikansk, at han maatte lede efter danske Ord i en ganske almindelig Samtale. Ved festlige Lejligheder kunde han dog gøre Vold paa sig selv. Ved en Afskedsfest for Lægen Dr. Jacobsen havde han tegnet sig som Deltager og udbedt sig Æren af at være en af Hovedtalerne. Han begyndte sin Tale paa Dansk, men slog med en Undskyldning over i Engelsk. Han var en dygtig Taler, kendte Amerika som kun faa Udlændinge, men var absolut uvidende om danske Forhold. Da han var bleven en gammel Mand, paakom der ham en Længsel efter at se sit Fædreland; han rejste hjem og gennemrejste Danmark paa Kryds og tværs. Da han vendte tilbage, var han fuld af Lovtaler over sit Fødeland og de Danske, og han begyndte endelig at tale sit oprindelige Modersmaal. Han døde som Enkemand, havde været gift tre Gange, maaske tilfældigt, med rige amerikanske Damer.

Der var en anden dansk Mand, der havde Vanskelighed ved at udtrykke sig paa sit Modersmaal, skønt han forstod det ret godt. Charley Woodman kaldte han sig, og det maa vel have været hans Navn, thi saaledes skrev han det, og ingen kendte ham under andet Navn. Som ung var han gaaet paa Langfart. Han bar et synligt Mærke fra sin Sømandsfærd paa sin højre Arm, der viste et med blaa Tusch tatoveret

symbolsk Mærke paa Tro, Haab og Kærlighed — Anker, Kors og Hjærte — et Arbejde, en Letmatros havde udført, medens de drev for Vinden.

Woodman havde kastet sig over Politik og havde Held med sig, for saa vidt som han opnaaede, hvad han søgte. Med sit hurtige Nemme tog det ham ikke lang Tid at blive Advokat. Datidens Fordringer var ikke store; man besøgte et juridisk Aftenkursus i et Par Aar og fik saa sit Diplom, der var trykt paa Faareskind. Saa stak Advokaten et Skilt ud, helst et, man kunde se paa længere Afstand.

Det lykkedes Woodman inden føje Tid at opnaa Værdigheden som Fredsdommer. Embedet var jo en engelsk Institution, som var indført i Amerika; først for nogle Aar siden er det blevet afskaffet i Staten Illinois. Der fordredes ingen juridisk Kendskab for at blive Fredsdommer, men derimod politisk Rygstød. Dommerne i de højere Retter mødte hver med sin Navneliste, og af denne gjordes der et Udvalg. Listen sendtes til Statens Guvernør, der sjældent eller aldrig fandt noget at anke over. Fra ham gik Listen til Statens Legislatur, der heller ikke ret ofte rejste Indvendinger. Derefter modtog den heldige blandt Aspiranterne sin Udnævnelse, forsynet med Statens Segl.

Af Fredsdommernes Midte valgtes Politiretsdommeren af Byens Mayor. Embedet var stærkt eftertragtet og blev næsten udelukkende givet som Belønning for udvist politisk Tjeneste. Der var ingen fast Løn knyttet til Embedet. Dommeren tog sin Betaling i Sportler, alle Bøder gik i hans Lomme. Kunde den Domfældte ikke betale, blev han sendt til en Tvangsanstalt, hvor hans Arbejde blev beregnet til 50 cents pr. Dag. Var Sagen af en alvorligere Natur, blev Anklagede henvist til Storjuryen, der atter hen-

viste ham til Behandling i Kriminalretten, forsaavidt Beviserne mod ham var tilstrækkelige; men i alle Tilfælde gik Omkostningerne ved Sagen i Dommerens Lomme. Da Misbruget ved denne Procedure blev for iøjnefaldende, satte man Dommeren paa fast Gage, men det var en offentlig Hemmelighed, at Dommerens Indtægter ikke forringedes i mærkelig Grad. De Sager, der førtes for disse Retter, var som oftest Familietrætter, Gældssager eller grovere Kriminalsager, hvor Politiet endnu ikke var skredet ind. Eller det var Anklager for Bigami, Skilsmissesager, som først prøvedes, eller Spørgsmaal om et Paternitets Ægthed, eller en svanger Piges Fordring paa at indgaa Ægteskab med en Mand, hun havde ladet arrestere. Ofte kunde en anklaget ung Mand slippe helt fri paa hans Kærestes Forbøn under Forudsætning af, at han giftede sig med hende. Vielsen foregik saa straks efter.

Politiretten var sædvanlig overfyldt om Mandagen efter Politiets Fangst den foregaaende Nat. I Celler under Stationen, hvor Dommeren havde et Lokale, blev Arrestanterne placerede, ofte seks i en Celle, der oprindelig var bestemt for to. De, der ikke kom i Cellen, maatte finde sig i at spadsere omkring eller søge sig et Leje paa det bare Stengulv. Det hele frembød et modbydeligt Skue, og Luften var forpestet af Dunster fra urene Klæder og Stank af Whisky. Drukne Mænd og Kvinder enten snorkede eller sang og hylede omkap, og om Vinteren kom dertil den ophedede, kvælende Atmosfære fra Varmeledningerne. Den øredøvende Larm blev end ydermere forøget, naar Medlemmer af Frelsens Hær, med Politiets Tilladelse, istemte en Sang til Syndernes Forladelse.

Der var en af disse Politiretter, der havde en vis

Tiltrækning for evropæiske Korrespondenter og andre, der ønskede at se Skyggesiden ved en stor amerikansk By. Stationen er endnu beliggende paa samme Sted som for en 40 Aar siden i de mest grelle Omgivelser. Den bekendte engelske Forfatter og Journalist William Stead har gengivet sine Indtryk derfra i en Bog, som han udgav i Udstillingsaaret 1894, og hvis Titel i Oversættelse lyder: «Hvis Kristus kom til Chicago». Det første Kapitel omhandler Harrison St. — Stationen, der, som han skriver, danner Midtpunktet for det mørkeste Chicago. Bag ved Jærngittre er der stuvet sammen Nat efter Nat Hundreder af de mest forstokkede Vagabonder af begge Køn, som fanges ind i Forbryderdistriktet. Selve Cellerne sammenligner han med Bure for vilde Dyr i et Menageri. De først ankomne sætter sig paa en Bænk; den eller de, der kommer efter, maa finde sig i at staa op. En Novelleforfatter, der ønsker at skrive en Forbryderhistorie, behøver ikke at ty til sin Indbildningskraft, han kan her finde realistisk Stof i Overflod. I denne Politiret mødes Skummet af Chicagos Forbryderverden. Forfatteren skildrer ogsaa Dommeren i Retten, der af Vindesyge giver Politiet Ordre til at indfange ulykkelige faldne Kvinder, der, for at slippe løs igen til næste Morgen, skal stille en Kaution, der maa betales, og senere Bøder samt Sagens Omkostninger. Skønt Stead synes at have stærke Nerver, er han næsten ved at bukke under for Atmosfæren i disse Lokaler, hvor man ryger, drikker, spytter og bander omkap.

«En Aften, da jeg var der,» skriver han, «bragtes et fransk Kvindemenneske med hendes Mand ind. De havde været i Slagsmaal. Hendes Ansigt var blodtrimet, hun havde drukket og var hysterisk. Jeg

havde aldrig før set et saa smudsigt Eksempel af menneskelig Elendighed. Da de skulde skilles ad, han i en, hun i en anden Celle, gav hun sig til at hvine — og det var en gennemtrængende Røst. Hun klyngede sig til Jærngitret og kaldte paa Jacques og holdt kun Pause, naar hun aftørrede Blodet, der flød fra Mund og Tindinger.»

Lykkeligvis har ingen dansk Dommer nogensinde præsideret i Harrison St. Politiret. Forholdene har i vore Dage bedret sig, idet Fredsdommerembedet er afskaffet, men Omgivelserne er de samme, de laveste Elementer af Irlændere, Kinesere, Negere, Italienerne og russiske Jøder. Efter en femten Minuters magelig Gang mod Øst befinder man sig atter i et af Byens fashionable Kvarterer. — —

Woodmans Ærgærrighed standsede ikke ved Dommerembedet; han havde en højere Ambition, og da Lejligheden frembød sig, stillede han sig som Republikaner, til Embedet som Medlem af Repræsentanternes Hus i Washington, hvilket jo svarer til det danske Folkething. Han kæmpede med stor Dygtighed og manøvrerede snildt, holdt Taler og var paa Benene tidligt og sent, og han blev valgt. Han sad ikke stum i Washington, han havde gode Talegaver og vakte særlig Opmærksomhed ved et Forslag om Bevilling af ti Millioner Dollars til Kuba, for at dens Befolkning kunde ruste sig og afkaste det spanske Aag. Forslaget blev forkastet, og Woodman gjort til Skive for Spydighed og Vittigheder i hele Landets Presse. Han oplevede ikke den Dag, da de Forenede Stater bevilgede mange Gange ti Millioner for at fri Kuba. Efter endt Kongressamling trak Woodman sig tilbage, men hans Navn kom snart frem paany. Han

havde sluttet Kompagniskab med en af Chicagos mest berømte Advokater, der paa Grund af sin store Veltalenhed benævnedes «The silvertongued Orator». Ganske vist var samme Advokat kommen i Miskredit for sine vidtløftige Tilbøjeligheder, men han havde et stort Navn. Da Præsident Mc Kinleys Morder stod for Skranken, mødte denne Advokat som hans Defensor, og Woodman fulgte med, dog uden at tage aktiv Del i Forsvaret. Kort efter døde samme Advokat, og Woodman led den sørgelige Skæbne at maatte indlægges paa en Sindssygeanstalt, hvor han et Par Aar efter afgik ved Døden.

Han var en høj og svær Skikkelse med et Fysiognomi, der vidnede om stor Energi. Han havde giftet sig temmelig ung med en Dame af irsk Herkomst.

— Der var samtidig med Woodman en anden dansk Mand, der forsøgte sig som Politiker, men som først i en fremrykket Alder opnaaede at komme ind i et underordnet Embede; hans Navn var John Garrigues, og som Navnet antyder, var han af fransk Afstamning. Som ung Mand var han kommet til Chicago og havde næsten udelukkende amerikansk Omgang. Han tog ivrig Del i politiske Forhandlinger, var en god Taler, men forstod ikke den Kunst at gøre sig gældende. Endelig fik han en Stilling under Sheriffen. Han følte sig højst ulykkelig, da det faldt i hans Lod at skulle foretage de nødvendige Forberedelser til Henrettelsen af to unge Irlændere, der i drukken Tilstand havde dræbt en Mand, som de tilfældig traf paa Gaden, og som de aldrig havde set før. Efter endt Termin etablerede han en Beværtning i Byens mest befærdede Forretningskvarter.

Han kaldte denne Forretning «Tivoli», maaske en Reminiscens fra hans tidligste Ungdom. Udgifterne var imidlertid saa enorme, at han efter et Aarstids Forløb maatte opgive Forretningen.

Med megen Stolthed omtalte han Henri Garrigues, der dog kun en sjælden Gang kom til Chicago i Besøg. Denne Broder havde som Læge og Sprogmand vundet sig et stort Navn. Han tog Magisterkonferens i Fransk og var Lærer i dette Sprog ved Officer-skolen i København. Samtidig studerede han Medicin, tog Doktorgraden, men rejste i 1875 til New York for der at finde et større Felt for sin Virksomhed. Det lykkedes ham at opnaa en betydelig Praksis; han blev ansat som Professor ved Byens daværende største Klinik for Fødselshjælp og skrev siden adskillige Bøger, der bruges ved de fleste Universiteter i Amerika.

Da jeg paa den Tid var knyttet til et norsk Blad, faldt det i min Lod at skulle overvære den ovenfor omtalte Eksekution. Den fandt Sted i Kommunens Fængsel (County Jail), der strængt taget ikke er nogen Straffeanstalt, men kun en Varetægtsarrest, hvor Vedkommende sidder og venter paa en Grandjurys Opfattelse af hans Sag, eller, hvis den har givet sin Kendelse i hans Disfavør, paa at stilles for en Dommer i Kriminalretten. I Følge amerikansk Lov er disse Tusinder af Mistænkte lutter uskyldige Individer, thi ingen er skyldig, forinden der er falden Dom. Det er ethvert Jurymedlemis Pligt under Ed at betragte en anklaget under dette Synspunkt.

Indretningen af dette Arresthus, der daglig huser hened et tusinde Arrestanter, stod ikke meget tilbage for Harrison St. Station. Cellen var lille og mørk,

og Sengen bestod i en Slagbænk med haard Madras og et Tæppe til Dække. Een Gang om Dagen blev Arrestanterne lukket ud, dog ikke for at trække frisk Luft under aaben Himmel, de fik kun Lov til at røre sig i Bygningens Korridor. Atmosfæren var næsten uudholdelig; man skulde i ethvert Tilfælde vænne sig til den, forinden man lærte at trække Vejret. Ventilationen bestod i de Lufttræk, der fremkommer ved, at Døre og Vinduer i modsat Retning aabnes samtidigt. Intet Under derfor, at Arrestanterne efter nogen Tid fik en ligbleg, gusten eller voksbleg Ansigtsfarve.

Arrestanterne var undergivet Sheriffens Omsorg, han var politisk Embedsmand, valgt af Folket. Hans Køkken med dertil hørende Rekvisitter tilhørte Kommunen. Som Godtgørelse for Forplejning fik han daglig 27 cents for hver af sine Gæster, og man anslog det for lavt regnet, at han tjente mindst 18 cents paa enhver af dem, hvad enten de nød Maaltiderne eller ej, thi det stod enhver Arrestant frit for at faa Maden tilsendt fra Hjemmet eller fra en nærliggende Restauration. Desuden havde Sheriffen et lille Udsalg i Fængslet, hvor Arrestanten kunde forsyne sig med Frugt, Slikkerier, Cigarer, Tobak og Aviser mod en rimelig Godtgørelse. Embedet som Sheriff var det stærkest søgte Embede, der per fas et nefas indbragte dets Indehaver saa meget, at han kunde leve komfortabelt Resten af sine Dage.

For at overvære Eksekutionen maatte man forevise den af Sheriffen udstedte Billet, et lille paa Navn lydende Kort med hans personlige Underskrift. Indgangen var gennem en lille Sidedør, der førte ind til en Vestibule og derfra til et større Rum, hvis ene Langvæg var forsynet med et Staaltraadsgitter, bag

hvilket Arrestanten paa visse Dage i Ugen kunde modtage Besøg af Slægtninge og Venner, der bragte ham rent Linned, Strømper osv., og af sin Advokat, med hvem han kunde forhandle om Fremtidsudsigterne. Fra dette Rum var der Udsigt til Fængselsgaarden, hvor Øjet den Dag mødte to forspændte Ligvogne.

Skaftotet var sammentømret Aftenen forud og var rejst i den nordre Ende af en lang Korridor. Dets Mekanisme var prøvet mange Gange i Nattens Løb med Sandsække, der havde nøjagtig samme Vægt som de Dødsdømte. Det bestod af et bredt Gulv, i hvis Midte Faldlemmen var anbragt; denne holdtes oppe med Fjedre og Snor og stod i Forbindelse med et lille Aflukke, hvor en Mand med Mejsel og Hammer i Haand sad rede til at overhugge Snoren paa et givet Signal af Sheriffen. Vedkommende Mand er kun kendt af Sheriffen, thi det anses næsten som en vanærende Bestilling. De dødsdømte var, som berørt, to Irlændere, hvoraf ingen var over tyve Aar. De havde kun opholdt sig et Par Maaneder i Landet og havde haft Beskæftigelse ved et af Chicagos store Svineslagterier, hvor de var vante til at haandtere Knive og lugte varmt Blod. En Aften paa Vejen hjem var de blevne drukne, og i hed, dyrisk Ophidselse havde de besluttet at myrde det første Menneske, de traf paa. De mødte en aldrende Mand, og udførte deres Beslutning.

Efter at have nydt en god Frokost tidligt om Morgenen iførte de sig de splinterny sorte Klæder, der var købt i Dagens Anledning. Derpaa tog de Afsked med deres Advokat, der stak dem en Blomst i Knaphullet. Samme Advokat, der var udpeget af Dømmeren som deres Defensor, havde uden

Betaling ledet Forsvaret med stor Dygtighed og Energi. Dernæst fik de Besøg af deres Sjælesørgere, to katolske Præster, der bredte en hvid Dug paa et Bord, hvorpaa de anbragte et stort Krucifiks og Stager med tændte Vokslys. Sammen med Præsterne knælede de i Andagt og Bøn om Tilgivelse for deres Synder og nød saa Alterets Sakramente. Ved Titiden mødte en af Sheriffens Funktionærer og oplæste for hver af de to et langt Dokument, der indeholdt Dødsdommen. Faa Minutter efter begyndte Dødsmarschen til Skafottet. Foran gik Sheriffen med afmaalte Skridt, dernæst fulgte de dødsdømte, hver med en Sjælesørger i præsteligt Skrud ved sin Side. Under Gangen bad de Fadervor og reciterede Litaniet; Krucifikset holdtes tæt op til deres Læber, og de kyssede det og bad højt, medens de gjorde Knæfald. Da de betraadte Skafottet, gøs de ved Synet af de to Hampreb, der var fæstnede til Tværbjælken over Skafottet. Paa to Stole laa hvide Kitler og Hovedhætter. Et Par Betjente slog Jærn om Anklerne og om de paa Ryggen anbragte Hænder. To andre Betjente slog Rebet om Halsen, saaledes at Løkkens Knude laa tæt op til det venstre Øre. Præsten stod bagved, stadig indgydende Mod og Haab, indtil de paa et Vink traadte et Par Skridt tilbage. Alt dette gik for sig med stor Hurtighed, hvorpaa Sheriffen gav Signalet; et kort Hammerslag hørtes, Faldbrættet gled med et Brag bort under Fødderne, og de to Mennesker faldt med et dumpt Stød. I et Par Minutter saas de to Lege-mer at hæve sig op og ned i horisontal Retning. Da Bevægelserne sagtnedes, traadte et Par Læger til og følte Puls og Hjerteslag. Efter henholdsvis 6—7 Minutters Forløb var Døden indtraadt.

Fra et professionelt, teknisk Standpunkt var Ekse-

kutionen en mislykket Affære, thi ved en af Lægerne foretagen Undersøgelse godtgjordes det, at paa ingen af de to var Nakkehvirvlerne brækkede, de var kvalt ihjel. Der findes ikke her som i England en Mand af Faget, der nøje har studeret sit Offer og ved at lægge Rebet saaledes om Halsen, at den tilsigtede Virkning, Brud af Nakkehvirvlerne, opnaas. I Chicago har man oplevet at se en Forbryder hængt to Gange, idet Rebet nemlig brast. Sheriffens Folk maatte samle Manden op igen og hænge ham paany. En indigneret Offentlighed forsikrede man om, at han var bevidstløs efter det første Fald.

IV.

Lægepraksis i Chicago. — Ansete danske Læger.

DET var ikke blot Fredsdommere, der slap for at tage Eksamen. Lægevirksomheden var for henved 40 Aar siden saa godt som fri. Man behøvede ikke, som noget senere hen, at lade et Lægebevis prøves af Statens Sundhedskollegium, og da der fandtes Forretninger, hvor man kunde købe et Diplom, blev det jo ensbetydende med fri Lægepraksis. Misbruget ved dette System blev dog tilsidst for iøjnefaldende, og man vedtog en Lov, der tildels ophævede det, men samtidig lod man Mænd, der havde praktiseret i tyve Aar under det gamle System, have Tilladelse til uforstyrret at fortsætte.

Der fandtes i Chicago for et Par Menneskealder siden flere danske Mænd, der praktiserede som Læger uden anden Adkomst end den, der fulgte med gam-

mel Slendrian, og uden anden Garanti lige overfor Patienterne, end Kvitteringen for det Beløb de havde betalt for et Lægediplom. De havde alle bosat sig paa Milwaukee Avenue, men de søgte dog ikke udelukkende deres Patienter blandt Landsmænd, men averterede ogsaa i tyske Aviser.

Dr. Lund, Dr. Nebe og Dr. Dybdahl havde alle aabnet deres Øjne første Gang i Danmark; de talte alle Dansk, men kunde vanskeligt gøre sig forstaaelig paa Engelsk.

Lund var en høj og bredskuldret Skikkelse, der i sit Ydre, men dog navnlig i sin Paaklædning, havde opnaaet en paafaldende Lighed med den danske Læge Dr. Jacobsen. Ligesom denne bar han Guldbriller, lang sort Skødefrakke om Sommeren, Pels og Pelskrave om Vinteren, lys Bulehat om Sommeren, mørk Bulehat om Vinteren, ligesom han ogsaa paa denne Aarstid bar mørkere Briller. Ligesom Jacobsen havde han anskaffet sig en Vogn af samme Model, og om det saa var Hestene, fodredes de i samme Hyrestald. — Paa Afstand var Ligheden slaaende, men den faldt bort, saa snart Lund aabnede Munden.

Det gik Lund godt, især efter at han havde bosat sig tæt op til den nærmeste Politistation. Til langt ud paa Natten var der Lys i hans Værelser, og man saa Doktorens høje Skikkelse vandre frem og tilbage med Hænderne paa Ryggen i dyb Eftertanke. Af og til nærmede han sig Vinduet og lod et spejdende Blik løbe til højre og venstre; saa kunde han pludselig gribe sin Hat, skrue Gassen ned og styrte ned ad Trapperne. Der var kommet Bud fra Stationen. Patienten var i de fleste Tilfælde bleven smidt ud fra en eller anden Beværtning og havde Skrammer hist og her, som Politiet mente trængte til en **Forbinding**.

Indtraf der alvorlige Tilfælde, beordrede Lund Patienten sendt til et Hospital.

Han havde købt Tilladelsen til at praktisere, og Diplomet, der var affattet paa Latin, hængte i en kostbar Ramme paa Væggen i hans Kontor, omgivet af den medicinske Videnskabs Berømt heder. Paa hans Bord laa blanke, polerede Sakse, Naale og Etuier med smaa fine Redskaber til Brug ved smaa kirurgiske Operationer. Han havde foruden sit Diplom ogsaa en stor Guldmedalje, som han havde faaet for en Afhandling om Kejsersnittet. Medaljen laa altid aaben i et Etui paa Bordet, naar Lund var hjemme, og naar han gik ud, stak han det i Lommen.

Forøvrigt havde han flere Bifortjenester, idet han fik Procenter af de Recepter, han skrev for sine Patienter, og han skrev mange, dog ikke paa Latin, men benyttede en paa Engelsk affattet Farmakope. Da den nye Lov traadte i Kraft, maatte Lund opgive sin Praksis, da han ikke havde praktiseret de foreskrevne 20 Aar. Han rejste til en af Nabostaterne vestpaa, hvor man paa den Tid var glad ved at faa en Læge, der havde praktiseret i Chicago.

Dr. Nebe var en pyntelig lille Mand, der sagdes at være født paa Thistedegnen. Han havde hjemme taget Eksamen som Barber, men havde her en højere Ambition. Han havde dog det forud for Lund, at han kunde sætte et brækket Ben i Led. Han kunde ogsaa kopsætte og aarelade, og det var med ikke ringe Stolt-hed, at han pegede paa disse Færdigheder, der var opnaaede under Tilsyn af Læger i Danmark. Det var dog ikke mange Potter Blod, han havde tappet af sine Landsmænd, thi de var komne under Vejr med, at Kopsætning og Aareladning var gaaet af Mode. Han havde ogsaa opnaaet stor Færdighed i at sætte Iglar,

der næsten altid bed, naar de, med Bagkroppen hyllet i et fint Linnedklæde og Stedet vædet med en Flødeekstrakt, blev anbragt paa et blaat Øje, som en stakkels Patient kunde have faaet ved at rende imod en aaben Dør i Mørke. Nebe havde ogsaa et Diplom, men det var ikke i Ramme, men simpelthen naglet fast til Væggen.

Mellem disse to Mænd var Forholdet ikke godt. Det kom ganske vist ikke til noget aabenlyst Brud, men af deres Maade at avertere paa, fremgik det tydeligt, at de var Rivaler. Det stred forøvrigt dengang, som tildels ogsaa nu, mod Reglerne for den amerikanske Lægestands Etikette, at avertere i Dagspressen. Gammel og mæt af Dage afgik Nebe ved Døden uden at efterlade sig det ringeste. Lunds Skæbne kendes ikke nøjagtigt; han dukkede op hist og her i Vestens Byer og Landdistrikter, men han er sandsynligvis ikke længer i Live, da han allerede i 1875 var en Mand langt ud over Ungdomsaarene.

Dybdahl havde ikke begyndt sin Praksis i Amerika; han var begyndt hjemme i Danmark og var i den Anledning kommet i Kollision med Øvrigheden. Ogsaa han var bosat paa Milwaukee Avenue, tæt op til det danske Konsulat. Han havde ikke stor Praksis, til Trods for at han arbejdede til nedsatte Priser. Han søgte nærmest sin Virksomhed blandt de laveste og mest uvidende Klasser. Det almindelige Lægehonorar var dengang tre Dollars for et Besøg i Hjemmet og to Dollars, naar Patienten kom til Doktoren. Dybdahl arbejdede for halv Pris og prøvede sig altid frem med Hensyn til Medicinen. Dette kunde jo blive ret kostbart i Længden for Patienterne, men han var en forsigtig Mand, og Apothekeren skulde jo ogsaa leve. Han havde Vanskelighed ved at skrive Døds-

attester og maatte engang møde for en af Sundhedsraadets Læger, der ikke kunde fatte, hvorledes en Mand paa Halvfjerds kunde dø af «Cholera Infantum». Bedre forstod en dansk Apotheker ham, naar Recepten lød paa «Hylethe». — Hele Dybdahls Praksis strakte sig heldigvis kun over et kort Tidsrum. En stedse tiltagende Hoste med Opspytning, hektisk Rødme paa de indfaldne Kinder, Nattesved og stærk Afmagring var ubedragelige Tegn. Der behøvedes ingen Indsigt i Lægekunsten for med Sikkerhed at angive, at han døde af Tæring.

Chicago havde allerede for et halvt hundrede Aar tilbage en god medicinsk Læreanstalt, Rush Medical College, hvorfra en stor Mængde udmærkede Læger er udgaaede, og som bestaar endnu; det har fulgt godt med Tiden, har dygtige Lærerkræfter og betragtes selv i Landets østlige Stater med ældre Kultur, som et af de bedste i det store Vesten. Men ved Siden af denne Læreanstalt florerede en Mængde andre smaa Skoler, der vel besad den lovformelige Ret til Eksistens, men som i Virkeligheden var ubetydelige Anstalter, der forsynede de vestlige Stater med Middelmaadigheder. For at optages som Studerende fordredes ingen Fordannelse, man var altid velkommen dér, forudsat at man havde de nødvendige Midler. Man kunde gaa ind lige fra Gaden og blive Lægeaspirant, hvad enten man var Skomager, Skræder, Snedkersvend eller almindelig Daglejer.

Det var fra en saadan Anstalt, at en dansk Mand, der kaldte sig Graham, udgik i Begyndelsen af Firsene som praktiserende Læge. Han var vel henved 35 Aar, da jeg første Gang saa ham paa «Heimdal»s Kontor. Noget over Middelhøjde og med en svært bygget Overkrop, der bares af et Par støtte Ben, et

glat raget Ansigt med et let bevægeligt Underparti og et Par lysspillende Øjne, gjorde han Indtryk af at være Skuespiller. Han talte fortræffeligt og flydende Engelsk, og hvad hans Danske angik, talte han det ikke blot rent og smukt med en sjælden blød Tone, men han var, hvad han senere gav Beviser paa, hjemme i alle danske Dialekter, som han talte med stor Virtuositet. Han var velbevandret i dansk Literatur og talte indsmigrende Svensk og Tysk. Han var endnu ikke Læge i 1874, men et Par Aar efter tog han Eksamen med Glans fra et af de smaa Universiteter, der bestaar endnu den Dag i Dag, men som stadig af Lægestanden anses for at være af tvivlsomt Værd.

Han kom med Bladets Ejer, hvem han var blevet anbefalet som særlig skikket til at skaffe Annoncer. Efterat han var antagen paa de Betingelser, han selv stillede, underskrev han en Kontrakt. Nogle Dage efter kom han igen, og det viste sig, at han var en fortræffelig Agent. I de følgende Uger samlede han atter Annoncer fra mange og store Firmaer. At han var villig til at aflægge Ed paa, at Bladet var det mest udbredte danske Blad i Chicago, kunde han ikke drages til Ansvar for, da det var det eneste af den Slags i Chicago. Bladets Ejer følte sig naturligvis særdeles tilfreds, da det var Annonceringen, der skulde bære Bladet; han var lykkelig over at have fundet den rette Mand. Men efter nogle Maaneders Forløb forsvandt Graham pludseligt, og Ejeren var ikke længe om at opdage, at hans Agent havde kollekeret alt, hvad der kunde kollekteres, i nogle Tilfælde forud for et Aar!

Der hengik et Par Aar, forinden jeg en Dag traf Graham paa Gaden. Det slog mig straks, at der var

foregaaet en stor Forandring med hans Ydre, han var iført en langskødet Doktorfrakke, sort Silkehat, og han bar Guldriller. Han gik med afmaalte Skridt, ikke uden Værdighed, tænksomt Blik og hilste med stor Gravitet. Han var paa Vejen til en af ham oprettet Skole for Uddannelse af Jordemødre. Paa hans Indbydelse fulgte jeg med ham og tog hans Skole i Øjesyn. Foredragssalen var forsynet med et Katheder paa en lav Forhøjning, foran en Snes Stole for Auditoriet. Om Dagen var Lyset dæmpet; men om Aftenen, naar han holdt Foredrag, faldt det fra en med grønne Skærme forsynet Lysekrone i Loftet, og det skinnede paa en Læderdukke i fuld Størrelse, hvilende paa tre Træbukke. Denne Dukke tjente som Objekt for praktiske Demonstrationer. Den kunde lukkes helt op og med Lethed drejes, snart til den ene, snart til den anden Side. Fosterets Stilling forklarede tildels gennem en af Graham forfattet Lærebog, der beskrev en «hel Vending», en «halv Vending» og en «trekvart Vending». Til Anstalten var der knyttet et Fødselshospital, der besørgedes af hans Hustru, og en forhenværende Løjtnant i den norske Armé fungerede som Præst og døbte de nyfødte mod en rimelig Godtgørelse. Anstalten var i fuld Gang, da Politiet en Dag skred ind og satte en Stopper for Grahams Virksomhed.

Omtrent samtidig med Graham levede i Chicago en Læge, der har nedlagt sin geniale Viden i en Bog om Fødselsvidenskaben, og som havde et stort Ry i hele Unionen for sin Grundighed. Samme Læge, der efterhaanden havde udviklet sin Specialitet, og hvem andre Læger fra nær og fjærn stadig konsulterede, havde oprindelig været Skomager.

Graham forsvandt saa en Tid fra Chicago og gik

til Milwaukee, hvor han mistede sin anden Kone, og hvor han atter kom i Strid med Øvrigheden. Ingen havde set ham i et langt Tidsrum. Ingen vidste, hvor han havde været. Tilsidst dukkede han paany op i Chicago. Da jeg mødte ham for tredje Gang, var han betydelig ældet i Udseende, men lige saa munter og livsglad som forhen. Paa hans Visitkort stod trykt «Vanddoktor»; men han overlod det til mig at tyde Meningen. Han var ogsaa ansat som Undersøgelseslæge ved en tysk Loge, hvortil var knyttet en Livsassurance.

Poul Geleff var dengang Korrespondent til et dansk Blad i København, og i en af sine Korrespondancer oplyser han om, at han i Chicago har truffet en Mand, der kaldte sig Graham, men hans rette Navn var Gram. I spøgende Form stod der at læse, at Gram var den samme Person, der havde været Annonceagent for et Blad hjemme; at han havde kollekeret og brugt Pengene, og at Geleffs Kendskab til ham stammede fra et samtidigt Ophold paa Vridsløse.

— Til Held for Danske og for det danske Navn i Chicago fandtes der samtidig et Par udmærkede Læger, der vilde have været en Pryd for et hvilket som helst Samfund. Da Dr. Sigismund Jacobsen var bleven medicinsk Kandidat og havde endt den foreskrevne Hospitalstjeneste, fik han Lyst til at se sig om i Verden. Der var intet stærkt Familiebaand, der bandt ham til Hjemmet. Hans Fader var nylig afgaaet ved Døden, sin Moder havde han mistet som ganske ung. Efter Faderen havde han arvet en efter danske Forhold betydelig Formue. Et Ophold i Evropa benyttede han til at besøge Universiteter og Hospitaler, og gav saa efter for sin Lyst til at se Amerika. I New

York mødte han sin tilkommende Hustru, og skønt det ikke havde været hans Hensigt at forblive i Landet, besluttede han sig dog nu dertil. Ansporet af Trangen til en større Virkekreds, end han som Fremmed kunde vente at finde i New York, bestemte han sig til at bosætte sig i Chicago, der allerede dengang havde Ry som Vidunderby. Her oprettede han en Øjenklinik og vandt blandt amerikanske Læger et Navn som dygtig og sikker Operatør. Men efter Byens store Brand i 1871 opgav han sin Specialitet og flyttede til Milwaukee Avenue tæt op til Konsul Dreier, hvor han under sit lange Ophold vedblev at være bosat, indtil han endelig rejste hjem til sit Fædreland. I Aarenes Løb vandt han en udbredt Praksis blandt Danske og Norske og frelste mangt et Liv ved sit sikre Greb om Operationskniven.

Jacobsen var en Type paa danske Læger, som de var for et halvt hundrede Aar siden. Han bragte Tilid, Trøst og Haab med sig til Sygesengen, satte aldrig Skræk i Patientens Omgivelser og var altid rede, naar han kaldtes. Til hæderlige fattige Familier sendte han aldrig nogen Regning, og kom en fattig Familie-fader senere under bedre Vilkaar og ønskede at afgøre sit Mellemværende, kunde Jacobsen aldrig huske, hvor meget man var ham skyldig, da han ikke havde ført sit Tilgodehavende til Bogs.

Han var en udpræget dansksindet Mand med mange Interesser udenfor sit Fag. Han ejede og var fortrolig med den gamle danske Literatur op til 1870. Han fulgte med stor Interesse den nye politiske og literære Gennembrudstid i Femaaret 1870—1875. Han var særlig fortrolig med Søren Kierkegaards Skrifter, og en stor Beundrer af dennes stilistiske Evner. Med ikke ringere Interesse omfattede han Georg Brandes

og den nyere danske Literatur. Desuden fandtes i hans Bibliothek de bedste engelske og amerikanske Forfattere. Blandt Kolleger var han højt anskreven og søgtes hyppigt i Konsultationer, holdt Foredrag i medicinske Foreninger og var Medlem af den Stab, der har Tilsyn med Kommunens store Hospital. Men Jacobsen var, til Trods for de gode Vilkaar, hvorunder han levede, bleven træt af Amerika. Det havde jo, som nævnt, aldrig været hans Hensigt at gøre Landet til sit blivende Opholdssted. Han brød da op i Midten af 80'erne og rejste med Hustru og to Børn til København, hans Fødeby. Der besøgte han flittigt Hospitalerne uden at praktisere, og efter et Ophold af seks Aar underkastede han sig en Operation for Kræft og døde kort efter af en tilstødende Lungebetændelse.

En anden dansk Læge, der opnaede et internationalt Ry, var Christian Fenger af den berømte Slægt i Danmark. Forbigaaet ved Besættelsen af et Professorat, begav han sig paa Rejse, flakkede om i Evropas store Byer og meldte sig saa paa fransk Side i Krigen med Tyskland 1870. Atter tumlede han sig paa Rejser og kom til Ægypten, hvor han gik i Khedivens Tjeneste. Træt af Evropa og Asien havnede han saa tilsidst i Chicago i Selskab med en Mumie. Der gik mange Rygter om, hvorledes han var kommen til denne Rejsekammerat, om de mange Besværligheder og Farer, han havde været udsat for, og hvorledes han var bleven efterstræbt, men lykkelig havde undgaaet sine Forfølgere.

Fenger var af Middelhøjde med et smukt formet Hoved og et Blik, der lyste af Mod og Energi. Han var meget fattig, da han kom, saa fattig, at han saa sig nødsaget til at sælge sin Mumie. Han fik selv-

følgelig en god Modtagelse af Jacobsen, hvem Fenger lærte at skatte som Læge og Menneske. Han havde i ham fundet en Kollega, med hvem han kunde tale, og de talte meget sammen. Han havde lejet sig en lille Lejlighed i det skandinaviske Kvarter tæt ved Milwaukee Avenue, men Patienterne var længe om at opsøge ham. Han var derfor ofte mismodig og i slet Lune; men omsider kom Tilfældet ham til Hjælp i Skikkelse af en Patient, der led af Trikinforgiftning. Under Fengers Behandling blev Patienten frelst, og Fenger straks berømt. Patientens Navn var Hansen, Murer af Profession; halvt nødtvungen maatte han give en offentlig Rapport over, hvor han havde købt det trikinbefængte Flæsk. Dertil kom, at Hansen var besvogret med den ovenfor omtalte William Harlev, i hvis Hus Fenger blev en stadig Gæst, og hvor han mødte sin tilkommende Hustru, en Farmerdatter, et Par hundred Mil fra Chicago. Harlev var jo en praktisk Mand. Tilfældet blev omtalt og undersøgt i hele den engelske Presse. Der var næppe nogen Tvivl om, at Fenger tidligt eller sent vilde slaa igennem; derfor borgede hans eminente Dygtighed, men upraktisk som han var, blev Harlev ham en væsentlig Støtte i Begyndelsen. Samtidig med Jacobsen blev han gennem Harlevs politiske Indflydelse Medlem af den Stab af Læger, der har Opsyn med Kommunehospitalet. Her fandt han rigelig Lejlighed til at udføre Operationer, der satte hans Kolleger i Forbavselse. Som Skik og Brug var dengang, blev vanskelige Operationer, udførte af Læger i det Offentliges Tjeneste, altid omtalte i Pressen. Det var det eneste Udbytte, de havde, thi der var ingen Gage forbunden med deres Ansættelse, men under deres Virksomhed knyttede de mange

indflydelsesrige Bekendtskaber, der senere hen kom Lægen til Gode.

Fenger var den første Læge i Patologi og anatomisk Patologi i Chicago. I vor Tid findes der ikke faa, der maaske er hans Lige, men paa den Tid var han den eneste. Hans Foredrag for den studerende Ungdom blev altid fulgt med stor Interesse, men ogsaa med stort Besvær. Thi Fenger talte, især i Førstningen, kun daarligt Engelsk, manglede Ordforraad og lærte aldrig at tænke i det fremmede Sprog. Derimod skrev han det klart og ydede sikkert vægtige Bidrag til de medicinske Journaler Landet over. Han var meget distræt og glemte undertiden at fjerne en Saks eller Kniv fra det aabne Saar, han havde syet sammen. Han var noget brysk af Væsen og mindede om de gamle Hospitalslæger hjemme, der kunde fare op og overfuse en Vaagekone for Pligtforsømmelse. Han talte meget drøjt og ligefrem til Patienterne, uden alle Omsvøb. Han havde Modstandere blandt Læger, der mente, han var tilbøjelig til straks at bruge Kniven, men alt i alt var han en Hæder for sin Stand og en Pryd for de Danske.

Efter mange Aars Virksomhed trak han sig tilbage som praktisk Operatør, men havde stor Søgning som Konsultationslæge. Der fabledes stadig om hans enorme Indtægter, og ganske vist havde han store Indtægter, men nogen rig Mand i amerikansk Forstand var han ikke. Han var en slet Husholder, men havde en god Bogholder i sin Hustru. Han byggede sig en stor og smuk Villa ved Michigan Søen, og man fortalte, at han havde en god Vinkælder. Han satte særlig Pris paa Champagne, men han trængte jo tidt til Stimulanser efter den opslidende Virksomhed som Operatør. Paa sine ældre Dage foretog han en

Rejse til Danmark; men der var næppe mange af hans tidligere Kolleger i Live, og han vendte snart tilbage til Chicago. Nogle Aar efter, i en Alder af noget over 60, angrebes han af en Lungebetændelse, der havde Døden til Følge. Hans Død vakte megen Beklagelse blandt amerikanske Læger, og længe efter følte man hans Bortgang som et stort Savn. —

Der forberedes i denne Tid en samlet Udgave af Fengers Artikler og Afhandlinger i medicinske Journaler. Det er Meningen at lade dem trykke i de Sprog, hvori han affattede dem, Dansk, Tysk og Engelsk.

Da Jacobsen forlod Chicago, overdrog han sin Praksis til Lægen Dr. Niels Johnsen, der var Nykommer og aldeles ukendt med amerikanske Forhold og med ringe Kendskab til Landets Sprog. Til Trods for sit mandige Ydre, elskværdige Optræden og solide Dygtighed lykkedes det ham ikke at holde sammen paa det tidligere store Klientel. Johnsen var kommen direkte fra Java, hvor Hollænderne i Mængde havde underkastet sig hans Behandling, men den bekendte hollandske Besindighed eller Flegma, hvad man nu vil kalde det, syntes at have sat Spor i Lægens Temperament. Han forholdt sig lidt for passiv for amerikanske Forhold, maaske lidt for kræsen i Valget af Midler. Dertil kom, at flere unge norske Læger var aktive Konkurrenter. Men til Trods for disse Hindringer oparbejdede han dog, om end langsomt, en god Praksis og er tillige skattet blandt Medlemmer af danske Foreninger. Johnsen stod i et meget intimt Forhold til Dr. Fenger, der fremhævede sin Kollegas udmærkede Egenskaber baade som Læge og Menneske.

Der var en fjerde god dansk Læge, den ældste af dem alle i Chicago, ved Navn Pearson. Saaledes

kaldte og skrev han sig; naturligvis var hans Navn Petersen, Jyde af Fødsel og af Væsen. Efter en god Eksamen rejste han til Paris, hvor han traf den senere Konsul Dreier. De ankom paa samme Skib i Aaret 1856 til New York, og snart efter tog de Ophold i Chicago. Pearson som Læge og Dreier som Farmaceut. Skønt han og Dreier var Duskammerater, blev Forholdet mellem dem senere hen mindre venskabeligt. Pearson havde fungeret som dansk Konsul, umiddelbart forinden Dreier overtog Embedet. Han havde giftet sig med en amerikansk Dame, men hun udvirkede en Skilsmisse, og han levede for en Tid fjernt fra Danske. Han var en vanskelig Natur, der led under de Følger, Misundelsen avler, og havde stort Besvær med at holde sin Tunge i Tømme. Med Sorg saa han Jacobsen og Fenger vinde frem i Ry og Ære, og han lod sig forlede til at overtage en Lærerstol ved en medicinsk Anstalt, der ikke stod højt anskrevet. Det var fra den samme Skole, at Gram var kreeret som Doktor under Pearsons Ledelse. Da Skolen, med Henblik til Gram, blev stærkt angreben i Pressen, mente han, at Jacobsen var Angriberen, og det nyttede ikke, at denne officielt fralagde sig alt baade direkte og indirekte Ansvar. Pearson opnaede en høj Alder, men hans Død vakte ikke synderlig Beklagelse i den danske Koloni. Det senere Slægtled kendte ham kun af Navn.

Chicago havde ogsaa omtrent samtidig en dygtig Specialist i Øjenlægen Dr. C. M. Norman-Hansen. Han var kommen til Amerika med sin unge Hustru og rejste til Wisconsin, hvor han slog sin Bølig op paa Prairien. Snart efter døde hun, og Norman-Hansen kom til Chicago. Her syntes literære Interesser at optage ham mere end noget andet. Han skrev om

Amerika til «Illustreret Tidende» i København. Fra hans Haand foreligger ogsaa to Samlinger Chicago-Noveller, hvor hans Kundskaber som Øjenlæge kom ham til Gode. Hans private Praksis var sikkert overkommelig, men han arbejdede flittigt paa en Klinik for fattige. Her kappedes baade Læger og Patienter om at vise ham Venskab og Agtelse. Han var en ualmindelig elskværdig Mand, men altid fattig. Kom Folk i smaa Kaar og søgte hans Hjælp, tog han aldrig Betaling, og i de fattige Klasser fandtes de fleste af hans Patienter. Han levede meget tarveligt, altid skrivende og optaget af literære Interesser. Ked af Livet i Amerika brød han op og rejste hjem, og fra den Tid stammer da ogsaa hans temmelig store Produktion af fagvidenskabelige Arbejder. Heller ikke i Danmark synes han at have praktiseret meget, derimod har han rejst hele Verden rundt. Han har deltaget i en russisk Øjenlægeekspedition til Landene omkring Volga; han har været i Østrig og med de der høstede Erfaringer skrevet en Bog paa Fransk*). Han har været i Grønland, paa en Rejse for at undersøge Blinde. Her fik han Stof til en Roman, han kaldte «De glade Smils Boplads». Fra sit Ophold i Finland fik han Ideen til et politisk Skuespil, som Censuren forbød at opføre. Han har ogsaa benyttet Versemaalet for i poetisk Form at udtale drøje Sandheder. Saaledes i Digtet «Nytaarsmorgen», hvor en lille Dreng bebrejder sin Fader, at han har ladet ham sove hele Natten, saa at han er gaaet Glip af de mærkelige Ting, han har set og læst om i sin Billedbog: Det gamle Aar, der fejrer al Snavs, stort og smaat, bort

---

*) Toumân. Billeder fra Efterkrigens Land. (Paris 1907).

for det ny Aar, som kommer i al sin Puds. Faderen trøster Barnet med:

Nej, er der samlet Raadenskab noget Sted i det gamle Aar,
Saa finder vi nok Bunken idag præcis, hvor den laa i Gaar,
Der er Ingen, der fejer Nytaarsnat, og naar du blir stor og klog,
Vil du se, det gaar ej altid til som i Din Billedhog.

Af nulevende Danske er der næppe mange, der husker den smukke Mand med den ranke Holdning, der stille og beskedent tog mod enhver, der besøgte ham, og bibragte sine Klienter Forvisningen om, at det ikke hastede med Betalingen.

Der var en tredje dansk Mand med Dreier og Pearson i Paris og som indskibede sig samtidigt. Han kom ligeledes til Chicago og blev indført hos Winslow; de to saas ofte sammen paa lange Ride-ture. Denne Mand var kendt i den danske Koloni under Navnet Bismarck og ønskede ikke at gaa under noget andet Navn; han var en ganske ung Mand med flotte Tilbøjeligheder. Han var af god Familie, havde en Slægtning i et af Danmarks fineste Frøkenklostre, der af og til gennem Konsulatet gav ham en lille Haandsrækning. Han var Student og havde gode Sprogkundskaber, som han i Begyndelsen gjorde gældende som Translatør. Det var ikke vanskeligt for et halvt hundred Aar siden at finde Arbejde som Oversætter i et stort Bogtrykkeri. Jernbaneselskaber udsendte Pamfletter i Tøndevis, og de store Fabrikanter af Høstmaskiner talte til Farmere gennem Smaaskrifter, der var affattede i alle Sprog. Endelig var der Fabrikanter af Patentmediciner, der anbefalede deres Produkter gennem Almanaker af betydeligt Omfang, og

som uddeltes af Apothekere eller sendtes frit gennem Posten.

Hans Virksomhed som Translatør var ikke af lang Varighed. Han tog sig en Ferie, der varede indtil Borgerkrigen udbrød i 1861. Han lod sig hverve og kom efter Krigens Slutning atter tilbage i den danske Koloni men som et advarende Eksempel paa den Ulykke, Soldaterlivet kan øve paa svage Karakterer. Den tidligere smukke Mand, for hvem det andet Køn havde sukket baade aabenbart og i Løndom, var efterhaanden bleven reduceret til et fuldstændigt Vrag, med en ubetvingelig Trang til berusende Drikke, og selvfølgelig aldeles udygtig til Arbejde. Forgæves søgte Dreier, der hadede fulde Mennesker, at frelse dette Vrag fra fuldstændig Undergang. Landsmænd betalte ofte de ham idømte Bøder i Politiretten, dog maatte han adskillige Gange sendes til Drankersyler for Helbredelse og kom saa ud i stærk forkommen Tilstand. Dog i al sin Elendighed kunde man finde Spor af den fordums Gentleman; der var noget i hans Væsen, som hans Tilbøjeligheder ikke helt havde faaet Bugt med. Naar hans Tilstand ikke var komplet omtaaget, naar Rusen var i Opadgaaende, kunde han paa aaben Gade citere Homer og Virgil i Originalsproget. Han kunde tale til en Politibetjent, der kendte ham, om «den blaaøjede Athene», hvem den irske Betjent aldrig havde hørt Tale om, og hvis Adresse han forgæves søgte at erfare.

I en kort Periode af Afholdenhed fik han den geniale Ide at ville gifte sig, til stor Overraskelse og Moro for alle, der kendte ham. Der var virkelig nogle, der mente, at et Giftermaal maaske skulde blive hans Frelse, og de hjalp ham saa til at sætte Bo. En gav ham en Seng, en anden et Par Stole, en tredje en

Ovn osv. Men Giftermaal som Kur mod Drukkenskab viste sig ikke som et helbredende Middel, især da hans irske Kone og Svigermoder drak omkap med ham. Efter Separationen blev han Kludesamler; han saas i Pjalter med en rød-sort Silkehat, en Levning fra fordums Herlighed, trækkende en lille Vogn, hvori han opsamlede Klude og Papir. Endelig fik han sin anden lyse Ide, som mærkelig nok ingen anden havde tænkt paa. Som tidligere Soldat under Borgerkrigen var han berettiget til Optagelse i Soldaterhjemmet i Milwaukee. Her fandt han et Hjem og viste sig kun en sjælden Gang i Chicago for at hæve en lille Sum fra Slægtninge i Danmark. I dette Soldaterhjem tilbragte han sine sidste Leveaar, her døde han og blev begravet med militær Honnør.

V.

Pengeinstituter. — H. C. Andersen-Monumentet. — Konsul Dreiers Død. — «Den Dreierske Kreds». — Danske Billedhuggere i Amerika.

DET var en Dag i Aaret 1876, da den danske Post bragte Meddelelse om, at en dansk Bank vilde om føje Tid blive oprettet i Chicago. Senere erfarede man underhaanden, at Tietgen, der den Gang stod i Spidsen for Privatbanken i København, stod bag dette Foretagende, rede til at indskyde den nødvendige Kapital. Kort efter kom to Herrer til Chicago, lejede Lokale og begyndte en Bankforretning. Den ene af disse var en Dansk ved Navn Skow-Petersen, den anden en Svensker ved Navn Isberg. Skow-Petersen var en fin og beskeden Mand, noget over tredive Aar gammel, men med et noget sløvt Blik. Isberg, om-

trent af samme Alder, var vel proportioneret, flot i sit Væsen og med et stort, velplejet Overskæg.

De fik Lokalet indrettet — dog ikke som Nutidens Banklokaler, der i Størrelse ligner en Riddersal, med store, brede Marmortrupper, indlagte Stengulve, forgyldte Gelændere, store Lysekroner og undertiden kostbare, importerede Malerier paa Væggene, smaa hyggelige Kabinetter, hvori Direktøren anbefaler, navnlig til Damer, de Værdipapirer, som han mener er god Anbringelse af Kapitalen. I den ny skandinaviske Bank saas kun polerede Træsorter, solide polstrede Stole og Tæpper paa Gulvet. Hver af Direktørerne havde et Privatkontor med egen Indgang. Monteringerne her var noget finere, med smukke Pulte, magelige Lænestole, forgyldte Spyttebakker og smagfulde Raderinger eller Lithografier paa Væggene. Hvad enten man sad i det ene eller det andet af disse Privatkontorer, røg man altid en god Cigar.

Meddelelsen om Bankens Oprettelse blev bekendtgjort dels i Bladene, dels gennem Cirkulærer. «Det Amerikanske Bankhus» var det Navn, man havde givet Banken, men den var ikke udelukkende beregnet paa Skandinaver, derfor blev der ogsaa udsendt Indbydelser paa Engelsk. Med Erfaringer fra Winslows Tid saa Landsmænd med berettiget Frygt paa det nye Foretagende. Banken var jo ikke nogen Nationalbank, der altid giver nogen Betyggelse, end ikke en Statsbank, der inspiceres af Myndighederne i Staten Illinois; den var slet og ret en Privatbank, som enhver dengang kunde etablere. Bevidstheden om, at Tietgen stod bag ved, var imidlertid for de Danske en god Anbefaling; man kendte jo dette Navn, der var knyttet til saa mange store Foretagender baade hjemme og ude. Det varede da heller ikke længe,

førend det ved Talstørrelser blev godtgjort, at Forretningen var begyndt godt, og det hjalp selvfølgelig til at hæve al Tvivl og styrke Tilliden. Begge Chefer var meget populære. Skow-Petersen var Medlem af alle danske Foreninger, og Isberg af alle svenske. De var liberale i deres Optræden, deres Navne stod paa Listerne i velgørende Øjemed; men de prangede ikke med store, mistillidvækkende Summer. Petersen levede meget beskedent, havde ingen ekstravagante Tilbøjeligheder; utvivlsomt levede han af de Midler, Chefen i København havde stillet til hans Raadighed. Isberg derimod var flottere, men han havde jo ogsaa forlovet sig med en ung, smuk og meget rig amerikansk Dame. Desuden ligger det jo til svenske Mænd at optræde i elegantere Kostume end vi Danske. Forretningen var begyndt under gode Auspicier, og Fremtiden imødesaas med stor Tillid. Men saa begyndte Konjunkturerne at fluktuere stærkt; Tiderne blev slappe og Krediten stærkt begrænset, indgaaede Forpligtelser maatte betaales paa Forfaldsdagen, ingen Bank kunde taale at fornye Veksler, og under disse vanskelige Forhold blev Firmaet nødsaget til at overgive sit Bo til Skiftebehandling. Skønt Indviiede havde en til Vished grænsende Formodning om, at en Fallit var uundgaaelig, vakte Efterretningen derom dog stor Overraskelse og Beklagelse. Man havde ventet, at Tietgen vilde sende de nødvendige Resourcer, men de udeblev. Ved Boets Opgør fandtes Bøgerne og hele Ledelsen i god Orden, og Kritiken var mindre hvas, end den plejer at være overfor Institutioner, hvortil der er knyttet en Sparekasseafdeling. Forklaringen gik nærmest ud paa, at Bankens Diskontoforretning havde for stor en Udstrækning i Forhold til Driftskapitalen, og at den stillede Sikkerhed ikke havde været be-

tryggende nok, eller i ethvert Tilfælde ikke af den Beskaffenhed, at den kunde omsættes i rede Penge med kort Varsel. At Skow-Petersen ansaa Bankens solide Status for hævet over al Tvivl, viste han derved, at han et Aarstid før Katastrofen rejste hjem og giftede sig og vendte tilbage med sin Hustru for at tage blivende Ophold i Chicago. Isberg havde opsat sit Bryllup og maatte bøde for denne Uforsigtighed, idet Kæresten sendte ham sin Ring tilbage. Han var i det hele en uforsigtig Mand, der efterlod sine betalte Skrædderregninger, forinden han for bestandig vendte Byen Ryggen; de aabenbarede nemlig, at han havde baaret Frakker til hundrede Dollars og Benklæder til tyve Dollars Parret. En saadan Elegance er jo som skabt til at vække Kritik hos Folk, der har Penge i en Sparekasse. Saa snart det lod sig gøre, vendte Petersen tilbage til Danmark, overtog sin gamle Stilling i Privatbanken, men døde efter nogle faa Aars Forløb. Isberg vendte tilbage til Malmø, hvor han endte sit Liv med et Revolverskud.

Chicago var dog ikke blottet for danske Mænd, der ledede en selvstændig Bankforretning. Firmaet Petersen & Bay havde eksisteret samtidig med Winslow. De havde fra en ringe Begyndelse efterhaanden oparbejdet en betydelig Forretning. De havde Ord for at være meget forsigtige, var fri for al Sentimentalitet, ydede kun Laan mod den fineste Kaution og Prioriteter i solide Bygninger eller mod Kaution i haandfast Pant eller Underskrift af solide Navne. Ingen af de to Mænd var Vovehalse og overlevede derfor de mange Bankkriser, der i Aarenes Løb hjemsøgte Landet. De blev ganske vist ikke Millionærer, men efterlod sig dog en ikke ringe Formue.

Petersen var født i Kolding, havde faaet merkantil

Uddannelse; han var derfor Forretningens ledende Aand. Han kunde tale Dansk, men talte helst Engelsk, og var i en Række af Aar uden Interesse for andet, end hvad der vedrørte hans Forretning. Bay var en tæt bygget, svær Mand med en grov Røst, der lød som Tordenbrag, naar han lo. Han havde ikke megen Erfaring, da de begyndte, men han medbragte sin medfødte Forretningssans som god Indsats. Han havde tumlet sig rundt i forskellige Brancher. Under en Koppeepidemi i Chicago i 1856 havde han og hans Kone taget Plads som Oppassere paa Hospitalet. Ved at leve yderst sparsommeligt lagde han Penge til Side, og saa mødte han Petersen. Bay talte godt Engelsk, dog med jydsk Accent, og dette Sprog talte han altid i Hjemmet. Petersen havde giftet sig med en amerikansk Dame. Han kom sjældent sammen med Landsmænd, men baade han og Bay var Medlemmer af «Dania».

Da Konsul Dreier døde i 1892, blev Petersen Aspirant til Embedet, men af Hensyn til den Yndest, Dreier, der døde uden at efterlade sig noget, havde staaet i hos sine Foresatte, lod man Sønnen fortsætte et Aarstid. Endelig kom Udnævnelsen, men da Petersen hverken kunde skrive Dansk eller havde Kendskab til de Fordringer, der stilles til Embedet, og endelig vanskeligt kunde afse nogen Tid fra sin Forretning, tog han en Medhjælper, Hr. Køedt, en Broder til den bekendte Frihandelsmand i Danmark. Han søgte nu at bøde paa sit mangelfulde Kendskab til det danske Sprog; han begyndte at læse Ingemanns Romaner, som en af hans Venner havde anbefalet som fortrinlig Folkelæsning. Han ønskede ogsaa at vise sig repræsentativ, og han fandt en god Lejlighed dertil, da den amerikanske Gesandt i Danmark, Mr.

Carr, var paa Gennemrejse i Chicago. Konsulen sendte Indbydelse til en Banket for egen Regning til henved fem og tyve af hans Landsmænd, og det blev en særdeles splendid Middag i det Klublokale, hvor han havde boet siden sin Hustrus Død. Der var ikke blot mange Retter, men meget fine Vine og kostbare Cigarer. Der var mange Blomster og mange danske og amerikanske Flag, og den bekendte Fløjtespiller Vigo Andersen fra det kongelige Kapel i København, diverterede Selskabet med Solonumre; et Orkester udførte Taffelmusiken. Gesandten talte noget Dansk, men havde, som han selv indrømmede, aldrig lært rigtigt at udtale «Rødgrød med Fløde». Naturligvis fik han en Lærer i flere af Gæsterne, der gjorde deres bedste for at rette paa Udtalen. Megen Anerkendelse ydede Gesandten det danske Kongehus; han priste det for dets mange borgerlige Dyder, der var langt mere borgerlige, end han havde fundet dem i det amerikanske Pengearistokrati.

— Det var under Petersens Embedstid, at Spørgsmaalet om et Monument for Hans Christian Andersen blev rejst. Billedhugger Gelert, født i Slesvig og udgaaet fra Akademiet i København, havde længe kælet for Ideen, og den faldt i god Jord hos Konsulen. En Indbydelse til et Møde blev efterkommet af henved hundrede Danske; der var ingen Tvivl om, at der var Stemning for Foretagendet, men der opstod Spørgsmaal, som bragte Virvar i Forsamlingen. Gelert var mødt med sine Venner, der opponerede stærkt, da der blev foreslaet en Indbydelse til Konkurrence. Det blev klart, at man var opsat paa at udelukke al Konkurrence. Ved de næste Møder, hvor Gelert, støttet af Konsulen og hans Venner, viste sig endnu mere

mandsstærk, naaede Forvirringen sit Højdepunkt, og Oppositionen forlod Lokalet. Senere rejstes Spørgsmaalet om Statuens Beskaffenhed; et Medlem ønskede en «opretstaaende» Andersen, en anden vilde have ham siddende; saa var der andre, der henviste til Linné-Statuen i Lincoln Park, der var en Kopi af et i Sverige rejst Monument, og vilde at de Danske skulde have en Gentagelse af Andersen-Monumentet i Kongens Have. Gelerts Overslag og Tegning blev tilsidst approberet, og saa begyndte Indsamlingen.

Det tog fem til seks Aar, førend Statuen var færdig til Opstilling, og saa havde man endda ikke Penge nok til Fodstykket. Der var koncerteret og holdt Foredrag for Fondet, men hvis ikke Chr. Hanson, der blev Petersens Efterfølger i Embedet, havde gjort et dybt Greb i sin Lomme, kunde det have været fem andre Aar. Endelig paa Hundredaarsdagen for Digterens Fødsel blev Mindesmærket afsløret i den store og berømte Lincoln Park, i samme Egn hvor Svenskerne havde rejst deres Mindesmærke for Linné. Til Festligheden havde der indfundet sig en betydelig Mængde Skandinaver. Paa Talerstolen stod Konsulen, men det var et sørgeligt Syn. Han havde i længere Tid lidt af nervøse Trækninger i hele Legemet. Arme og Hoved var i en idelig rystende Bevægelse. Han forsøgte at oplæse en skreven Tale, men end ikke de nærmeste kunde høre en Stavelse. Det blev Vicekonsulens Sag at bringe Talen til Ende.

I de sidste Aar af hans Levetid blev hans Tilstand stadig værre, og hans Død kom derfor ikke som en Overraskelse. Kun faa Danske fulgte ham til Graven, men i Følget saas mange velstaaende og indflydelsesrige Amerikanere.

Ved at se Ligfølget randt Dreiers Jordefærd mig

i Minde. Han havde i Sommeren 1892 foretaget en Rejse til Danmark, syg og elendig som han følte sig, i Selskab med sin Hustru. Sikkert havde han troet at kunne finde Lægedom hjemme, skønt hans nære Ven, Dr. Jacobsen, forlængst havde meddelt ham, at han led af Fedtdannelser omkring Hjærtet. I Oktober indskibede han sig til Hjemfarten, skønt han følte sig endnu mere syg, og endnu mere ubekvem. Han led meget under Rejsen, maatte sidde op det meste af Tiden og blev svagere og svagere, indtil han endelig udaandede, da Skibet løb ind i New Yorks Havn. Sønnen i Chicago fik Meddelelse derom, og Liget bragtes til det nærmeste Krematorium. Begravelsen fandt Sted i Chicago paa en Søndag. Mange Danske havde givet Møde i et Forretningslokale i Byens Centrum. Fra et indmuret Skab hentede den unge Dreier en lille umalet Kasse, der indeholdt Faderens Aske. I Kareter gik det i jævnt Trav til Kirkegaarden, hvor Følget slog Kreds om den aabne Familiegrav. Et stort Dannebrogflag blev rakt en af Graverkarlene, der bredte det i Bunden af Graven, den lille Kasse blev anbragt saaledes, at den dækkedes af Flaget. Ingen Præst var tilstede, men Henry Øckenholt, en Mand, kendt for sit ægte danske og noble Sindelag, æret og agtet af enhver, der kender ham, Præsident for Foreningen «Dania», traadte frem og tolkede i hjertelige Ord den afdødes Fortjenester. De nærmeste Slægtninge tog hjem, men ikke faa i Følget fulgte den gamle Skik at køre til en Beværtning, hvor de indtog Forfriskninger og drak et, eller maaske to Bægre til Ære for Dreiers Minde.

Jeg havde ofte hørt Tale om Wilkens Kælder, hvor Danske samledes et Par Gange om Ugen ved Fire-Tiden. Jeg fik Lyst til paa egen Haand at undersøge Lokaliteterne. Værten var en Tysker, der havde været bosat i mange Aar i det skandinaviske Kvarter omkring Milwaukee Avenue, og dér forhandlet Urtekram, Frugt og hermetiske Fabrikater osv. Hans Kælder var beliggende i Lasalle St., i det lille Strøg af Gaden, hvor Tunnellen under Floden danner et Bindeled mellem Nord- og Sydsiden. Omgivelserne var ikke smagfulde: Smaa Økipper og Huse, hvor Umoraliteten dreves aldeles ugenert og tildels med Politiets Vidende. Nedgangen til Kælderen gik ad en stejl, smudsig Trappe uden Gelænder. Selve Lokalet var lille i Udstrækning, Loftet lavt, Bohavet bestod af Smaaborde og Stole af den mest primitive Sort, og det samme gjaldt om hele det øvrige Inventar. Hele det ydre Apparat stod tilbage for de fleste Udskænkingssteder paa Milwaukee Avenue, medens Lejen her var mere end dobbelt saa dyr. I denne Kælder skænkedes der næsten udelukkende California Vin, der var god og billig; dog kunde man ogsaa rekvirere Øl, og i Middagstimen en Lunch, der bestod af tyske Retter.

I Wilkens Kælder samledes ofte efter Aftale, hvad man har benævnet den Dreierske Kreds. Betegnelsen er urigtig, hvis man ved Kreds tænker sig en Samling Mænd, der staar hinanden nær i Udvikling og Dannelsen, og som kommer sammen for at drøfte særlige eller fælles Interesser. Amerikanerne samles hyppigt efter Aftale i Restaurationerne ved et forud bestilt Bord, hvor de drøfter et givet Emne, debaterer en eller anden Plan, der behandles i eller udenfor Pressen, eller selv har en Plan, som de ønsker at faa ud til Belysning af mangeartede Forhold. Det er som oftest

Emner, der tager Sigte paa politiske Forhold, eller som gaar ud paa Forbedring af sociale Tilstande; det er altid Emner, der taaler at se Dagslyset, og som har det almene Vel for Øje. Dreiers Kreds i Wilkens Kælder havde intet saadant bestemt Formaal. Man kom sammen og talte om alt mellem Himmel og Jord, drak sin Vin og skiltes saa ad uden andet Udbytte end det, der opnaas, naar man har Fornemelsen af at have drukket nok. Det var dog sjældent, at nogen i Kredsen blev beruset.

Undertiden kunde dog Samtalen dreje sig om en eller anden nylig udkommen dansk Bog. Bogen fik saa sit Skudsmaal; den var enten god eller den var slet, enten for tyk eller for tynd, eller den var «all right», en just ikke indgaaende Kritik, men dog et Meningsudtryk fra en Mand, der havde læst den. Man morede sig ogsaa ved at fortælle Anekdoter eller Historier fra Privatlivet.

Under stor Munterhed fortalte engang et af Kredsens Medlemmer, hvorledes han havde fundet sin Kone opløst i Graad, da han var kommen hjem den foregaaende Aften. Halvsøvnig havde hun læst i et Blad fra København om Festlighederne for Tordenskjold. Da Manden ønskede at kende Aarsagen til hendes oprørte Sindsstemning, pegede hun paa Bladet og forklarede, at Tordenskjold var død. Ved hans Oplysning om, at det var saa mange Aar siden, følte hun sig meget beroliget.

Dreier fortalte en Historie om Dr. Pearson, der var bleven kaldt til at forløse en dansk Kone. Han var kommen i stor Hast og skulde, hvis det var muligt, gaa igen i Løbet af en Timestid i en lignende Forretning. I Løbet af en halv Time var Konen forløst, og Pearson betroede Moder og Barn i en Syge-

plejerskes Hænder. Han greb Hat og Frakke og styrtede ned ad Trappen, men forinden han kom udenfor, indhentedes han af Husets Herre, der bad ham om at komme tilbage øjeblikkelig. Pearson adlød og opdagede, at der var endnu en lille Verdensborger, der ventede paa hans Hjælp. Pearson havde ikke længer Hast, men tog en Stol og ventede et Par Timer, forinden han anden Gang forlod Huset. — Det fulgte af sig selv, at der var ingen af de tilstedeværende, der vovede at tvivle om Ægtheden af Dreiers Historie.

Et tredje Medlem af Kredsen havde en Historie om Præsten Sinding fra New York. Han havde forset sig hjemme paa en Nabos Brændestabel, havde faaet sin Afsked og var rejst til Amerika. Han var en meget dygtig Mand, der i lang Tid havde ernæret sig som Lærer ved theologiske Seminarier. Da han tilsidst opgav sin Stilling, begyndte han en Forretning med fotografiske Afbildninger af Thorvaldsens Arbejder. Han havde Kunder i Chicago og indfandt sig her regelmæssigt en Gang om Aaret. Han var godt kendt blandt Danske og satte særlig Pris paa danske Retter. Men han havde den slemme Vane at kritisere Folk, hvis Gæst han havde været. Hans Kritik gjaldt som Regel nærmest Fruens mangelfulde Indsigt i Kogekunsten. Paa et Besøg hos en dansk Familie var han bleven inviteret til Middag til næste Søndag, og da Husets Frue kendte hans Svaghed, bad hun ham selv vælge de Retter, han satte mest Pris paa. Han valgte blandt andet Kødsuppe med Boller. Da Værten fulgte ham til Døren, tog Sinding ham til Side, trak en Dollar op af Vestelommen og sagde: «De vil nok være saa venlig at sørge for, at Suppen bliver rigtig stærk».

Et tredje Medlem af Kredsen var en Arkitekt Lautrup, der var kommet til Chicago efter et længere Ophold i Washington, hvor han som Tegner havde arbejdet i et af de offentlige Kontorer. Han havde udviklet sig til stor Dygtighed under Ledelse af Professorer ved Akademiet i København. Det tog ham ikke lang Tid at komme i Virksomhed i Chicago hvor Byens ypperste Fagmænd engagerede ham med en stor ugentlig Gage. Man havde dengang Mangel paa dygtige Perspektivtegnere, og paa dette Omraade havde Lautrup netop sin Styrke.

Som yngre var han en meget smuk Mand, høj og slank med en Apollofigur. Han havde mange Færdigheder, men var ogsaa meget letlevende; han var ikke skikket til at tjene andre, og for meget af en Bohême til at være selvstændig. Han mindede i hele sin Færd om Brandt i «Fra Piazza del Popolo», kunde slaa om sig med Brandere baade paa Dansk og paa Engelsk. Lautrup morede Dreier, især naar denne havde et af sine melankolske Anfald. Undertiden drev han sin Kaadhed for vidt, og saa blev han banlyst for en kort Stund, men kom tilbage som den forlorne Søn. Lautrup følte sig stolt over en Gang at have hjulpet Dreier ud af en komisk Situation. Begge havde i Forening besøgt en stor Udstilling af Fedekvæg, da Lautrup pludselig opdagede et Mærke fra en prisbelønnet Stud hæftet paa Dreiers Ryg. Dekorationen kom hurtigt af, men Dreier følte sig lidt benauet, da han længe havde været Genstand for Publikums Opmærksomhed og nærrede Frygt for, at Morgenaviserne skulde gøre sig lystige paa hans Bekostning.

Det var under et af sine korte Eksiler, at Lautrup udførte en Karikaturtegning af Dreier i Mikadoens

Lignelse. Det var en fin Pastel af stor komisk Virkning, den havde alle de for Originalen ejendommelige Træk uden dog at være ondsksfuld. Den blev da ogsaa anset for værdig til at indrammes og fik en Plads paa Konsulens Bord i Kontoret. Efter Konsulens Død forsvandt Laustrup næsten helt fra den danske Koloni, men han vedblev at være den samme letlevende Mand. Nogen fast Plads har han ikke, men naar der skal udføres noget flot og kunstnerisk, sender Fagmænd Bud efter ham. Han er trods sine 69 Aar endnu helt ungdommelig, men Alderen har dog gjort sig gældende. Holdningen har mistet sin Rankhed, Overskægget, der var blevet graat, er forsvundet, og han er *sans dents*.

Et stadigt Medlem var William A. Hansen, der var udgaaet fra Proletariatet i København og opdraget under særlig ublide Kaar. Hans mørke Lød, hans tykke sorte Haar og Fuldskæg havde skaffet ham Navnet «Sorte Hansen». Dreier mente at vide, at Hansen langt ude stammede fra spansk Adel, men han selv var ikke utilbøjelig til at tro, at der flød Jødeblod i hans Aarer. Ingen, der ikke vidste det, vilde tage ham for dansk, saa sydlandsk var hans Ydre. Men dansk var Hansen, en udpræget Type paa en københavnsk Arbejder, lidt svendeagtig i Manerer og Gang og med en underlig slæbende Udtale. Hjemme havde han arbejdet i Bing og Grøndals Pakhus; han havde Ord for at være flittig og paapasselig, saa at han kun knækkede et Minimum af Tallerkener i Aarets Løb. Han havde hørt Pio's tale i offentlige Forsamlinger, blev grebet af hans Veltalenhed og yderligere styrket i Troen paa Socialismens endelige Sejr. Pio saa i ham et brugbart Emne, og da han

selv modtog Titlen som Stormester, blev Hansen hans Sekretær. Han var den Gang næppe skikket til denne Post, thi han havde Vanskelighed ved at skrive sit Modersmaal, men senere tog han fat paa sin boglige Uddannelse, sendte Nyheder pr. Postkort til Henrik Cavling i København og Korrespondancer til «Den danske Pioneer» i Omaha, hvis Ejer, Sophus Neble, blev hans Svigersøn. Han kom til Amerika sammen med Pio og Geleff, ikke alene, men med Kone og tre Børn samt sin Svigerfader, en Cigarmager, der var en udpræget Socialist, og som ligeledes havde Familie. Efter det mislykkede Forsøg paa at danne en socialistisk Koloni i Kansas, vendte de alle tilbage til Chicago. I nogen Tid rejste Hansen i danske Landdistrikter, hvor han solgte Bøger for Frederiksens Boghandel, men da Lageret ikke fornyedes, vendte han snart tilbage. Han var heldig nok til at finde en lignende Beskæftigelse som den, han var oplært i hjemme. Efterhaanden arbejdede han sig op til en betroet Stilling og fik en god Gage, men Økonom var han ikke.

Han var et godt Hoved og vilde maaske under andre Forhold have kunnet bringe det vidt. Han havde i sine yngre Aar stor Læselyst og besad en udmærket Hukommelse. Han kunde citere baade Taine i engelsk Oversættelse og Brandes Side efter Side, og kastede sig i nogen Tid over Læsningen af russisk Literatur; navnlig havde han fordybet sig i Dostojewskis «Raskolnikov». Til Trods for, at han som Socialist ikke anerkendte noget Fædreland, var han meget dansksindet og forsøgte sig ofte som Taler, men han var ikke altid heldig; han var for omstændelig og tabte let Traaden. Hans danske Sindelag kom senest frem ved en Festlighed, hvor

den danske Gesandt i Washington var til Stede. Ved denne Lejlighed ytrede han blandt andet, at hvis Gesandten vilde træffe virkelig gode danske Mænd, skulde han ikke se sig om i Chicago, men gaa til de danske Landdistrikter; dér kunde han finde dem. Hansens Tale faldt i god Jord, thi Gesandten rejste sig fra sin Plads for at række Taleren Haanden og personlig bringe ham sin Tak.

I nogen Tid var Forholdet mellem ham og Pio noget køligt, men han kunde dog ikke helt undvære ham; han kunde aldrig glemme, at han en Gang havde staaet ham nær, og at Pio i Dannelse og Udvikling stod saa højt over Flertallet af de Mennesker, han havde mødt paa sin Vej. Forlængst havde han lagt sin religiøse Barnetro paa Hylden; kun Sætningen om ikke at sørge for den Dag i Morgen holdt han sig efterrettelig, han var ikke forsynlig, lagde aldrig noget til Side og døde fattig.

Det morede Dreier at passiare med Hansen om den Tid, da denne næsten udelukkende omgikkes med Folk af Arbejdsklassen, og det interesserede Drachmann under hans Besøg i Chicago at sidde over en Flaske Bourgogne — thi andet bød man ikke Drachmann — og passiare og snakke med Hansen, der utvivlsomt interesserede ham. Hvis Drachmann havde skrevet en amerikansk Roman, var der Mulighed for, at han havde anbragt Hansen paa samme Maade som han anbragte Skorstensfejeren i «Derovre fra Grænsen».

Ogsaa Billedhugger Gelert kom af og til i denne Kreds, men han var ikke rigtig afholdt, fordi han havde Ord for at være altfor paaholdende. Det var Skik, at enhver betalte for, hvad han rekvirerede; dog kunde man en Gang imellem traktere; men

Gelert havde aldrig «givet en Omgang», han forlod altid Lokalet straks efter Traktementet. Det var ikke efter Dreiers Smag, thi skønt han aldrig stak mere end en Dollar i Lommen, naar han begav sig paa Vej til Kælderen, var han aldrig smaalig. Han havde ydet Gelert mange værdifulde Tjenester, da denne, blottet for alle Eksistensmidler, gjorde sin Entré i Chicago. Gennem Dreier fik Gelert sin første Bestilling paa en Portrætbuste af en Rigmand, og da han var uden Atelier, havde Dreier overladt ham et Værelse bag Apotheket. Senere gik det Gelert godt i nogen Tid. Han fik Bestilling paa en Herold-Figur til Toppen af en Bygning, der ejedes af et af Byens store Dagblade; han udførte efter en Skitse af en Reporter i St. Louis et Monument til Minde om de syv Betjente, der dræbtes under Anarkistspektaklet. Monumentet, der nu er forsvundet, stod paa Høtorvet, omringet hver Morgen af Farmervogne, hvis Ejere kom til Byen med Grøntsager, Kartofler og andre Produkter. Gelert modellerede ogsaa Dyrehoveder som Dekorationer til et af Chicagos største Slagterier, endvidere et stort Grant-Monument, der blev opstillet i Generalens Fødeby Galena, en Vægdekoration til et af Byens fashionable Theatre, og endelig H. C. Andersen-Monumentet, hvorfra Motivet er taget fra «Den grimme Ælling», idet Kunstneren nemlig har anbragt en Svane ved Siden af Figuren. Til Udstillingen havde Gelert for egen Regning sendt en Gruppe, han kaldte «Kampen for Arbejdet», et stærkt realistisk Arbejde, maaske for realistisk for Datidens Smag.

Efterhaanden blev Gelert saa velhavende, at han byggede sig et Atelier i stor Stil i Nordsidens fineste Kvarter, ikke langt fra Michigansøen. Her havde han tillige indrettet sig Beboelse paa Kunstneris, og

her samledes saa en lille Flok af Venner, lutter fattige Mennesker, der kun slæbte sig møjsommeligt igennem, men som laa beundrende for hans Fod. I sine Velmagtsdage vendte han Ryggen til gamle Venner, der havde staaet ham bi under ublide Kaar, og der er jo intet, Mennesker ser ned paa med større Foragt, end Utaknemlighed.

Det sidste Par Aar under Gelerts Ophold i Chicago tog Bestillingerne kendelig af, og han rejste derfor til New York for dér at forsøge sin Lykke. Hans Arbejder er bleven haardt bedømte af ovennævnte Lautrup, der kaldte ham en Bondekunstner i Sammenligning med den fine danske Kunstner i Chicago, Carl Rohl-Smith; men Dommen var dog vistnok for haard, thi Gelert havde Evner som Billedhugger, og hans Arbejder stod langt over, hvad man ellers var vant til at se her. Hans Ulykke var, at man begyndte at sammenligne, og saa drog man en Paralel, der lignede den, man i Danmark drog mellem to Professorer i Fransk: Bjerring og Borring: Bjerring var den franske Greve, Borring den franske Bonde. I Dreiers Kreds var der en ung Mand, som kaldte Gelert dygtig, og der var en anden, som indrømmede det, men kaldte ham kedelig, hvorpaa Lautrup afgjorde Sagen ved at kalde ham dygtig kedelig.

Carl Rohl-Smith havde indrettet sit Atelier i en stor og smuk Bygning i Lasalla St., The Women's Temple. Til dette Atelier var der en stadig Vandring af rige og kunstelskende Amerikanere, thi der fandtes her en stor Samling af Afstøbninger af Kunstnerens Arbejder, og det var en stor Fryd at gaa igennem disse smaa Sale, fra hvis Vægge og Søjler der mødte Beskueren saa mange fine og

poetiske Kunstværker. Man saa der en lang Række af Portrætbuster af Amerikas mest berømte Mænd, Statsmænd, Guvernører, Journalister, Forfattere og Poeter. Midt iblandt sarte og poetiske Dekorationer traf man paa Mark Twain's karakteristiske Hoved. Der var en Figur i dette Atelier, som fangede Øjet ved sin sjældne Skønhed. Det var en Afstøbning af et Gravmonument over en ung Amerikanerinde, der var død i en af Sydstaterne. Figuren, der var i overnaturlig Størrelse, greb fornemlig ved sin skønne Linieføring og ved sin herlige Plastik. I dette Monument var det lykkedes Smith at finde et ædelt Udtryk for Sorg, Trøst og Haab. Og midt i al denne plastiske Herlighed gik hans elskværdige Frue omkring og gav Forklaring om Arbejderne, hvis det var nødvendigt. Begge havde de levet i Italien, som de elskede, og i Samtaler advarede hun imod at bedømme Italienerne efter de Eksemplarer, man traf her i Chicago. Han var en temmelig tavs Mand, der i sit Ydre havde en svag Lighed med Lægen Christian Fenger, skønt han var højere og rankere af Vækst. Man finder mange af Smith's Værker i Evropa. Hans «Filoktetes», den græske Heros, der havde skaffet ham den lille Guldmedaille hjemme, solgtes til Kong Georg af Grækenland. Et i Rom udført Arbejde, der blev sendt til en Udstilling i Wien, bragte ham saa megen Anerkendelse, at han havde Lethed ved at faa Bestillinger. Han opmuntredes til at gaa til Amerika ved Salget af en yndefuld Gruppe, «Legende Bakkanter» til en Rigmand i Chicago, hvor hans stadigt voksende Ry øgedes ved Fremstillingen af Franklin-Statuen, der under Udstillingen stod opstillet foran Indgangen til Elektricitetshallen. Dog, sin største Bedrift som Kunstner

har han nedlagt i to monumentale Værker, der i Dimensioner og Omfang regnes blandt de ypperste i Nord-Amerika. Det ene er et Monument i Iowa over faldne Soldater og Sømænd under Borgerkrigen. Det er rejst af Staten, og Smith havde adskillige Vanskeligheder at bestaa med den nedsatte Kommission, hvoraf ingen forstod sig paa Kunst. Paa et Par uvæsentlige Punkter gav han efter, men han slog aldrig af paa de Fordringer, han selv stillede til sin Kunst. Det andet store monumentale Værk findes i Washington; det er et nationalt Mindesmærke, hvortil hele Nationen, om end indirekte, har givet sin Skærv. Det var ikke nogen let Sag for en Udlænding at konkurrere med amerikanske Kunstnere om et nationalt Monument til Minde om General Sherman, en af Borgerkrigens Heroer. Ganske naturligt vilde man helst byde Prisen til et af Landets egne Børn. Der blev talt meget i Patriotismens Navn, alle Chauvinister svingede med Stjernebanneret, og mange Politikere trak, om end forsigtigt, i Traadene, men til Trods for Modstand og Politik, sejrede Smith i Kraft af sine store Evner og eminente Dygtighed.

Af Smith findes i Chicago en Gruppe, der symboliserer Indianer-Massacren i Aaret 1812. Den er udført i Bronze, alle Figurerne i overnaturlig Størrelse, og er opstillet paa den Plads, hvor man mener, at Massacren fandt Sted. Til den kvindelige Figur i Gruppen stod som Model en ung norsk Sangerinde, Christine Nelson, der er gift med Konsul Dreier's Søn.

Da Smith stod paa sin Berømmelses Højdepunkt, kom den Sygdom til Udbrud, der længe havde arbejdet, uden at han havde følt synderlig Ulempe. Han led af en Nyresygdom, der efterhaanden havde undergravet hele Legemet. Han mente, at en længere Hvile

vilde gengive ham hans Helbred, og han rejste derfor til Danmark. Hans Haab om at vende tilbage for selv at føre Tilsynet med Monumentets Opførelse gik ikke i Opfyldelse. Han døde i København (1900) uden at have levet et helt Mandsliv tilende, kun 52 Aar gammel.

Monumentet fuldførtes af den danske Kunstner Willumsen hjemme fra København. Opførelsen ledes under Tilsyn af Smith's Hustru, der var nøje fortrolig med Planen og havde nøje Kendskab til Detaillerne.

VI.

Amerikansk Kunst og Kultur. — Et Professorat i dansk Sprog og Literatur. — Georg Brandes. — Kendskab til dansk Literatur.

I Begyndelsen af Firserne førtes der i hele Landets Presse, Magasiner og Tidsskrifter en ganske ejendommelig Diskussion. Man vilde rejse et Nationalmonument til Minde om Præsident Grant, og man stillede den Fordring, at dette Monument skulde afvige fra alle andre lignende Monumenter, idet det skulde være strengt amerikansk (strictly American), det vil sige: være et Udtryk for amerikansk Arkitektur og Kunst. Der blev skrevet udmærkede Indlæg i Sagen af Fagmænd, der havde nøje Kendskab til de civiliserede Landes monumentale Værker, og af dannede Mænd, der havde rejst hele Verden over og gjort Studier. Opfordringen til de mange Udtalelser fremkom i det mest ansete Tidsskrift i New York «The North American Review», der blandt andre Artikler indeholdt en, der saa at sige traf Sømmet paa

Hovedet. Den vakte en uhyre Opsigt, fordi den i et maaske noget for djærvt Sprog erklærede, at Fordringen om at rejse et Grant-Monument, hvori en for Amerika ejendommelig Arkitektur og Kunst skulde aabenbare sig, var umulig at tilfredsstille, af den simple Grund, at saadanne Ejendommeligheder slet ikke eksisterede.

De eneste strengt amerikanske Monumenter, hedder det, er de indianske Jordhøje og Central-Amerikas Bygninger. Vi er et ukunstnerisk Folk, der hverken har et hjemmefødt eller et adopteret Sprog, hvori der findes Rum for store Tanker. Kun hos udprægede Menneskeracer findes der, hvad man kalder Stil, der er udtænkt og akcepteret som det bedste og mest passende Udtryk for disse Racers Ideal. Forinden der gives en amerikansk Race, kan der ikke gives en amerikansk Stil. De mange Millioner Englændere, Tyskere, Irlændere, Afrikanere og Kinesere, der bliver velstaaende og rige i et nyt Land, kan man maaske med en folkelig Benævnelse kalde et Folk, og løseligt bundet sammen kan de maaske blive en Nation, men de udgør ikke en Race, og indtil de engang bliver det, er al Tale om amerikansk Stil og Ejendommelighed tom og ørkesløs. At fordre et strengt amerikansk Monument er omtrent ensbetydende med at fordre, at en Tale for Grant skal holdes i et strengt amerikansk Sprog. Først naar de Elementer, hvoraf den amerikanske Befolkning bestaar, er smeltet sammen til en Race, naar der ikke længer findes Irlændere, Tyskere o. s. v., men kun Amerikanere, der hører til een udpræget amerikansk Race, vil denne blive sig sine egne Idealer og Inspirationer bevidst, og vil finde sin egen Udtryksmaade som alle andre Nationer har fundet deres.

I samme Artikel anføres der et Par Eksempler paa Amerikas Mangel paa Originalitet. Det amerikanske Folks første store Bedrift var Uafhængigheds-Erklæringen, og denne højtidelige og betydningsfulde Begivenhed har man nu fejret i over hundrede Aar. Der var hundrede Maader, baade yndefulde og alvorlige, hvorpaa man kunde have indprentet vor temmelig næsvise og respektfattige Ungdom et alvorligt Syn paa Uafhængighedsakten. Fandt vi paa noget udpræget amerikansk? Nej, vist ikke. Vi gik til vore intelligente Antipoder og indførte en kinesisk Festligholdelse med kinesiske Pistoler som Tribut til vor Uafhængighed, et øredøvende Pandemonium med Led-sagelse af en krudtstinkende Røg.

Det tog os et hundrede Aar at rejse et Monument for den store Soldat og Statsmand, som vi finder Fornøjelse i at kalde Landets Fader. Og hvad producerede vi saa? Noget der svarer til Øjemedet? Tværtimod, vi dedicerede Washington en Obelisk, det Symbol, som fromme Tilbedere af «Tyre og Hankatte» ved Nilen har viet Forplantningen.

Efter en indgaaende Drøftelse af alle Kulturlandenes Kultur og Kunst anbefaler Artiklens Forfatter at tage Romerne som Forbillede. Han ønsker som Monument for Grant en stor romersk Grav af anseelige Dimensioner og med Detailler fra den senere romerske Stil. Amerika har større Lighed med Rom end med nogen anden Stat. Det romerske Folks væsentligste Erfaringer er det samme som det amerikanske Folk: Krig, Handel og pludselig Udvikling til national Storhed. Rom og Amerika har Forkærlighed for Luksus og Pomp. Materiel Lykke og politisk Styre var deres ledende Attraa; Rom elskede det store, der syntes at harmonere med dets vidunderlige Vækst

og den gigantiske Udstrækning af det imperialistiske System. Størrelse, brutal Masse og høje Censustal er Amerikas Stolthed. Ligesom Romerne beundrer vi Kvantiteten. Romerne var i Kunstsans Grækerne underlegne, disse fordrede kun Storhed hos Udøverne, sjældent et overdrevent Omfang. —

Til Trods for disse skarpe Udtalelser byggede man Grant et Mausolæum efter fransk Mønster, idet man kopierede Monumentet for Napoleon I. Folk, der har Sagkundskab, og som har haft Lejlighed til at sammenligne begge, erklærer, at Kopien er daarlig, men Detaillerne fortræffeligt udførte.

Der er i de sidste tredive Aar gjort næsten overmenneskelige Anstrengelser for at vække Kunstsansen i Amerika. Amerikanske Millionærer gør Indkøb i Verdens Centrere for Kunst, og testamenterer dem til Musæer, som de selv bygger, og man kan derfor ikke med Rette paastaa, at det amerikanske Folk er blindt, stumt og døvt for alt udenfor de reale Fornødenheder. I Evropa beklager man sig over, at der gaar saa mange Kunstskatte til Amerika, og man er der endog ondsksfulde nok til at mene, at Mona Lisa befinder sig her.

I Chicago var for et Par Generationer siden de store Svineslagterier det eneste seværdige. Nu ejer Byen et stort Kunstinstitut, hvortil der stadig bygges nye Fløje, og som rummer nøjagtige Kopier af Verdens største Skulpturer, ligefra Michel Angelo's Moses og Gravmonumenter over Paver til den moderne franske Skulptur, dog ikke Rodin. Ogsaa Thorvaldsen er her repræsenteret med Hebe og Venus, der desværre ser saa smaa ud imellem saa mange kolossale Dejligheder. Henrik Cavling rystede paa Hovedet, naar der var Tale om Kunstinstituttet i Chicago; han

havde jo ogsaa for nylig været i Paris. Drachmann mente at staa lige overfor en Mulighed, men føjede saa ganske karakteristisk til, at aldrig havde Frankrig naaet saa højt i Kunst som efter Nationalulykken i 1870.

* * *

I Slutningen af Halvfjerdserne var jeg Medlem af den Komité af Danske, der havde sat sig som Opgave at faa oprettet et Professorat i dansk Sprog og Literatur ved Universitetet i Chicago. Man henvendte sig til Fakultetets mest indflydelsesrige Medlem, Dr. Harfer, der stod Universitetets Grundlægger, Trustmagnaten Rockefeller nærmest. Han var som de fleste Amerikanere en meget høflig Mand, der hellere end gerne saa oprettet en Lærestol i dansk Sprog og Literatur, især da man havde udset Dr. Brandes til at besætte den; men der var desværre ingen Midler til Disposition i et saadant Øjemed. Dermed var dog Muligheden ikke helt udelukket. Jøderne f. Eks. havde paa visse Betingelser sat igennem, at de semitiske Sprog lærtes ved Universitetet, maaske de Danske kunde gøre det samme. En af disse Betingelser var, at der rejstes en Kapital, der i Renter indbragte en Sum af \$ 7000, netop det Beløb, man den Gang aarligt betalte en Universitetsprofessor i Gage. Der blev senere gjort andre Forsøg. Komitéen korresponderede flittigt med Brandes, der dog ikke fandt sig fristet af nye Forslag og Tilbud. Man henvendte sig endelig til ham om at foretage en Foredragstur gennem Amerika, men ogsaa dette Forslag blev afvist, og det var baade Synd og Skam, at denne Plan ikke lod sig realisere. Med de rette Mænd i Spidsen vilde en Garantisum let kunne været rejst, og det vilde have kastet Glans

over vor Nationalitet hele Landet over. Brandes' Navn var allerede da godt kendt og hans Virksomhed højt skattet i Amerikas literære Kredse.

Det er dog næppe tænkeligt, at Brandes vilde have følt sig tilpas ved Universitetet. Dets Grundlægger er en meget devot Baptist, og næsten hele Fakultetet paavirket i samme Retning. Det var ikke et frit Universitet, hvor theologiske Dogmer kunde underkastes en fri Forskning eller Drøftelse. I politisk Økonomi fulgte man saa vidt muligt tæt op ad Stifterens Opfattelse. Gik en Lærer udenom denne Opfattelse og paaviste det skadelige i at oprette Monopoler, eller udtalte han sig til Fordel for socialistiske Forholdsregler, fik han Tilhold om at afdæmpe sine Meninger. Der skiftedes derfor hyppigt Lærerpersonele. En meget gemytlig Professor, Trigg, docerede en Tid engelsk og amerikansk Literaturhistorie; han holdt en Dag et Foredrag, hvori han drog en Parallel mellem to saa incommensurable Størrelser som Geniet Rockefeller og Geniet Shakespeare til ikke ringe Moro for de opvakte Studenter.

I vore Dage er Brandes' Navn kendt her langt ud over de begrænsede literære Kredse. Køber en Tysker en moderne Udgave af Heine, vil han i Indledningen finde Brandes' Navn nævnt som den aandrige danske Kritiker. Læser en Amerikaner Archer's Oversættelse af Ibsen, vil han i den indledende forklarende Oversigt finde Brandes' kritiske Udtalelser citerede. Læser en Franskmand Taines Breve, vil han finde flere til Brandes. I Chicagos engelske Presse er man ophørt med at angive hans danske Nationalitet. Man skriver ligefrem: Georg Brandes siger. Byens mest udbredte Blad indeholdt for nogle Aar siden en Række Shakespeare-Artikler af Prof. Egan, der vistnok er den nu

værende amerikanske Gesandt i København, og som gjorde stærkt Brug af Citater i Brandes' Værk. I en nylig udkommen Bog af en lærd amerikansk Professor, som handler om Omgivelsernes Indflydelse paa Jøderne, findes følgende Udtalelser paa Engelsk efter en Artikel af Brandes i «Frankfurter Zeitung». Artiklen hører maaske strengt taget ikke ind i denne Sammenhæng, men da den er morsom og næppe noget Steds gengivet paa Dansk, har jeg tilladt mig her at gengive følgende Passus:

«Som Regel henviser Folk, der skriver om mig, til min jødiske Afstamning. Jeg tillader mig en passant at bemærke, at der er ingen Fare for, at jeg skal overse, i hvilket religiøst Samfund jeg fødtes. Jeg tilstaar, at hvis jeg ikke stadigt i mit Liv var bleven erindret om denne Kendsgerning af andre, vilde jeg have glemt det, saa ringe Betydning har det haft for mig. — — — Saa snart man sætter Pen til Papiret for at skrive enten for eller imod mig, er det for ufravigelig at gøre opmærksom paa, at jeg er Jøde. Hvor komisk! Hvis der er noget, jeg ikke er, saa er det netop det. Hele Danmark og hele Finland er gennemtrængt af Jødedom. Deres Gud er jødisk, deres Religion er rekonstrueret udviklet Jødedom med nogle faa mythiske Tilføjelser. Det gamle Testamente er i begge Lande en hellig Bog; det nye Testamente, som er endnu helligere end det gamle, er skreven af Jøder. Halvdelen af den danske Kultur har sin Oprindelse fra Palæstina, og Halvdelen af dansk Literatur er inspireret derfra. Selv de virkelig danske Navne som Petersen, Hansen, Jensen o. s. v. er jødiske, bibelske Navne. Hvis det da er lykkedes en enkelt ung Mand for en kort Tid at befri sig for den herskende Jødedom, falder han tilbage igen paa alle

Fire, vender tilbage som saa mange Danske til en af Jerusalems Repræsentanter, til Paven, til Grundtvig eller (som Strindberg) til Swedenborg. Der var en Tid, hvor jeg næsten var den eneste i hele Landet, der ikke var Jøde. Ikke desto mindre tør jeg næsten paastaa, at det eneste, enhver i Landet veed om mig og raaber ud til hele Verden, er, at jeg er Jøde. De lever og aander alle i en Jerusalems Atmosfære. Alle Kirkerne er fyldte af den, det er ikke saa længe siden, at den pumpedes ind i Universiteterne, og den blandt Danske, som tidligst, ivrigst og mest haardnakket stræbte i sit Aandsliv mod Athen, er man aldrig bleven træt af at slæbe tilbage til Jerusalem: Jerusalem, som man aldrig kan faa ud af Tankerne.»

*   *   *

Det var ret fornøjeligt for os Danske at se vor Nationalitet fremhævet som særlig skikket til at udføre store Skulpturarbejder. Vi var for en lang Tid kun lidet ændset, og man vidste slet ikke Besked med Danmark. Endnu for en tredive Aar siden kunde man i den amerikanske Presse se København angivet som Hovedstaden i Sverige. Det er anderledes nu, næsten ethvert Blad i Chicago har sin Korrespondent i alle Evropas Hovedstæder, og Begivenheder som Georg Brandes' og Vilhelm Thomsens Fødselsdage med biografiske Notitser telegraferes samme Dag. Forøvrigt var jo Uvidenhed om danske Forhold ikke større her end i mange af Evropas Storbyer. Selv Franskmænd, der jo burde vide bedre Besked, svævede for ikke ret mange Aar tilbage i den Vildfarelse, at der løb Isbjørne omkring i Danmark, og at man der gik med Pels i Juli Maaned.

Tilskyndet ved mange naive Bemærkninger om dansk Kultur, men navnlig ved en Bemærkning af et Medlem af Chicagos Bibliotheksraad, om at hele den danske Literatur kunde finde Plads paa en ganske lille Hylde i en Privatmands Bibliotheksværelse, besluttede jeg mig til at gøre Indsigelse. Protesten optoges i alle Byens Blade, og jeg fik senere Lejlighed til at foretage Rettelser, f. Eks. da man i Begyndelsen af Halvfjerdserne omtalte Georg Brandes som tysk Videnskabsmand og Kritiker. Om Brandes' «Israeli» og om Bogen om Rusland indeholdt Chicago-Bladene mange lange Artikler, men jeg erfarede senere, at de kun var Aftryk fra «London Times» og derfor indeholdt alle de samme Misforstaaelser, der fandtes i Originalen.

Da Sansen for Skuespilkunst allerede tidligt var vakt i Chicago, efterkom jeg en Opfordring fra en af Redaktørerne for de mest omfangsrige Søndagsnumre til at skrive Artikler om vore hjemlige Skuespillere. Jeg fik bl. a. publiceret en Artikel om J. L. Phister med Billeder fra det bekendte Phister-Album; et andet Nummer indeholdt med Julius Lange og Thiele som Autoritet en Artikel om Thorvaldsen og hans Kunst, navnlig med Hensyn til Kristus og de tolv Apostle. Endelig fik jeg paa Opfordring en trespaltet Artikel ind om Pjerrot med de bekendte danske Illustrationer. Jeg havde senere den Fornøjelse at modtage en Hilsen med Tak fra Volkersen gennem en Bekendt, der netop opholdt sig i København, og som viste Artiklen til den gamle Mand. Ligeledes paa Opfordring skrev jeg til et Magasin om Georg Brandes i Anledning af 25-Aarsdagen for Udgivelsen af hans første Bog. For det samme Magasin skrev jeg en Artikel om Jødernes Stilling i Danmark, og en Artikel om H. C.

Andersen. Denne sidste Artikel blev gengivet i flere af Østens Blade, der gjorde deres Læsere opmærksom paa, at Artiklen var skrevet paa Opfordring i Anledning af Hundredaarsdagen for Digterens Fødsel.

Men en endnu større Glæde blev der os til Del af en Amerikaner ved Navn William Morton Payne, der i mange Aar havde syslet med dansk og norsk Literatur. Jeg traf første Gang sammen med ham ved en Theaterforestilling for henved en 40 Aar siden. Vi kom i Samtale, og da han erfarede, at jeg var dansk, spurgte han mig, om jeg kendte Digteren Goldschmidt. Paa mit bekræftende Svar bad han mig om at give ham nogle Oplysninger om andre danske Forfattere. I den følgende Snes Aar saa jeg ham ikke, men jeg vidste, at han var Lærer ved en Højskole og var Medarbejder ved et literært Maanedstidsskrift i Chicago. Man tænke sig derfor min Overraskelse, da jeg en Dag gennem Posten modtog to Essays om Holberg og Oehlenschläger, skrevet af Payne. Forfatteren har ikke blot studeret Holberg, men er nøje kendt med hele Literaturen om ham, og nævner Brandes som den Kilde, han utvivlsomt har øst stærkest af.

Hans Essay om Holberg falder i to Afdelinger. I den første giver han paa Grundlag af «Trende Epistler» biografiske Optegnelser og de mest fremtrædende Begivenheder i Holbergs Levnet. I denne Afdeling gør Forfatteren ogsaa Rede for Peder Paars' Tilblivelse og Indhold, og for at Læseren skal forstaa Frederik Rostgaards Harme og hans Fordring om at faa Bogen brændt og dens Forfatter straffet, giver Payne følgende, af ham selv foretagne versificerede Oversættelse af Holbergs Beskrivelse af Anholt og dens Indbyggere, Øens Styrelse og Skikke samt den akademiske Disputats, der særlig vakte Harme blandt Univer-

sitetets Pedanter. Som man vil se, er Payne en samvittighedsfuld Oversætter, og naar man betænker, at det er Holberg, han giver sig i Lag med, tør den engelske Gengivelse maaske uden stærk Overdrivelse kaldes beundringsværdig.

Anholt, the island's name, in answer did he say,
 And daily for seafarers the islanders do pray,
 That they may come to shore. And answer oft is given,
 For hither storm-tossed ships quite frequently are driven.
 Good people are they now, although I fear 'tis true
 That they in former days were but a sorry crew.
 A very aged man, once guest of mine, I know,
 Who told me of a priest that lived here long ago —
 His name I do not give, it need not mentioned be —
 Who for a child baptized a daler charged as fee;
 And when 'twas asked of him upon what grounds, and why
 He made this double charge, he boldly gave reply:
 «Two marks I am allowed for each child I baptize,
 And two for burial. Now rarely 'tis one dies
 Of sickness in his bed, for hanged are nearly all,
 And thus my rightful dues I get, or not at all.»
 Of yore their lives were evil, as we from this may tell —
 It little touches me, for here I do not dwell —
 But now we see that better they grow from day to day,
 For Christian lives they lead, and shipwrecks are their stay.

— — — — —
 Our faith is clean and pure, as when in former days
 King Dan sat at the helm; our worthy bailiff lays
 His ban on every fancy that dares itself to show.
 I call to mind the notion that here not long ago
 Was spread abroad, and said 'twas wicked to enjoy
 The wrecks the seas brought hither. Such doctrine to destroy
 Our bailiff took good heed. Nor do I needful deem
 To state how he thereby was raised in our esteem.

— — — — —
 The entire hall was seen with syllogisms quaking,
 While some their oustratched hands, and others fists were shaking.
 From off the learned brows salt perspiration ran,
 And most profusely from a venerable man

Who in the pulpit stood. There flew his head about
 Greek-Latin shafts so thick, one could no longer doubt
 That nothing less than life and honour were at stake,
 Since for no trifle men would such a tumult make.
 Tell me, Calliope, what deep, what grievous wrong
 Hath to such passionate wrath stirred up this learned throng?
 What ails these sages now, whose minds the world illumine,
 That here like men made drunk or mad they shout and fume?

I den anden Afdeling gøres der Rede for Komedierne. Indledningen udtrykker en overstrømmende Beundring for Holbergs Geni. «Tager man den tekniske Fuldenlighed i Betragtning, den Rigdom af Opfindelse og det Liv, der lever og aander i disse Værker, maa man anse dem som det mest forbavsende i Litteraturens Historie.» Han gennemgaar i Korthed Indholdet af enhver af Komedierne, men dvæler dog længst ved «Den politiske Kandestøber», «Jeppe paa Bjerget» og «Erasmus Montanus». Moralen i Kandestøberen, mener han, kan finde en bedre Anvendelse paa Forholdene i Slutningen af det nittende Aarhundrede end paa Holbergs Tid, «thi Politikere af den Type, hvortil den Hamborger Kandestøber hører, findes i Sværme i ethvert Land, der har forsøgt det store demokratiske Eksperiment, og deres Antal gør dem til en farlig Magt i de moderne Samfund.»

I «Jeppe paa Bjerget», skriver Payne, har Holberg opnaaet en af sine største Triumfer. Det er ikke saa meget det drukne Humor som Bondens ægte Humanitet, der appellerer til vore Følelser. I Omtalen af Erasmus Montanus slutter han sig til Brandes' Dom, og griber Lejligheden til at tolke sin Beundring for den udmærkede Kritiker.

I hans Afhandling om Oehlenschläger skildres Digterens Levned med megen Troskab: «Han gennem-

gaar Rækkefølgen af hans dramatiske og andre Arbejder, men opholder sig noget længere ved «Axel og Valborg». Han er næppe i Overenstemmelse med Nutidens danske Kritikere, naar han skriver: «Det er vanskeligt at tale i dæmpede Udtryk om denne Tragedie. Den yndefulde og sarte Fortælling drejer sig om to unge Mennesker, en Fætter og Kusine, hvem den kanoniske Lov forbyder at indgaa Ægteskab, men som tilsidst forenes i Døden. Tragedien er dramatiseret med saa stor Simpelhed, Pathos og dyb, ægte Følelse, at Virkningen for Tilskuere og Læsere er overvældende. Dette Værk indtager den ypperste Plads i dansk Literatur og overgaas af kun faa Tragedier i en hvilken som helst Literatur». Payne har sikkert tænkt paa «Romeo og Julie», der jo af Brandes værdsættes som «Jordklodens store typiske Elskovstragedie».

Det var gennem Payne, at Drachmann blev indført i «The Nineteenth Century Club», hvor han mod et godt Vederlag oplæste et Foredrag eller Afhandling om hollandsk Kunst. Payne spurgte ogsaa efter Karl Larsen, der imidlertid havde forladt Chicago.

VII.

Faste Kolonister og flygtige Gæster. — Bjørnstjerne Bjørnson. — Kristofer Janson. — Boganis. — Jacob Riis. — Henrik Cavling.

BLANDT dem, der i gamle Dage tog livlig Del i **selskabelige** Sammenkomster, var Major Alstrup. Han var en Mand af Middelhøjde, altid meget sirlig i sit Ydre, med kridhvidt Haar og Bakkenbarter. Hvorfra han havde erhvervet Titlen Major, vides ikke

med Bestemthed. Man ved kun, at han havde deltaget i Krigen 1848, og at han her i Chicago stod i Spidsen for de Danske Vaabenbrødre. Denne Forening sluttede sig hyppigt til «Dania», naar dennes Medlemmer marscherede gennem Gaderne til Pic-Nic i en nærliggende Park. Ved slige Lejligheder lignede Alstrup mere en Justitsraad til Hest end en Krigsmand. Han var født i Kolding og talte engelsk med jydsk Accent. Han betonedede stærkt, naar han talte ved festlige Lejligheder, at han var født Demokrat, opdraget som Demokrat, havde levet som Demokrat og vilde dø som Demokrat, hvilket Løfte han da ogsaa blev tro. Han var en meget dansksindet Mand, der holdt meget af at tale. Naar han ved festlige Lejligheder gjorde en Haandbevægelse, der antydede, at nu kunde Musikken begynde, plejede han endnu engang at ride forbi det opstillede Geled, for at se om alt var i Orden, og sendte endnu en Gang i sidste Øjeblik et venligt Nik og Smil til Familien, der laa i Vinduet oven over hans Forretningslokale. Om det saa var Alstrups Hest, var den festlig smykket ved højtidelige Lejligheder. Bag hvert af Dyrets Ører sad et lille Dannebrogslag, og de danske Farver var sirligt indflettet i Dyrets Hale. Paa Festpladsen var han en af Hovedtalerne. Grundloven og Frederik d. 7. blev aldrig glemte; de Danske Vaabenbrødre fik mange Hurraer, og de mange Medailler skinnede endnu blankere paa de fremskudte Bryster. Alstrups borgerlige Hverv var Destillatør i temmelig stor Stil. Da Bladet «Heimdal» rykkede ud, flyttede Alstrup ind i det store Lokale, hvor mange store Fade stod i Rækker, og hvor særdeles mange Flasker med smukke Etiketter stod opstillede paa Hylder langs Væggene. Ved Juletid averterede han med Likører, der var

fabrikeret med Hjemmets Hygge for Øje og til rimelige Priser. Han var i sin Tid den eneste, der kendte den svenske Militær-Punsch's Hemmelighed, dens lumskede Virkninger var derimod kendt af mange Skandinaver. Konsul Dreier fremstillede ogsaa en lignende Likør, men ikke for Betaling, han sendte den til Venner med Julehilsen og Ønsker om et godt Nytaar.

Det var fra Alstrups Lokale, at tre ensomme Mænd (man nævnte Hoffman-Schmith, Gustav Mueller og en norsk Literat Schøyen), paa Budskabet om Krigserklæringen mellem Frankrig og Tyskland, sendte en saalydende Depesche til Napoleon:

«Skandinaver i Chicago, forsamlede i Masse møde, sender Frankrigs Kejser sin Hilsen med Ønsket om Lykke og Held for de franske Vaaben.»

Alstrup var i sit hele Væsen en ret original Personlighed, dog ikke en saa fuldt udviklet Original som Oberst Monstery, i hvem Geert Westphaler levede op paa ny. Først mod Slutningen af hans Levetid omgikkes han sine Landsmænd, der foranstaltede en Beneficeforestilling for ham, da han, gammel og træt, saa sig nødsaget til at vige for Ungdommen. Monstery var Lærer i den ædle Fægtekunst, og han var en dygtig Lærer. Han kunde fortælle om sine mange berømte Elever blandt amerikanske Skuespillere. Han var stolt af at have haft Edwin Booth til Elev, og det var jo ogsaa en Fryd at se denne beundringsværdige Hamlet fægte med Laertes. Monstery kunde ogsaa fortælle om sine mange Æventyr i fremmede Lande, om de mange Krige, hvori han med Held havde deltaget; navnlig havde han udvist stor Tapperhed under det mexikanske Blodbad. Man havde altid Fornøjelse af at høre ham fortælle, og det var en Øjenlyst at se denne høje og slanke Figur, der altid

var i Bevægelse, altid gratiøs og smidig og pyntelig som en Damascenerklinge. Navnet Monstery var kun en lille Udsmykning af det danske Mønster, og var maaske adopteret, fordi Amerikanere er tilbøjelige til at udtale det danske Navn som Monster (Uhyre). Monstery var ikke blot en dygtig Fagmand, men forbavsede det Selskab, som Konsul Petersen gjorde til Ære for den amerikanske Gesandt, ved sit Kendskab til nordiske Sagaer og Sagn.

En anden stærkt udpræget Original var Mogens Sommer. I mange Aar havde han virket som Udvandringsagent, og mangan en jydsk Mand med Kone og Børn havde han besørget over Atlanterhavet og videre vestpaa. Men da han ved Lov blev forhindret i denne Virksomhed, blev han Læge og Prædikant. Han søgte ikke sine Kunder i Chicago, men ude i de skandinaviske Landdistrikter. Hans Ydre var stærkt paafaldende. Et langt bølgende Haar dækkede over Frakkekraven, og en bredskygget Filthat sad dybt ned i Panden. Gennem et Par halvmørke Briller lyste et Par venlige Øjne, og Røsten var sagtmodig med en let Skælven. Han vandrede altid omkring med en Haandkuffert, hvori han havde selvlavet Medicin for de syge Legemer og selvskrevne religiøse Traktater for det sjælelige Behov. Han var en Fjende af den danske Statskirke og havde lidet tilovers for lønnede Præster. Han selv var en Slags Apostel, der prædikede Syndernes Forladelse, men tro skulde man af hele sin Evne og af ganske Hjærte. Han havde mange Tilhængere, der troede paa alle hans Udsagn om dansk Politik, ja de fæstede endog Lid til et af ham udbredt Rygte om, at Frederik den Syvende ikke var død en naturlig Død, men var bleven forgiven. Det

var blevet hans fikse Idé, og intet nok saa eklatant Bevis paa hans Vildfarelse kunde rokke hans Mening.

En fin, original Skikkelse saas for henved tredive Aar siden af og til paa Milwaukee Avenue ledsaget af en Kvinde, der forsigtigt ledede ham. Det var gamle Pastor Trandberg, en ægte dansk Præsteskikkelse. Han saa sygelig ud, hans Hudfarve var voksbleg, og han rystede nervøst over hele Legemet; men hans Holdning var dog rank til Trods for hans fremrykkede Alder. Paa gammeldags Vis hilste han altid med blottet Hoved, den sorte Silkehat løftedes fra det hvidhaarede Hoved, og med et let Buk fortsatte han sin Gang. Trandberg var i sin Ungdom bleven paavirket af Søren Kierkegaard og havde meldt sig ud af Folkekirken. Han stiftede en Frimenighed, men der opstod snart en Spaltning i Menigheden, og i Begyndelsen af Firserne udvandrede han til Amerika. Her i Chicago fik han dannet et evangelisk-luthersk Samfund, og han blev Lærer ved et theologisk Seminarium. Af konfessionelle Grunde fratraadte han sit Embede, oprettede sit eget Præsteseminarium, men blev ved Sygdom tvungen til at opgive det.

Det hændte ikke ofte, at man i Slutningen af det forrige Aarhundrede fik Besøg af Mænd fra Hjemlandet. Rejsen tog lidt længere Tid end i vore Dage og var ogsaa langt kostbarere. Dog traf det sig undertiden, at en eller anden kom til Chicago med et specielt Maal for Øje. Saaledes overraskedes den danske Koloni ved i Efteraaret 1876 at faa Besøg af Professor Kristen Rovsing. Han var Skolemand og Pædagog og meget fremragende paa sit Omraade; var Ejer af den Skole, som senere overtoges af Jean Pio, og havde givet

dygtige Indlæg i Skolesagen hjemme. Han opholdt sig i længere Tid i Chicago, inspicerede Skolerne og var i stærk Favør af det amerikanske System. Resultatet af sine Undersøgelser nedlagde han i et Skrift af pædagogisk Indhold og i Korrespondancer, der læstes med mere end almindelig Interesse.

Man kunde ogsaa den Gang træffe mislykkede Eksistenser, fallerede Købmænd, der her grublede over Tilværelsens mange Tilskikkelser, og som, naar Stormen var reden af hjemme, naar Kreditorerne var faldne tilføje, vendte tilbage for at begynde forfra. En af disse ulykkelige var Baron Gedalia, som i 1875 opholdt sig her en kort Tid. I mange Aar betragtedes han som en af Københavns Originaler. Han var udgaaet fra et fattigt Hjem, havde faaet en meget mangelfuld Skoleopdragelse, men bestod Prøven som Saddelmagersvend. Ked af Haandværksstanden etablerede han sig i en Alder af 33 Aar som Veksellerer. Til denne Virksomhed medbragte han baade Talent og Energi, men var fuldstændig blottet for Kundskaber og den Ligevægt i Sindet, der betinger Heldet i store Finansoperationer. Det lykkedes ham at bringe Forretningen i Vejret. Han havde udmærkede Forbindelser i Udlandet og en stor Kundekreds i Danmark og i Sverige. Men Mandens Ærgerrighed lod ham aldrig hvile. Han indlod sig paa Foretagender, hvortil hans finansielle Midler ikke forslog, og da han havde opnaaet Koncession paa Anlæg af den Sjællandske Nordvestbane og ikke var i Stand til at gennemføre Planen, erklæredes han fallit i Aaret 1875. Han var en i høj Grad pudsig Mand med en Ærgerrighed, der gik i Retning af Titler og Ordener; han opnaaede at blive portugisisk Generalkonsul, og af Republikken San Marino modtog han sin Barontitel. Han

havde for Skik, naar han talte med en Mand, stadigt at tage fat i dennes Frakke og støde ham lempelig op mod en Væg, og i sin Tales hurtige Tempo benyttede han uafladelig Ordene: Jeg si'er, jeg si'er. Da jeg traf ham, undergik jeg samme Behandling. Konversationen varede kun et Par Minutter, men han fik Tid nok til at udbryde: Jeg si'er, jeg si'er, Chicago er det værste Hul, jeg endnu har set! Kort efter vendte han tilbage til København, hvor han ved gamle Venners Hjælp fik en lille Mæglerforretning i Stand.

Et Besøg, hvortil alle Danske glædede sig, blev forkyndt i Efteraaret 1880. Direkte vedkom dette Besøg ikke os Danske; thi Gæsten var Bjørnstjerne Bjørnson. Han kom paa Foredragstur gennem norske Bygder, eller snarere hvor der fandtes Skandinaver i Mængde. Til Trods for den store Modsigelse og til Trods for hans Raad om «at forandre Signalerne», betragtede man ham som halvvejs Dansk. Han havde jo levet en Tid af sin Ungdom i Danmark, han var opdaget i Danmark, havde faaet sin første beundrende Kritik i Danmark, var bedst forstaaet der og læst i større Kredse end i sit eget Fædreland. Dertil kom en fra New York indløben Meddelelse om, at Bjørnson havde aflagt Besøg hos den danske Magister Clemens Petersen, en højst ulykkelig Mand, hvem han havde tilbudt at tage med sig hjem til Norge, for at han der kunde tilbringe Resten af sine Levedage paa hans (Bjørnsons) Gaard.

Om en officiel Modtagelse kunde der selvfølgelig ikke være Tale. Men Normændene havde ganske naturligt gjort store Forberedelser til Modtagelsen af deres berømte Landsmand, og Danske i stort Antal havde tegnet sig for Billetter til det Foredrag, Bjørnson skulde holde. Og de glædede sig maaske nok

saa meget til at høre ham som Normændene, i ethvert Tilfælde de Norske, der havde bevaret deres Barnetro, og en stor Del andre, der ikke syntes om, at Digteren blandede sig i Politik og mange andre Sager, der vedrørte det norske Folk og den svenske Regering.

Ved sin Ankomst blev Bjørnson kørt til Byens største og bedste Hotel, hvor der blev anvist ham tre elegante Værelser. Det største af dem var i Regelen kun forbeholdt Nygifte, der straks efter Vielsen drog bort fra Hjemmet for her at nyde Hvedebrødsdagene i Ro. Bjørnson smilte ved Tanken om at skulle sove i den store, dobbelte Himmelseng, der var betrukket med lyseblaat Atlask og garneret med Frynser.

Det første Foredrag blev holdt i Chicagos største Theater, og det var fyldt til sidste Plads. Da Tæppet gik op, saa man Komiteen omgivet af Potteplanter og en stor Dekoration af Flag og Guirlander; alle var kjoleklædte og med hvide Slips. Lidt efter kom Bjørnson ind mellem to af Komiteens mest fremragende Medlemmer. Orkanagtige Hurraer, en Susen af Vifter og Dametørklæder var et talende Bevis for, at man straks kendte ham. Da Forsamlingen var falden til Ro, traadte Bjørnson et Par Skridt frem og henvendte sig først til de tilstedeværende Reportere med Bøn om ikke at tage noget stenografisk Referat, det kunde komme senere. — Hans Frygt for at ødelægge Foredraget for Skandinaverne i andre Byer var imidlertid ugrundet, thi der fandtes dengang ikke nogen Reporter i Chicago, der kunde tage et stenografisk Referat paa Norsk. I sit Foredrag omtalte han de nordiske Folks indbyrdes Forhold; det rene Flag, det absolute Veto og det norske Konsulatsspørgsmaal

blev indgaaende berørt. Vi Danske fik god Omtale. Derimod var han ikke fuld saa blid mod Svenskerne.

Et Par Dage efter indfandt Bjørnson sig paa det norske Dagblads Kontor og gav sin Misfornøjelse tilkende baade med Anmeldelsen af hans Ankomst og med Referatet af Festligheden i Theatret. Det var ganske rigtigt, at Foredragets Indhold var kort og præcist, men Skildringen af Publikums Begejstring var ikke stærk nok. Den Reporter, der havde skrevet Referatet, var Dansk og undskyldte sig med, at han havde frygtet for at støde an mod den store Digters Smag ved at bruge for stærke Udtryk; han havde under Udarbejdelsen haft for Øje, at han ikke refererede en Circusforestilling eller anbefalede en Patent-medicin, der helbredede for alle Sygdomme. Det blev klart for Referenten, at han havde taget fejl. Bjørnson vilde netop have Reklame paa amerikansk Manér. Det var utvivlsomt, at han ønskede at bringe Hilsen fra Norge til Landsmænd i Amerika, men han vilde ogsaa gøre sin Rejse indbringende, saa meget som muligt; han vilde tjene Penge som de fleste andre Mennesker, det gjorde han da ogsaa, og det var ham vel undt.

Da Bjørnson traf Konsul Dreier i et norsk Aftenselskab, spurgte han denne, om han kendte den Dansker, der havde skrevet det nævnte Referat. Dreier svarede bekræftende og føjede til, at Fyren var Idiot. Bjørnson og det øvrige Selskab lo af fuld Hals, og Historien kom snart ud blandt Norske og Danske. Dreier fortrød snart efter sin flotte Bemærkning. En af de følgende Søndage, da Referenten passerede Konsulatets Dør, traf han Konsulen udenfor rygende sin lange Pibe. Dreier hilste meget venligt og bad ham træde indenfor. Referenten undskyldte sig med Hastværk; han maatte ind til Dr. Jacobsen for at faa sit Hoved

undersøgt. Hvad der var i Vejen med Hovedet? Ja, det vidste han ikke selv, men han havde det kgl. danske Konsulats Attest for, at han (Referenten) var Idiot. Nu vilde han have en vel renommeret Læges Bekræftelse for Attestens Rigtighed. Dreier blev stærkt befippet og erklærede, at det ikke var saa slemt ment; det var saadant et Mundheld hos os Danske at sige om hverandre, at vi var Idioter.

Mange Aar efter blev jeg erindret om denne ubetydelige Episode ved at læse Bogen om Julius Lange. Brandes havde jo brugt et lignende, endnu stærkere Udtryk om en Universitets-Professor uden at mene det bogstaveligt, men det ramte dog haardt.

Bjørnson holdt et andet Foredrag i Chicago, hvori han strejfede ind paa det religiøse Omraade, paa moderne Bibelkritik og Udlægning af Testamenterne. Han kom ogsaa ind paa Kritik overhovedet, og bemærkede blandt andet, at naar Brandes gav et Billede af en Personlighed, saa brændte dette Billede sig saa stærkt ind i Læserens Bevidsthed, var af en saa ætsende Natur, at man aldrig slap det. Som et Slags Ekstra-Nummer gav Bjørnson en digterisk Skildring af Loftsmalerierne i det Sixtinske Kapel.

Det var et i høj Grad betagende Foredrag, hvor Digterens store Evner som Skuespiller kom tydeligt for Dagen. Der var Øjeblikke i hans Skildring, hvor hans store og skønne Skikkelse fik Lighed med en gammeltestamentlig Profets, andre Øjeblikke, hvor en Tilskuer eller Tilhører kunde tro sig Ansigt til Ansigt med et devot Medlem af Hedningemissionen. Da han sluttede, gav Forsamlingen, der havde lyttet i aandeløs Stilhed, sit Bifald tilkende i længe vedvarende Klapsalver. Jeg saa dog et Par Normænd, der til min Forundring holdt sig aldeles passive. Den

ene var en Læge, der forklarede, at han ikke kunde lade sig rive med, thi han havde hørt det samme Foredrag adskillige Gange før i Norge, og at han var lige saa ked af at høre det blive gentaget i Chicago, som han var ved at høre Soldater-Marschen af Gounods «Faust». — «Naar god Musik overføres paa en Lirekasse,» var hans Ord, «har den tabt sin oprindelige Skønhed, i det mindste for mig.»

Blandt Tilhørerne sad en lille aldrende Mand med et næsten sydlandsk Ydre, meget livlig og stærkt applauderende. Da Bjørnson blev underrettet om hans Nærværelse, sendte han Bud til ham med Anmodning om at vente, til Foredraget var forbi. Straks efter mødtes de i en meget lang Samtale. Bjørnson var øjensynlig glad ved at have truffet ham. Mandens Navn var Markus Thrane, efter hvem den saakaldte Thraniterbevægelse i Norge i Midten af det forrige Aarhundrede har faaet sit Navn. Han havde mange Venner blandt Danske i Chicago, var Æresmedlem af Foreningen «Dania» og besøgte af og til Konsul Dreier, hos hvem han altid fik en god Modtagelse. Han var i Norge stempet som socialistisk Agitator, men efter vor Tids Opfattelse var der ikke den ringeste Radikalisme i hans Færd og Virken. I 1848 stiftede han den første norske Arbejderforening i Drammen. Programmet var, «at virke lidt efter lidt til Arbejdernes forbedrede Kaar og mindre Afhængighed af Penge-magten». Hermed var Thraniterbevægelsen indledet. Han rejste fra By til By og organiserede overalt Foreninger, ialt 273 med henved 21000 Medlemmer. Han stiftede dernæst «Arbejderforeningens Blad», hvori han særlig agiterede for Retten til Arbejde, d. v. s. Statens Pligt til at sikre Arbejderne det til Livsophold fornødne Arbejde. Som bekendt oprettedes paa Louis

Blanc's Initiativ saadanne nationale Værksteder i Frankrig, men uden Held. I 1850 fik Thrane en Adresse med 13,000 Underskrifter rettet til Kongen, hvori han anraaber om Statsstyrelsens Bistand til, at de Hindringer, der ligger i Vejen for Arbejderklassens materielle og intellektuelle Fremskridt, kunne blive bortryddede. Adressen anbefaler Frihandel, almindelig Stemmeret, Indskrækning af Brændevinshandel, almen Værnepligt, forbedrede Folkeskoler, lutter ikke synderlig revolutionære Fordringer. Men et Møde, som Thrane sammenkaldte af Repræsentanter for de mange Foreninger, og hvor man navnlig viede Husmandsspørgsmaalet en indgaaende Behandling, blev af Statens Myndigheder anset for revolutionært. Man beskyldte Thrane for at omgaaes med Planer til en Statsomvæltning, men da man ikke kunde føre Bevis for de fremsatte Paastande, lod man sig nøje med at anklage ham for Gudsbespottelse, en Anklage, for hvilken han frikendtes ved Højesteret. Senere, da Bevægelsen antog en noget tøjlesløs Karakter, meget imod hans Ønske og Vilje, trak han sig tilbage. Men de andre Ledere fik en ny Adresse rettet til Stortinget, og da skred Myndighederne ind og lod dem alle fængsle. Thrane var iblandt dem og blev dømt til et 4-aarigt Fængsel. Da han løslodes, var der ikke Spor tilbage af den Bevægelse, der bar hans Navn.

I 1863 udvandrede han til Amerika og bosatte sig i Chicago. Her optraadte han som radikal Journalist og Foredragsholder, det var navnlig Rousseaus og Voltaires Ideer, han behandlede, men han fandt aldrig en sympathetisk Tilhørerkreds; han manglede Evnen til at gøre sit Foredrag fængslende. Ved Venners Hjælp fik han af og til en lille Bestilling under det Offentlige; hans Indtægter var smaa, men han havde

beller aldrig stræbt efter andet end det, der var nødvendigt til et tarveligt Livsophold.

Der var en anden norsk Digter, Kristofer Janson, der vakte Opmærksomhed for sig, og ikke mindst blandt Danske, der omfattede hans Virksomhed med megen Interesse. Han var i Norge bleven stærkt paa-virket af Bjørnson i den Periode af hans Liv, da han sværmede for Indførelsen af «Maalet». Janson havde jo skrevet paa Maal, og det var paa Bjørnsons Initiativ, at han rejste til Amerika, hvor han stiftede en Menighed i en norsk Koloni i Minneapolis, Minn. Efterhaanden var han gledet bort fra den orthodoxe Kristentro, og en Dag fik jeg Indbydelse til at overvære hans Indvielse som Præst i den unitariske Kirke.

Højtideligheden fandt Sted i en smuk lille Kirke i Chicago, i den sydvestlige Del af Byen. Det indre af denne Kirke laa i dæmpet Belysning, kun ved Alteret var Lyset stærkere. Efter et Præludium paa Orgelet fulgte en Tale af den indviende Præst, der blandt andet betonedede de mange gode Egenskaber hos de nordiske Folk. Derefter fulgte Jansons Foredrag med en Redegørelse for Overgangen til den ny Lære, der opfordrer til Efterlignelse af Kristi Lære, men har strøget Dogmet om en overnaturlig Fødsel. Indvielsen sluttede med, at de to Mænd rakte hinanden Haanden og vekslede Broderkys. Den hele Handling var af stor Højtidelighed, og der kom megen Hjertelighed for Dagen, da de begge gik rundt blandt de Tilstedeværende og greb deres Hænder i vemodig Andagt.

Nogen Tid efter opgav Pastor Milln, der havde forestaaet Jansons Indvielse, sin gejstlige Virksomhed. Det oplystes i Dagspressen, at han efter lang Overvejelse havde besluttet at hellige Theatret sine Kræfter.

Ikke længe efter kom Beslutningen til Udførelse. Som Debut havde han valgt Hovedrollen i Hamlet. Han gjorde ikke synderlig Lykke. Paa den, der havde overværet «Hamlet»s Opførelse med Høedt i Danmark og Edwin Booth i Amerika, virkede Debutantens Spil nærmest som en Parodi, men med to saa store Theater-Heroer i frisk Minde var det jo vanskeligt at faa sin Smag tilfredsstillet. Heller ikke Janson blev længe i sit Kald. Han opgav sin Menighed og drog til Norge, hvor han udfoldede en betydelig literær Produktion. Han var en smuk Skikkelse, høj og rank omtrent som Bjørnson, men han manglede dennes friske og stolte Optræden, de brede Skuldre paa den ranke Ryg og det store Hoved med den rige Haarvækst.

— En snever Kreds blandt Danske paa Milwaukee Avenue havde megen Glæde af at modtage Løjtnant Dinesen, der havde et stort Navn baade som Officer og Forfatter (Boganis). Han kom til Amerika for at nyde Jagtens Glæder blandt Indianerne. Han var ikke meget talende, naar der var mange tilstede, men alene sammen med Dreier kunde han fortælle om sine mange Oplevelser i Krig og i Fred, paa Mark og i Skov. Han kom aldrig tomhændet fra sine Udflugter. Han havde altid et lille Udvalg af Skovens og Markens Vildt med sig, og Dreier fik sin Del deraf. Konsulen var en stor Gourmand, der en Gang i Spøg bemærkede, at Danmark var et dejligt Land, men Bjørnekød kunde man ikke faa der.

Ingen Literatur ejer vel en Bog paa et givet Felt af større Charme end Dinesens Jagtbreve, der oprindeligt blev trykt i Bladet «Politiken». Ingen nok saa øvet Jæger har som han Kendskab til Dyrenes og

Fuglenes intime Liv. Dertil er han en ejendommelig Stilist, en herlig Blanding af Prosa og Poesi, vævet sammen med en Islæt af morsomme og barokke Indfald, fri for alt søgt og affektert.

Sidste Gang jeg saa Dinesen, sad han paa en Forhøjning i Uniform blandt andre danske Officerer og Menige. En amerikansk Charlatan havde opnaaet den danske Krigsministers Tilladelse til, at der maatte blive sendt Repræsentanter for de forskellige Vaabenarter til Chicago for i Forening med militære Repræsentanter for andre Nationer at vise Amerikanerne, hvor langt forud man var i Evropa i militære Øvelser og taktiske Manøvrer. En Søndag Morgen drog alt, hvad nævnes kan af Skandinavisk, til Jærnbanestationen for at modtage de fremmede Militære. I Spidsen var en flot Svensker til Hest, dernæst en Politistyrke paa 50 Mand, et stort Musikkorps, de militære Gæster i flotte Ekvipager fulgt af et stort Optog af skandinaviske Foreninger, hver med sine Flag og Bannere og med egne Musikkorps. I Byens største flagsmykkede Lokale gik Præsentationen for sig med stor Højtidelighed, og derpaa anbragtes de militære Gæster i Byens store Hoteller. Omkostningerne ved Opholdet var dækket tildels ad privat Vej, ved frivillig Subskription, og der var mange Penge til Disposition; man var næsten ødsel. Efter at samtlige Militære et Par Dage efter deres Ankomst havde vist deres militære Færdigheder, fastsattes et nyt Program Dagen efter; men disse Øvelser blev indstillede for de Danskes Vedkommende, da man var kommen under Vejr med, at de skulde forevises paa Øvelsespladsen mod Entré. Det at vise sig for Penge, stred mod den danske Militærhonnør, og al videre Snak var overflødig. Forinden vore Landsmænd forlod Chicago, blev der givet

dem en flot Banket, hvor der blev drukket meget Vin og Aalborg Akvavit og sunget mange Fædrelandssange.

Det sidste, vi her i Chicago saa fra Dinesens Pen, var en fin og stemningsrig Artikel til Minde om hans to afdøde Venner, Konsul Dreier og Dr. Jacobsen. Begge var indenfor et kort Tidsrum fulgt efter hinanden. Dinesen gav en smuk Karakteristik af begge sine afdøde Venner, og viste sin mærkelige Evne til med et Par Pennestrøg at træffe netop det, der var ejendommeligt for enhver af dem. Ikke længe efter skræmmedes vi op ved Budskabet om Dinesens Død for egen Haand; det smertede mange af hans Landsmænd, thi han var baade afholdt og beundret af danske læsende Mænd og Kvinder i Amerika.

Af og til fik vi Besøg af Amerikas berømteste Dansker, Jacob Riis, der var bosat i New York. Han havde en Gang for længe siden været Borger i Chicago, hvor han blandt andet havde virket som Agent for et Firma i Strygejærn. Da Heldet ikke fulgte ham, gik han til New York, hvor han efter flere Omskiftelser fandt sig en Plads som Reporter ved et af de mest udbredte Blade. Det var i denne Egenskab, han traf sammen med Theodor Roosevelt, der senere blev Landets Præsident, men som den Gang var Politikommissær. Mellem disse to Mænd udviklede der sig snart et smukt og varigt Venskab. Det Indblik, Riis havde faaet i det store Proletariats Tilstand, gav ham Impulsen til at skrive sin Bog om «Hvorledes den anden Halvdel lever», og den blev bestemmende for hans senere Virksomhed i Filantropiens Tjeneste. Kravet om Lys, Luft og sundt Drikkevand, smaa Parker i Fattigdistrikterne og overhovedet bedre hygiejniske Forhold, er den røde Traad, der gaar igennem hans hele Virksomhed. Og han

har da ogsaa udrettet meget paa dette Omraade, dels gennem det levende Ord, dels gennem en aldrig træt Bestræbelse i hele Landets Presse. Han har været med til at organisere Hjælpen, og han gaar sjældent forgæves hos amerikanske Rigmænd. Han virker fornemmelig ved sit solide Væsen og sin aabne Karakter. Nogen Taler af Betydenhed er han ikke, thi dertil mangler han de nødvendige Betingelser, et fuldt udviklet Herredømme over Sproget, et nøje Kendskab til dets Finesser og Nuancer og et elegant Foredrag. Han er ogsaa optraadt som Forfatter af Bøger for Ungdommen, hvor navnlig Moralen indtager den fornemste Plads; de er solgt i Tusindvis, og man sporer tydeligt, at Forfatteren har beskæftiget sig med Journalistik. I literære Kredse sætter man ikke disse Bøger synderlig højt. Det var en Skuffelse for Riis, at Boghandlere i Danmark afslog hans Tilbud om at faa hans Bøger udgivet i dansk Oversættelse.

Danske i Chicago har haft Lejlighed til at høre et Foredrag af ham paa Engelsk til Fordel for det danske Alderdomshjem. Mange Amerikanere havde indfundet sig i det store Theater og glædede sig over de smukke Lysbilleder af danske Egne og Personligheder, men de rystede betænkeligt paa Hovedet af Talerens Diktion og Udtale og maatte anstrænge sig for at forstaa ham.

Det var i Betragtning af hans Arbejde i Filantropiens Tjeneste, at den danske Regering ydede ham sin Anerkendelse ved at give ham Ridderkorset, en Anerkendelse, som han sætter stor Pris paa. Ved en Sammenkomst til hans Ære i «Dania», der ved denne Lejlighed gjorde ham til Æresmedlem, fortalte han meget morsomt, hvor kejtet han havde baaret sig ad, da han personligt takkede Kongen for Udnævnelser.

Da han havde faaet et Vink om, at Audiensen var forbi, bukkede han dybt og gik baglænds ud af den store Audienssal og faldt tilsidst i Armene paa en Lakaj. — Han fortalte ogsaa meget morsomt om en Oplevelse fra Roosevelts Tid som Politikommissær. En fremmed tysk Anti-Semit havde meldt sig som Taler i New York. Han var lige ankommen fra Tyskland og kun lidet kendt med amerikanske Forhold. Da han ikke var meget modig, udbad han sig en stærk Politivagt under Foredraget. Roosevelt imødekom hans Ønske og besatte alle Indgange og selve Tribunen — med jødiske Politibetjente.

Hvor højt Roosevelt skatter Riis, gav han Bevis paa ved at indfri et Løfte om at overvære Frk. Riis' Bryllup, selv om han skulde gøre en lang Rejse. Skønt han den Gang var midt oppe i en politisk Kampagne og langt borte fra New York, glemte han ikke Bryllupsdagen, men ankom i rette Tid til ikke ringe Glæde for Vennen og Brudeparret.

Et Besøg, der har sat Spor i dansk Literatur, fik de Danske i Udstillingsaaret 1893 af den nuværende Redaktør af Bladet «Politiken», Henrik Cavling. Opholdet i Chicago var til stor Glæde for dem, der kom i Berøring med ham. Han var jo kendt som kun faa. Hans mange fortrinlig skrevne Artikler i den danske Presse læstes altid med stor Interesse. Han kunde jo være lige saa munter som hans berømte Navne hos Holberg, og der var jo ingen, der som han forstod at anslaa de Strænge, der appellerer til det danske Hjærtelag; ingen, der som han forstod at gribe det Væsentlige i en Situation, og maaske ingen, der som han havde rejst saa meget og erfaret saa meget ved Selvsyn, støttet af et sundt og praktisk Omdømme. Hans Bog «Fra Amerika» er sikkert

den bedst skrevne Bog, der end ikke overgaas af tyske Forfattere om samme Emne, og Tyskerne har jo med rette Ord for Grundighed. At der hist og her findes Misforstaaelser, er jo ganske naturligt i et Arbejde af saa stort Omfang, men i det store hele gives der et Billede, der, uden at være Fotografi, giver et baade korrekt og sandt Helhedsindtryk. At der i Omtalen af Landsmænd er indløbet urigtige Domme, vakte Kritik herovre, men Forfatteren har ganske sikkert søgt Oplysninger hos Mænd, han mente at kunne stole paa, og disse Mænd har maaske handlet i god Tro, men manglet den Autoritet, der skal til for at fælde en upartisk og paalidelig Dom.

VIII.

Dansk Komædie. — Dilettanter. — Musikliv. — Ærlige Stridsmænd. — Holger Drachmanns Besøg i Chicago. — Før og nu. — Danske Slesvigere. — En Korrespondance i «Heimdal» 1875.

I Slutningen af Firserne ankom til Chicago et Par fra København, der meget snart lagde Beslag paa de Danskes Opmærksomhed. Manden hed Jensen og var Prokurator. Damen var Fru Helga Bluhme, f. Rasmussen, der havde været Skuespillerinde ved et af Københavns Privattheatre. Hun var en Datter af Skuespiller Rasmussen, der havde gjort stor Lykke ved stærkt at pointere nogle Kupletter i Erik Bøghs «Grevinden og hendes Søskendebarn». De tog begge Ophold i Hotel Dannevirke, hvor de lagde Planer for Fremtiden; han vilde, om muligt, optage sin vante Virksomhed, hun vilde ligeledes optage sin gamle

Metier som Skuespillerinde. Han var en Mand op i Fyrerne, hun var henved de Fyrre eller maaske lidt over. Han var middelhøj og tæt bygget med blond Haarvækst og Fuldskæg; hun var høj, mørkladen, med en smuk, fyldig Figur, livlige Ansigtstræk, stor kroget Næse og fremstaaende Hage. Det lykkedes ham ikke at faa Fodfæste, hvorfor han efter en stakket Tid vendte hjem til Danmark. Fruen optraadte adskillige Gange i større og mindre Roller, assisteret af Dilettanter. Hun spillede paa Rutine og gjorde Lykke. Hun var da ogsaa langt overlegen det Damepersonale, man var vant til at se optræde i lignende Roller. Men en dansk Skuespillerinde kan ikke leve i Chicago ved at optræde for Landsmænd. Saa snart Nyheden har tabt sin Interesse, er hun hjemfalden til financier Misère. Fru Bluhme led derfor den Skæbne at maatte lægge Kunsten paa Hylden, men hun fulgte ikke Jensen til Danmark. En dansk Husmaler havde fattet Godhed for hende, og, tildels ved hans Hjælp, etablerede hun en Restaurant med dansk Smørrebrød og Øl paa Milwaukee Ave. I Begyndelsen gik det ret godt. Landsmænd, der ellers ikke søgte Beværtningssteder, protegerede hende. Hun var en flink Værtinde, der kunde tale om hjemlige Forhold med sine Gæster, og som af og til sang nogle af sine bedste Sange for dem; men det blev man i Længden ogsaa ked af, og da hun ikke øjnede nogen Udvej i Chicago, begav hun sig til New York. Men heller ikke dér var Lykken hende gunstig. Hun forsøgte at vinde frem med en lignende Forretning; det gik ret godt i Begyndelsen, men saa tog Søgningen af. Til sidst førte hun en sørgelig Tilværelse; hun blev Offer for en tærende Sygdom og døde under meget ublide Kaar.

Skuespilkunst paa dansk Basis har aldrig haft nogen Fremtid for sig i Chicago, skønt der i Virkeligheden for mange Aar siden agiteredes for at faa oprettet en permanent dansk Scene. Derimod kunde der jo nok af og til gives en Forestilling, der trak godt Hus, saaledes f. Eks. naar flinke Dilettanter opførte Hostrups Vaudeviller, ja endog med Held spillede «Genboerne» og Heibergs «De Uadskillelige». Ved denne sidstnævnte Forestilling optraadte blandt andre Henry L. Hertz, der senere blev Staten Illinois' Skatmeser, Otto Kastrup, der nu (1912) indtager en meget betroet Stilling i First National Bank, afdøde Løjtnant Hjalmar Frederiksen, en meget musikalsk begavet Mand. Dog, den, der omfattede Theatret med størst Interesse, og som baade ved Talent og Studium overfløj alle andre, var «gamle Volquartz». Han havde hjemme været en ivrig Theatergænger og havde oplevet den danske Scenes Glansperiode, da Ryge, Foersom, Kunstnerparret Nielsen, Michael Wiehe, Fru Heiberg, gamle Rosenkilde, Phister, Fru Sødring, Mantzius, Hultman og flere andre var paa deres Højdepunkt. Han havde et udmærket Theaterydre, og han vidste det. Han havde et smukt Organ og forstod at benytte det behersket, sang kønt og kunde næsten altid sine Roller. Han besad Evnen til at maskere sig og tillige Efterlignelsesevne. Han spillede saaledes med Held «Jeppe paa Bjerget» med Phisters Maske.

I København havde Volquartz haft en Vinhandel, og han glædede sig endnu i en Alder af 80 Aar ved Erindringer om, at han havde haft Besøg af den danske Kronprins, hvis Leverandør han havde været, og som personligt havde indfundet sig i hans Forretning og havde gjort Udvalg. Da han kom til Chi-

cago, etablerede han, i Forening med sin medbragte Veninde, en Modehandel med Hatte. I 1872 opgav han Forretningen og gjorde en Tur til Danmark; et Aarstid derefter rejste ogsaa hun hjem, men kom aldrig tilbage. Han tjente sit Ophold, efter atter at have bosat sig i Chicago, som Kopist i et offentligt Kontor, senere begyndte han en lille Forretning med Smør og Æg, men opgav den snart efter; af og til spillede han Komedie og omgav sig med de bedste Dilettanter, Folk der til daglig Brug var i alle Haande borgerlige Stillinger. De spillede i Reglen paa Deling, men den bedste Fortjeneste afgav Beværtningen, som de enten selv overtog eller bortliciterede. Volquartz var og blev en fattig Mand. Paa sin 70-aarige Fødselsdag gav han en saadan Dilettantforestilling. Han havde selv en Rolle den Aften, den sidste Gang han optraadte, for derpaa i de paafølgende ti Aar at leve temmelig smaat og tarveligt af den Understøttelse, han fik fra Slægtninge i Danmark. En ikke ringe Trøst og Opmuntring fandt han i Omgangen med Pastor Rørdam, der tillige tog sig af hans timelige Affærer. Han havde giftet sig i Chicago med en norsk Pige, der døde flere Aar før han, og flyttede efter hendes Død til en Datter, der var gift med en Irlænder, som i mere end Ordets bogstavelige Forstand misforstod sin Svigerfader.

Har nu Chicago ikke haft store Skuespillere at opvise blandt Danske, saa har denne By paa den anden Side haft dygtige Musikere, der vandt megen Anerkendelse blandt Amerikanerne. For en Generation tilbage levede her saaledes en Klaverspiller, der ogsaa hjemme havde et Navn. August Hyllested var udgaaet fra Konservatoriet i København og havde opholdt sig i længere Tid i Evropas store Musikbyer.

Det varede ikke længe, før han ved sine Koncerter vandt sig et stort Publikum, der beundrede hans udviklede Teknik. Kritiken var ham gunstig, skønt der af og til ankedes over, at hans Spil manglede Varme. Han var i lang Tid Lærer ved det største Konservatorium, senere havde han sit eget Studio, hvor han underviste højtbetalende Elever.

I Begyndelsen færdedes han kun meget lidt i danske Kredse; blandt hans Venner regnedes Konsul Dreier og Billedhugger Gelert, men senere tog han Del i de Forberedelser, der gjordes til Indsamlingen for Andersen-Monumentet.

Han var en ikke ret høj Mand, der selv mente at have en ydre Lighed med Beethoven, og han beflittede sig ogsaa paa ved Paaklædning og Anstand at komme denne Lighed saa nær som muligt. Han besad et let fængeligt Temperament, havde en fraskilt Hustru i Danmark, men forelskede sig i en af sine Elever og giftede sig paany til Trods for de Indvendinger, der rejste sig fra hendes nærmeste Paarørendes Side. Hun var en særdeles tiltalende og charmant Dame, høj og statelig, Datter af en tysk Boghandler ved Navn Floto. Da dette Navn jo havde en stærk Lighed med Komponisten Flotows, var man i lang Tid af den Formening, at de to Familier var i Slægt med hinanden, men man oplystes senere om Fejltagelsen. Hvedebrødsdagene levedes i stor Lykke og Glæde; hun tog levende Del i hans Interesser og var de Danske behjælpelig med at arrangere Koncerter til Indtægt for Andersen-Monumentet. Men saa kom der en Dag en Mand med en Slæde i Vejen, og Hyllested kom under Vejr med, at han var paa «Vildspor». Skilsmissen udeblev ikke længe, men fra det Øjeblik var Mandens Karrière som Lærer

truet. Mødre i Chicago ansaa det for umoralsk at betro Deres Døttre til en Lærer, der var skilt fra sin Hustru, selv om han, hvad der var utvivlsomt, var den uskyldige Part. Han mistede de fleste af sine Informationer, opgav Amerika og rejste til Skotland. Uden at afskrækkes af tidligere Erfaringer indgik han sit tredje Ægteskab med en skotsk Dame, men døde kort efter.

En anden udmærket Musiker var Violinisten Yttrup, der havde udmærket sig ved Konservatoriet i København, men som kom til Amerika for henved en tredive Aar siden fuld af Haab om Fremtidslykke. Hans Teknik var efter Sagkyndiges Mening aldeles forbløffende, men han var ikke at formaa til at optræde ved offentlige Koncerter for Amerikanere. Han var en overordentlig beskeden, men tillige sær ung Mand med forudfattede Meninger om Amerika. Han nedsatte sig som Lærer og havde mange Elever, der satte ham højt baade som Lærer og Menneske. For en Del af sine Indtægter købte han Opaler, der lyste og glimrede som Ildfluer, og med dem og en lille kontant Formue brød han op efter henved femten Aars Ophold og rejste til Jylland, hvor han havde hjemme. Efter en Ferie, som han anvendte til at tænke over, hvorledes han bedst skulde anbringe sin Kapital, besluttede han sig til at blive Parthaver i en Fabriksvirksomhed. Det sidste, man har erfaret om ham her i Chicago var, at han havde givet Koncerter i jydsk Byer, men uden noget pekuniært Udbytte. —

Den irske Politiker Parnell sammenlignede i et Foredrag, han holdt her i Chicago, Lykken eller det gunstige Øjeblik med en Hest, der staar opsadlet og

med Bidsel i Munden udenfor ethvert Menneskes Dør en Gang i Livet. Vær resolut, bestig den, og den vil føre dig til Held og Ære; nøl, og betænk dig, og Du vil i fjærne Tider høre Larmen af Hestens Hove, der stadig vil minde dig om, hvad Du har tabt.

Amerika er Tilfældighedernes Land, men Lykken er ikke altid let at fange; dog er det et Særsyn, der som ikke et lille Glimt af den viser sig for enhver, der har Taalmodighed eller Tid til at vente. Næsten de fleste Danske, der kommer hertil uden at have tilsat al deres Karakterstyrke og Viljekraft, har Chancer for at kunne leve under jævnt gode Omstændigheder. De færreste er bleven velhavende, men det er lettere for Fattigmand i Amerika at tjene en Dollar, end det er i de gamle evropæiske Samfund. Der gives dog Undtagelser blandt Mænd, som synes skæbnefødte til at leve i en uafslædig Kamp for den blotte Eksistens; som lider Savn under Sygdom og Elenighed, og som næppe har gjort et halvt Skridt frem, før de tvinges til at gøre to Skridt tilbage. Af Danske har jeg kendt to saadanne Mænd, der begge var flittige og stræbsomme og dertil dygtige paa deres specielle Omraader, men som aldrig bragte det til at leve under nogenlunde jævne Kaar.

Den ene af disse var Valdemar Borchsenius, der var født i Jylland og havde forholdsvis ung taget den saakaldte store philologiske Eksamen. I nogle Aar efter sin Ankomst til Amerika levede han hos en Broder, der drev Købmandsforretning i Staten Wisconsin, men Valdemar var kejtet og saa ubehjælpelig som en Datidens Student kunde være, naar han pludselig bliver reven bort fra sine Studeringer. I en Række af Aar sled han Tiden, dels som Sprog-

lærer, dels som Oversætter, ja han skal endog have undervist Jordemødre i det til Faget hørende Latin. Af og til oversatte han for en tysk Bogtrykker og læste Korrektur paa et lille tysk luthersk Ugeblad, men Betalingen var slet og Manden stadig syg. Han led af et kronisk Maveonde, som han stadig talte om; under heftige Smerter skar han Ansigt, vred Kroppen og jamrede sig højt. Til Trods for al den Genvordighed, han led under, skrev han et Bind Digte, som han gav Titlen «Fra Øresund til Mississippi». Skønt personlig elskværdig kunde han være bitter, naar han øvede Kritik i Pressen; særlig skrev han mod Rasmus B. Anderson, der var Professor i nordiske Sprog og Literatur ved Universitetet i Madison, Wis., den samme Mand, der under Præsident Cleveland var amerikansk Minister i København. Anderson havde skrevet bindstærke Bøger om Amerikas Opdagelse, en nordisk Mythologi og historiske Værker. Borchsenius gjorde gældende, at disse Bøger manglede al Originalitet, var Opkog af gamle upaaviselige Paastande, og at Forfatteren havde gjort et overvættets stærkt Brug af N. M. Petersens Arbejder om samme Materie. Han beskyldte ham ogsaa for at have skrevet rosende Anmeldelser om sine egne Arbejder i et skandinavisk Blad. Han fortalte en Anekdote om Anderson for at illustrere, hvor lidt denne forstod at føre sig ved en Audiens ved Hoffet. Anderson var bleven præsenteret for Dronningen, der som aldrende Dame sad i en Stol, og da han fik Øje paa en anden Stol i Værelset, greb han denne og satte sig ved Siden af hende for at faa sig en Passiar.

Borchsenius var ugift, men i en fremrykket Alder blev han halvforlovet med en dansk Pige, der var

et godt Hoved højere end han selv. Hun havde en Gang haft en Forretning med Damehatte paa Milwaukee Ave; det blev aldrig til en Helforlovelse, og han fortsatte sin Pebersvendemenage i et Par smaa Værelser, hvor Støvet laa tommetykt paa Borde og Hylder, og hvor det eneste, der ellers tiltrak sig Opmærksomheden, var et Paraplystativ, der gjorde Tjeneste som Brædt for hans lange Tobakspiber.

Tilslidst ophørte al Fortjeneste for ham; han laa syg og forladt i sin Bolig; endelig udvirkede man hans Optagelse i «Det danske Alderdomshjem», men han naaede ikke at komme derud; Døden greb ham forinden.

Den anden, endnu ulykkeligere Mand var Kandidat Elberg, der et Par Generationer tilbage havde ledet Studentersangforeningens Kor i København. Han har her i Chicago forsøgt sig paa forskellige Omraader, til lidet Udbytte for ham selv. Han har været Dirigent for en dansk Sangforening, har været Redaktør for et Blad, der senere er flyttet til Racine, Wis., men maatte opgive sin Stilling paa Grund af en Sygdom, der begyndte som Gigt i Hænderne, senere angreb hele Legemet og tilslidst gjorde ham blind. Han har sit eget Værelse i Alderdomshjemmet, der er beliggende i en Park med smukke Omgivelser. Her sidder han Dag ud og Dag ind, Sommer og Vinter, i en Lænestol, ene med sine triste Tanker, men uden Klage. Hans eneste Adspredelse bestaar i, at en af Hjemmets Beboere læser Aviser for ham. Om Sommeren faar han af og til Besøg af Venner, der underholder sig med ham en Timestid. Et sjældent oplivende Moment i denne Tilværelse var det, da Studentersangernes Kvartet under Opholdet i Chicago drog den lange Vej ud til Hjemmet og sang et Par

Numre. Han er nu en Olding over de 70 med et tæt hvidt Haar og Fuldskæg, høj af Vækst, men stærkt krumbøjet. — Ved Tanken om Elberg mindes jeg Heines Ord (i fri Oversættelse): Lykken en Tingest er, ustadig, fræk — — Dvæler paa stadig Plet kun kort — — Stryger dig Haaret fra Panden væk — — Flygtigt dig kysser, flagrende bort — — Ulykken er hendes grelle Kontrast — — Ta'r dig i Favn, slipper dig ikke — — Siger det har slet ingen Hast — — Ta'r Plads ved din Seng for at strikke. —

I Efteraaret 1878 fik jeg Besøg af en Mand med et højst ejendommeligt Ydre. Hans spinkle Legeme var indhyllet i en Slængkappe med Polkaærmer. En bredskygget blød Hat dækkede et fintformet Hoved, Ansigtets Udtryk vidnede om Sorg og Lidelse. Sit tynde blonde Haar bar han langt og tilbagestrøget. Med et sirligt Buk meddelte han mig, at hans Navn var Alfred Flinch, og han bekræftede straks min Formodning om, at han var en Søn af den overalt i Danmark kendte Udgiver af Flinch's Almanak. Senere erfarede jeg, at han havde arvet en lille Formue efter Faderen, og at han havde giftet sig med en Datter af den velhavende Bolschefabrikant Boye i København. Efter Brylluppet havde de bosat sig i Paris, og da ingen af dem havde Begreb om Penges Værdi, og da de begge havde flotte Tilbøjeligheder, var Formuen snart sat overstyr.

Flinch var Student og begavet Sprogmand. Han havde oversat Boccaccio's Decamerone i 2 Bind; han havde ogsaa forsøgt sig som Skuespiller og havde haft en Debut paa det Kgl. Theater i «Axel og Valborg», men var bleven stærkt medtaget af Kritiken. Han havde da heller ikke en Figur, der passede til

en Oehlenschlägersk Tragedie; dertil var blandt andet hans Organ for spædt og klangløst.

Med den sidste Rest af en forødet Formue var han og senere hans Hustru og to Børn landet i Amerika; men Lykken var ham kun lidet gunstig. Efter et kort Ophold i Østen, kom han til Chicago i en frygtelig Forfatning. Da jeg opfordrede ham til at lægge sin Slængkappe, bad han mig undskyldte, og jeg fik Indtrykket af, at han bar denne over det blotte Linned. Han var en meget stolt og ærekær Mand, der ikke vilde modtage Almisse; han vilde tjene sit Brød ved sit Arbejde. Han havde her i Chicago truffet en Landsmand, der arbejdede under det Offentlige, og som var hjærteløs nok til at sætte ham til et Arbejde ved Udgravning af en Byggelod sammen med grove Irlændere, Italienerne og Tyskere, der alle var vante til at haandtere Spade og Skovl. Han arbejdede da heller ikke længe med Spaden; der gik Hul paa Hænderne, og den forud luvslidte Garderobe fik omtrent sin sidste Rest. Han traf snart efter et Par godhjærtede Landsmænd, der havde Øje for, at han var en Mand, der var værd at hjælpe. Selv havde de ikke i Overflod, men de hjalp med at afsætte Billetter til et Foredrag over et selvvalgt Emne, de havde opfordret ham til at holde. Flinch forberedte sig i nogle Dage og var lige ved at iføre sig en lejet Klædning, da Modet svigtede ham.

Blandt dem, han senere traf paa, var Professor Frederiksen, der jo altid var hjælpsom og villig til at støtte en Mand som Flinch. Han tilbød ham frit Ophold i sin Lejlighed i Milwaukee. Rimeligt er det ogsaa, at han her tjente lidt til Livets Ophold. Men det varede ikke længe, før han kom tilbage til Chicago. Endelig aabnede der sig Udsigt for ham til

en blidere Tilværelse. Han fik Tilbud fra New York om en Plads i en Forretning, hvor han dog kun blev en kort Tid, thi Lykken havde atter været ham god. Han modtog Tilbud om Ansættelse som assisterende Bibliothekar ved det store Astor Bibliothek, hvor han arbejdede i fem Aar, indtil sin Død. Han var utvivlsomt en udmærket Akquisition for Bibliotheket, og han har sikkert blandt sine Kolleger gjort sit til at udbrede Kendskab til dansk Literatur. Fra det nævnte Bibliothek kaldtes senere en Mr. Carlton til Bestyrer for et af Chicagos største og rigeste Bibliotheker. Han har et udmærket Kendskab til dansk Sprog, som han læser uden Vanskelighed, og er stadig en flittig og beundrende Læser af nordisk Literatur. Carlton omtaler Flinch med megen Paaskønnelse, og dennes Død betragter han som et for ham uerstatteligt Tab.

I New York opnaede Flinch at faa Skilsmisse fra sin Hustru, der havde Vanskelighed ved at leve i smaa Kaar. Hun havde omsider valgt Chicago til fremtidigt Opholdssted. Ved Hjælp af en herværende Landsmand etablerede hun en Forretning som Damskrædderinde i Byens mest fashionable Kvarter. Tilsyneladende gik det godt i Begyndelsen, men det var ogsaa kun tilsyneladende. Kreditorerne trængte paa, og hendes danske Kautionist maatte betale hendes Gæld. Fra den Tid gik det stadigt ned ad Bakke. Hun havde imidlertid meldt sig ind i et dansk Kirkesamfund. Den dertil hørende Kvindeforening til Støtte for trængende Medlemmer af Kirken hjalp hende en Stund med at bjærge Livet. Men da Damerne efterhaanden fandt, at hun ikke var kvalificeret til Understøttelse, blev denne trukket tilbage. Senere for-

svandt hun fra de Danskes Synskreds, indtil man en Dag gennem et Avertissement erfarede, at hun var afgaaet ved Døden.

Den 1ste Maj i Aaret 1900 havde Danske i Chicago Lejlighed til at hilse paa Danmarks ypperste Digter, Holger Drachmann. Længe forud var hans Ankomst bebudet, og alle glædede sig til at se og høre ham. Han var jo kendt som ingen anden. Man baade læste, sang og deklamerede hans Digte, og overalt i Hjemmene, hvor man satte Pris paa dansk Digtekunst og poetisk Prosastil, saas hans Bøger i smuk Indbinding. Man betragtede det som et Held, at han omsider kom, thi det var paa et hængende Haar, at han var udeblevet. Gennem skriftlige Forhandlinger var det kommet til et Brud. Det var en af disse Rivninger, hvor Garantispørgsmaalet var Stridens Æble. Drachmann var jo ingen Krøsus, der blindt hen kunde stole paa, hvad Fremtiden vilde føre med sig. Men Forholdet blev dog omsider ordnet til nogenlunde Tilfredshed for alle Parter. Drachmann var jo en godmodig Mand, der vel stod paa sin Ret, men som var langt mere medgørlig end de mange, der efter ham kom til Chicago fra Danmark for at optræde offentlig for Landsmænd. Selve det pekuniære Udbytte af Festen vilde sikkert være bleven større, hvis man havde undgaaet disse Rivninger. Forinden han selv kom, havde han sendt følgende Hilsen, der blev trykt i hele den skandinaviske Presse i Chicago:

Naa, saa drog jeg da hid — og det tog jo lidt Tid,
 men Beslutningen havde jeg taget;
 Ingen vidste derom — det var derfor jeg kom,
 for jeg vidste, saa blev der ej flaget!

Men jeg aned, at Hjærter vil banke i Takt
 med de Rytmer, de evige unge,
 som vort Sprogs melodiose, fortryllende Magt
 har lagt Hjemlandets Skjalde paa Tunge.

Og jeg voved at tro, her i Frihedens Land,
 hvor Chicago og «Vesten» begynder,
 vil man hilse den farende Svend i den Mand,
 som det nye og friske forkynder.

Just i den By, hvor Landsmænd har slaaet sig ned
 i Titusindvis for at sejre —
 Just Chicago, den Fremskridtets Kæmpestad, véd
 en af Fremskridtets Stridsmænd at fejre.

Og saa kommer jeg trygt — uden Tøven og Frygt —
 til den By, hvor jeg véd, jeg har Venner;
 og jeg véd, før jeg gaar, mange flere jeg faar —
 for jeg vinder, naar først man mig kender.

Et Par Aftener før selve Festaftenen mødtes Dig-
 teren med den store Arrangementskomité i Hotel
 Bismarck. Skønt Alderen allerede da havde sat sine
 Spor, saa' han godt ud, var endnu saa temmelig rank
 og livlig i sine Bevægelser og prægtig aaben i sin
 Tale. Det varede da heller ikke mange Minutter,
 før han havde hele Komiteen for sine Fødder. Han
 bad sig fritaget for al Tale om hans Digtning og
 Kunst, et Løfte, der blev holdt i ti Minutter, thi
 enhver frembar sin Tak: en for dét Digt, en anden
 for et andet Digt, og saa fremdeles. Efter at Pro-
 grammet for Festaftenen var meddelt og approberet,

forlangtes der Øl, men noget anstrængt af Rejsen bad han sig undskyldt; han trængte til Hvile og Søvn. Festen fandt Sted i den i akustisk Henseende fortræffelige Koncerthal i Chicago, Central Music Hall, der senere, til Sorg for mange, blev sløjftet med Jorden. Programmet var udmærket sammensat. Den danske Sangforening «Harmonien» udførte et Par Numre; en dansk-amerikansk ung Dame, Frk. Sørensen, udførte med Held en Ouverture paa Orgel, og Thorvald Otterstrøm, Komponist og Klavervirtuos, gav til stor Glæde for Drachmann, der forstod sig paa god Kunst, et Par udsøgte Numre og Dacaponumre. Al Assistance var en frivillig Tribut til Digterens Geni. Desuden havde man Fornøjelsen af at høre Drachmanns Rejsefælle, Frøken Bokken-Lasson, synge Folkemelodier til Luth, medens Sten Drewsen ledsagede hende paa Guitar, lutter fornøjelige Numre, der vakte stormende Bifald og Fremkaldelser.

Drachmann selv blev modtaget med mange og lange Klapsalver. Han viste sig med den velkendte «Bulehat», den, han bar «som han vilde», og fremsagde en for Anledningen skreven Prolog. Han maatte selvfølgelig sige meget mere end der stod paa Programmet. I det versificerede Farvel, han bød Forsamlingen, fandtes følgende Linier:

Og skulde der hændes de store Ting,
 som i dette Aarhundred vil ske,
 send Bud efter mig — hvor jeg flakker omkring —
 og i Fronten skal I mig se.

Digteren, der jo den Gang var højt oppe i Halvtredserne, har vel næppe ment det bogstavret, men har tænkt paa den sociale Revolution, som sikkert

en Dag vil komme til Udbrud i de Forenede Stater, thi den har længe været i Anmarsch.

Efter Festen begav en lille Skare af Komiteens Medlemmer og andre, der ønskede at deltage, sig til «Bismarcks Lokaler», hvor der improviseredes et lille Gilde. Det var selvfølgelig ikke en Dionysos-Fest med Vinløv i Haaret, men muntert gik det til. Drachmann deklamerede, Frk. Bokken-Lasson sang; der holdtes Taler paa Gulv, Stole og Borde. Drachmann, der vel af Naturen var lidt kælent anlagt, rakte Haand og under Tiden Mund til de kvindelige Deltagere, og man brød først op, da Stjernerne blegnede, og Gadelysterne slukkedes.

Naar man efter et mangeaarigt Ophold i et fremmed Land rækker Haanden til Afsked til en af sit Fædrelands berømte Sønner, paakommer der En en Følelse af Hjemve. «Paa Gensyn!» sagde Drachmann. «Jeg kommer snart igen, og saa skal vi to tale længe sammen.» Det var længe siden, at jeg havde følt mig saa vemodigt stemt.

Blandt dem, der under Opholdet i Chicago var Drachmann en god Støtte, kan i første Række nævnes Dr. Max Henius og Broderen Louis Henius. Førstnævnte, der virkede som kemisk Analytiker og Docent i den af ham oprettede Lærestalt for Uddannelse af vordende Bryggere, indtog den Gang ikke saa fremragende en Plads i den danske Koloni som senere. Hans Virksomhed fordrede en mere intim Forbindelse med Tyskere, der paa den anden Side betragtede ham halvvejs som en af deres egne. Under et fleraarigt Ophold i Marburg, hvor han fik Doktorgraden, har han erhvervet sig et udmærket Kendskab til tysk Sprog, og da Tyskerne i Chicago afsløvede et

Monument for Fritz Reuter — Max Henius var Præsident for den tyske Journalistklub — var han en af Hovedtalerne. Men dansk er Henius baade i sine Sympathier og i sit Væsen, Han er dernæst meget offervillig og en praktisk Mand, der forstaar at benytte det Materiale, der tjener ham bedst til Udførelsen af sine Planer. Han har gjort meget for Danskheden i Chicago og har derfor høstet megen Anerkendelse, men tillige været underkastet en ikke altid retfærdig Kritik. Han er for nærværende Tid Medlem af Byens Bibliotheksraad, hvis danske Afdeling han omfatter med særlig Interesse. Han er gift med en elskværdig dansk Dame, en Søster til Professor Heiberg ved Københavns Universitet.

Broderen Louis Henius, der i en halv Snes Aar var Lærer ved Broderens Institut, var altid optaget af danske Interesser. Han var i lang Tid de Danskes Poeta laureatus, skrev gode Lejlighedsdigte og havde udelukkende dansk Omgang. Noget træt af Livet i Amerika tog han hjem til Danmark, og Spaadommen om, at han og hans Familie snart vilde vende tilbage til Amerikas Kødgryder, gik ikke i Opfyldelse. Efter at have taget fast Ophold i København, syslede han med literære Interesser, blev Medarbejder ved et Tidsskrift, indtil han tilsidst blev Ejer af «Illustreret Tidende», der i ethvert Tilfælde for et halvt hundrede Aar siden gav Ly til Landets Digtere og Forfattere af Rang.

Blandt andre, Drachmann kom i nær Berøring med, var de to Politikere, Henry L. Hertz og Niels Juul. Den førstnævnte er den af alle Danske i Chicago, der har drevet det videst i kommunal Politik. Der var en Tid, hvor han herskede med uindskrænket Myndighed i store Distrikter; han var be-

gyndt som Kopist, fik saa Embede som Ligsynsmand (Coroner), genvalgte til samme Embede, steg derfra til Skatmester for Staten Illinois, og fik endelig Ansættelse som Skatteopkræver under Regeringen i Washington. Hermed ender hans politiske Løbebane. Andre Indflydelser har gjort sig gældende.

Niels Juuls politiske Stjerne har været i stadig Opadgaaen i den sidste halve Snes Aar. Han kom som ung til Amerika fra Jylland; hans Ydre bærer stærkt Præg af Danskhed. Han er udlært Malersvend hjemmefra, men har forøvrigt tumlet sig i mange Virksomheder. I lang Tid var han i Tjeneste hos et stort Boghandlerfirma, blev selv Forlagsboghandler, har været Medinteressent i et Kulmineselskab og haft Part i en Skrædderforretning. Han er en meget begavet Mand med et fuldt saa stort Herredømme over Engelsk som over Dansk. Drachmann gav ham Vidnesbyrd som en af de vittigste Bordtalere, han havde truffet. Juul var Sjælen i den store Kreds af Sangere, der gav Møde i Chicago i Udstillingsaaret. Sin politiske Bane begyndte han tildels som Kasserer i en af Kommunens store Afdelinger. Han benyttede sin Fritid til at studere Jus. Fra denne Post blev han valgt til Staten Illinois Senat, der vel nærmest svarer til det danske Landsting. Her forelagde han en Lov, der bærer hans Navn, og som var affattet af Byen Chicagos store Grundejerforening. Juul blev dens dygtige Talsmand; nu i Slutningen af 1912 er han opstillet som en af Republikanernes Kandidater til Kongressen.

Til Sorg for mange blev der ikke foranstaltet en officiel Banket for Drachmann; der var nemlig ikke Tid dertil. Danske i Chicago har altid yndet at give deres venlige Følelser Luft paa denne Maade: Man

har afholdt Banketter for Etatsraad Glückstadt, Admiral Richelieu, Bech-Olsen, vor egen, i Nærheden af Chicago fødte Nævekæmper, «Battle Nelson», Kammerherre Bech, og, hvis man kunde have faaet fat i Professor Høffding, eller hvis Professor Otto Jespersen ikke altid havde gaaet udenom den danske Koloni, havde de sikkert ogsaa siddet som Æresgæster ved et overdaadigt Banketbord. Den sidste Banket i stor Stil blev given til Ære for de danske Studenter-sangere, der imidlertid kun forstod en af Talerne, da Resten blev holdt paa Engelsk. Professor Karl Larsen var Æresgæst ved et Smørrebrødsbord med dansk Akvavit og Øl efter sit første Foredrag. Som Forholdene udviklede sig, kunde der jo ikke være Tale om en Banket med en lang Menu.

* * *

Ved enhver Grundlovsfest og overhovedet ved alle festlige Lejligheder, afholdt af Danske, var en Tale for Sønderjylland altid paa Programmet, og gennem alle Talerne slyngede sig i varme Ord Haabet om, at en Gang i Tiden vilde de tabte Landsdele atter blive knyttede til Danmark. En saadan Tale fulgtes altid med megen Opmærksomhed og efterfulgtes af ni rungende Hurraer, selv efter at Paragraf 5 var slettet. Det var for henvend en tredive Aar siden; nu er det anderledes. Talen for Sønderjylland er falden bort, men Haabet om det danske Sprogs Bevarelse i Nordslesvig er endnu levende. Der er mange Slesvigere i Chicago, lutter gode Patrioter, maaske i endnu højere Grad end de egentlige Danske. Med stor Begejstring modtog man Drachmanns «Derovre fra Grænsen» og følte sig taknemlig mod Digteren.

En af de ivrigste danske Slesvigere var en ung

Mand ved Navn Peter Noer. Hans Venner paastod, at han altid bar et lille Dannebrogflag indenfor Skjortebrystet. Han var en saare elskværdig Mand, altid begejstret i Ord og Tale for det danske Sprog, altid parat til at yde sin Skærv, naar det gjaldt en dansk Sag. Altid med i Forberedelserne til at modtage en dansk Mand med Navn, altid opsøgende tilrejsende, som kunde give ham Oplysninger om Forholdene hjemme og i Slesvig.

Han havde en Ven, der, om jeg ikke husker fejl, hed Christen Hansen. Han var om mulig endnu mere begejstret for Bevarelsen af dansk Sprog, idelig og altid opfordrede han sine Landsmænd fra Slesvig til aldrig at tabe det danske Sprog af Sigte. I en Grundlovstale havde han som Tekst valgt Kierkegaards Ord: «Jeg føler mig lykkelig ved at være bunden til mit Modersmaal, bunden som kun faa er det, bunden som Adam var til Eva, fordi der ingen anden Kvinde var; bunden fordi det har været mig en Umulighed at lære noget andet Sprog og derved en Umulighed at fristes til at lade stolt og fornemt om det medfødte».

I samme Tale fortalte han følgende, der dog næppe tør opfattes som en virkelig Oplevelse, men kun som en Illustration til, hvor inderligt Tyskerne er knyttede til deres Modersmaal: «Jeg kom forleden Aften hjem, træt og udaset af Dagens Slid. Medens min Kone tilberedte Aftensmaden, lagde jeg mig til Hvile paa Sofaen og faldt i Søvn. Pludselig vaktet jeg af et Barns høje Jammerskrig og hørte de tunge Slag af en Pisk, der faldt paa Barnets Ryg. Jeg rejste mig og gik over til min Nabo for at erfare Grunden til den strenge Tilrettevisning. Jeg erfarede da, at Barnet havde hilst sin Fader, da han kom hjem,

med Ordene «Good evening», i Stedet for «Guten Abend». Manden ansaa det for en Forbrydelse, at der taltes andet end Tysk i hans Hjem.»

De fleste Danske i Chicago var i 1875 forsvarsvenlige, især de ældre iblandt dem. Det var dem en forhadtt Tanke, at Danmark skulde ligge aabent for en eventuel Fjende og udsættes for at falde uden at kunne røre en Haand til sit Forsvar. Man indsaa vel, at hvis det kom til en Kamp mod den overlegne Fjende, maatte Landet bukke under, men man havde her til Lands indsuget en Forestilling om, at Individet saavel som Folket bør under alle Eventualiteter være forberedt paa Overfald og Overrumpling. Man skal med andre Ord slaa fra sig, selv om man har Forvisning om, at man til sidst vil blive nødsaget til at give efter for Overmagten. — De samme Forestillinger synes at have foresvævet Københavns Befolkning paa den Tid. Bladet «Heimdal»s Korrespondent skriver saaledes under 24. Januar 1875:

«Det er jo et gammelt Sagn, at vi Danske, hvad enten vi er ude eller hjemme, elske vort skønne, lille Fædreland og ere rede til at bringe selv de største Ofre for at hævde og bevare dets Selvstændighed. Man henviser til de Kampe, vi i den Anledning have ført i 1848—50 og i 1864, og man venter af os, at vi ogsaa i Fremtiden ville vise os vort Navn værdige. Lad mig nu straks sige, at vore «Venner» altid have «ventet sig» noget af os og altid været rede til at støtte os med — gode Ønsker. Ud derover ere de kun sjældent gaaede, og der er intet, som tyder paa, at de have «forandret Signalerne», for at bruge Bjørnstjerne Bjørnsons Ord, dengang han raadede os til at gaa til Tyskland og i den Anledning opfordrede os til at forandre Signalerne. Men

kunne vi saaledes ikke stole paa Hjælp fra vore Venner, saa maa vi stole paa os selv, ikke saaledes, at vi hengive os til en blind Tro paa, at vi skulle være i Stand til ved egne Kræfter i Længden at kunne modstaa en overmægtig Fjende, men saaledes, at vi sætte os selv i Stand til at modtage det første Stød eller med andre Ord: sikre os mod en Overrump-ling. Dette kan ogsaa udtrykkes saaledes, at vi bør sætte os selv i Stand til at forhindre, at Landets Erobring er en fuldbragt Kendsgerning, forinden det øvrige Europa kan komme os til Hjælp; thi — jeg gentager det —: med mindre vi faa en saadan Hjælp, med mindre Europa føler sig interesseret i, at vi vedblive at bestaa som Stat, ville alle vore egne Anstrengelser kun hjælpe os til at — falde med Ære.

Spørgsmaalet er nu et dobbelt: Det er for det første, om vi ere i Stand til at naa saa vidt, at vi kunne tage mod det første Stød, og for det andet, om vi i saa Tilfælde have Haab om at faa Hjælp? Svaret maa i begge Tilfælde lyde: Ja, og da jeg nu gaar ud fra, at baade De selv, højtærede Redaktør! og Deres mange Læsere nære en lige saa levende Interesse som vi, der ere i Hjemmet, for vort kære Fædrelands Skæbne i Nutid og Fremtid, skal jeg i al Korthed begrunde, hvorpaa dette Ja er bygget.

Den ulykkelige Krig i 1864 havde den umiddelbare Følge, at vi mistede Hertugdømmerne Slesvig, Holsten og Lauenborg; de mere middelbare Følger vare Østerrigs Ydmygelse i 1866 og Frankrigs Nederlag i 1870—71, hvorefter igen Følgen var den overmægtige Stilling, som det af Bismarck skabte tyske Kejserrige kom til at indtage. Den Trusel, som dette mægtige Rige nu er for hele det øvrige Europa, er kun den retfærdige Straf for den Blindhed, hvori

de ikke-tyske Stormagter gjorde sig skyldige, da de i 1864 vare rolige og villige Vidner til, at Preussen holdt den Generalprøve, der saa hurtig efterfulgtes af Preussens uhyre Magtudvikling ikke blot til Lands, men ogsaa til Vands. Her er Knudepunktet for vort Fædrelands Vedkommende, idet vi nu ikke længere, saaledes som før 1864, ere Herrer paa Søen, og derfor maa lægge en helt anden Plan end tidligere for vort Forsvar mod Tyskland. Om at forsvare Jylland og Fyen kan der nu ikke længere være Tale, og der staar saaledes kun tilbage at samle hele vor forholdsvis svage Styrke paa Sjælland for at værges Hovedstaden; thi er først denne tabt, da er alt tabt. Vil det nu være muligt, med Udsigt til Held at forsvare Sjælland og Hovedstaden? Ja. Hvorledes skal det ske? For det første ved at forøge vore Søforter, for at sikre København mod et Bombardement fra Sø-siden. For det andet ved at sikre Forbindelsen over Storebelt og Lillebelt saaledes, at vi kunne faa vore Soldater fra Fyen og Jylland førte over til Sjælland, og denne Sikring skulde da ske dels derved, at vi anlægge stærke Forter ved Jærnbanernes Endepunkter (Korsør, Nyborg og Strib), dels derved, at vi anlægge en stærk Flaadestation i Storebelt. Betingelsen for, at vi anlægge en saadan Station, er jo imidlertid, at vi have kampdygtige Skibe, som den skulde optage, og vi maa derfor ogsaa udvide og styrke vor Flaade. Men ikke nok dermed. Vi maa tænke os Muligheden af, at Flaaden ikke er i Stand til at forhindre Fjendens Landgang, og at den ved Kysten opstillede Hær heller ikke er i Stand til at afslaa Landgangen. Den maa altsaa trække sig tilbage; men skal den trække sig til den aabne, værgeløse Hovedstad, forfulgt af den sejrige Fjende og nedtrykt

over sit Uheld? Nej, naturligvis ikke, og derfor maa der bygges Forter omkring København, for at Hæren kan samle sig bag disse, og Fjenden standses i sin Fremrykning. Derved vilde vi da vinde Tid, og denne Tid skulde saa benyttes til at formaa vore Venner til at ile os til Hjælp. Ville de dette, saa er endnu intet tabt; men ville de ikke, saa er alt tabt; thi i Længden maa vi bukke under, naar vi staa alene. Og spørger De endelig om, hvorpaa vi bygge vort Haab om Hjælp, da er det for det første derpaa, at vi endnu tro paa noget, der hedder europæisk Samvitighed, og dernæst, fordi vi umuligt kunne tro, at navnlig Rusland roligt skulde finde sig i, at Tyskland kommer i Besiddelse af Nøglerne til Østersøen: Øresund og Storebelt.

Man skulde nu tro, at Rigsdagen, naar det først var blevet den klart, at Landet ligger værgeløst hen, og at de allerede nu betydelige, aarlige Udgifter til Hæren og Flaaden (mellem 7—8 Mill. Rigsdaler) ere næsten bortkastede, saalænge Forsvaret saa at sige svæver i Luften, — man skulde tro, siger jeg, at Rigsdagen under saadanne Forhold vilde gribe til med begge Hænder for hurtigst mulig at bøde paa det forsømte; men nej! Ligesom alle andre Spørgsmaal truer ogsaa dette med at blive druknet i Parti-røvl til Glæde og Opbyggelse for vore Fjender, men til Sorg og Nedslagenhed for alle, der forstaaer at vurdere Sagens Betydning for Fædrelandet og dets Fremtid. Sagen har i disse Dage været for i Folke-thinget, hvor den hos Flertallet (det forenede Venstre) har mødt kun Indvendinger og atter Indvendinger, uden at Partiet har været i Stand til tydeligt og bestemt at angive, hvilken Plan der da vilde være at foretrække for Regeringens, der har alle de Sagkyn-

dige til Talsmænd. At denne Optræden fra Venstres Side har vakt en levende Harme i Hovedstaden, vil De let forstaa, saa meget mere som der, just ikke altid med Rette, allerede i Forvejen er en alt andet end velvillig Stemning tilstede mod Partiet. For mit personlige Vedkommende skal jeg kun udtale min Beklagelse over, at vort Demokrati, der ellers sværmer saa meget for det franske Demokratis Fører, Gambetta, har kunnet glemme dennes fædrelandssindede Ord, at Landets Forsvar er det Omraade, hvor alle Partier bør mødes, hvor meget de end paa alle andre Punkter kæmpe mod hinanden. —

Amicus.»

Korrespondancen blev modtaget med megen Paa-skønnelse af Bladets Læsere, ikke mindst paa Grund af den rolige Alvor og det danske Sindelag, den var et Udtryk for. Der hævede sig enkelte Stemmer i danske Blade uden for Chicago, der insinuerede, at alle de Korrespondancer, der var undertegnede «Amicus», var forfattede af Bladets Redaktion. Nu, da saa mange Aar er gaaede, og da Korrespondenten for længst er afgaaet ved Døden, tør det vel næppe anses for indiskret at oplyse om, at han var cand. polit. Carl Salmonsens, der i en Række Aar var Stenograf i den danske Rigsdag og senere Sekretær ved Grosserer-societetets Komité. Først op i Tyveaarsalderen begyndte han at studere, blev Student i 1864, tog Embeds-eksamen i 1867 og opnaede et hæderligt Accessit for en statsvidenskabelig Afhandling.

IX.

Amerikansk Ægteskabslovgivning og amerikanske Ægteskaber. — Ægteskab og Skilsmisse. — Fredsdommeren Mr. Murphy. — Forestaaende Reformere.

I Aaret 1882 tiltraadte jeg en Stilling under Kommunen i det Departement, der udsteder Bevilling til Folk, der ønsker at gifte sig. Ægteskabslovene i Staten Illinois var dengang ikke meget vidtløftige, og man har hidtil ikke skærpet dem i nogen nævneværdig Grad. Enhver ung Mand paa 21 og enhver ung Pige paa 18 Aar anses som myndige, men Ægteskab kunde ogsaa indgaa i en Alder af henholdsvis 17 og 14 Aar med en af Forældrenes eller en Formynders Samtykke. Fandtes der ikke en lovlig indsat Formynder, kunde enhversomhelst fungere som saadan mod at underskrive en Erklæring, der ikke bandt med særlig strenge Forpligtelser. Prisen for en Ægteskabsbevilling har holdt sig uforandret i 50 Aar, og den er endnu den Dag i Dag halvanden Dollar. Et Forsøg paa at sætte Prisen op strandede paa det Faktum, at de fleste Ægteskaber stiftes blandt Lønarbejdere. Der eksisterer ingen ensartet Ægteskabslov for de Forenede Stater; enhver Stat har sine egne Love, men i dette Forhold synes der snart at skulle indtræde en Forandring, da Agitationen for en ensartet Lovgivning drives med megen Styrke i Repræsentanternes Hus i Washington. I nogle af Staterne er Ægteskabs- og Skilsmisellovene saa bagvendte, at en lovlig skilt Mand eller Kvinde i en af Staterne kan sættes under Tiltale og straffes for Bigami i en anden.

Det varede ikke længe, før jeg blev reven ud af den Vildfarelse, at Chicago er Amerikas store Smeltdigel, hvor Racer blandes efter en stor Maalestok.

Der indgaas selvfølgelig en Mængde Ægteskaber af blandet Raceindhold, men Reglen er dog den, at en Tysker gifter sig med en tysk Pige, en Irlænder med en Irlænderinde, o. s. v. Absolut ublandede Ægteskaber indgaas med sjældne Undtagelser mellem Italienerne, Polakker og tildels Böhmere. Der findes ikke i Staten Illinois — med Chicago som Midtpunkt for alle politiske og sociale Rørelser — noget Forbud mod, at en Neger gifter sig med en Pige af kaukasisk Race. Selvfølgelig hersker der overalt i Landet en stærk Animositet mod den Slags ægteskabelige Forbindelser, men man kan uden Overdrivelse paastaa, at Negeren i et saadant Tilfælde trækker det korteste Straa, thi Reglen er, at den hvide Pige i de allerfleste Tilfælde staar paa Prostitutionens laveste Trin. Skønt der her findes en Mængde Mennesker, der betragter et Forbud mod den Slags Forbindelser som et Indgreb i Individets personlige Rettigheder, arbejdes der dog stærkt paa at indføre de samme Love, som er gældende i Sydstaterne, hvor ikke blot Ægteskab mellem Farvede og Hvide er forbudt, men straffes med et langt Ophold i Tugthuset.

Man har altid betragtet Chicago som det amerikanske Gretna Green, hvor flygtende Elskovspar finder et gæstfrit Ly. Flygtende Elskovspar, der forfølges af vrede Fædre og grædende Mødre, der næsten altid kommer en Time for sent, udgjorde for en tredive Aar tilbage et ikke ringe Procenttal af dem, der lod sig ægtevie i Chicago. Det store Publikum tog for det meste Parti for den dristige Brudgom og var ikke langt fra at betragte ham som staaende under Forsynets Beskyttelse, i ethvert Tilfælde protegeret af Kærlighedsguden, som man her kun kender under Navnet Cupido. Amor eller Eros er Benævnelser, man aldrig ser paa

Prent. Fra Bevillingens Udstedelse til Indgaaelsen af Ægteskabet behøver Skridtet kun at være ganske kort. Hvis et Par har meget travlt og kommer i Følge med den rette Autoritet, kan Vielsen foregaa paa Stedet, saa at den hele Akt kan fuldbyrdes i mindre end fem Minutter. For Folk, der ikke har travlt, er Forholdene lige saa gunstige. Der gives nemlig ingen Udløbstid for en Ægteskabsbevilling; man kan have den i sit Eje ligesaa længe man ønsker det, og man behøver ikke engang at gøre Brug af den. Der kan jo undertiden helt pludseligt opstaa Uenighed mellem Kærestefolk, saa at det medfører et Brud for bestandigt; eller han kan komme under Vejr med Forhold, der strider med hans Opfattelse af Etiken. En jovial Dansk viste mig engang en ti Aar gammel Bevilling, som han havde ladet indramme og ophænge i sin Pebersvendebolig som en stadig Paamindelse om «den Dumbhed, han engang var i Færd med at begaa». Han citerede ogsaa en eller anden Forfatter, der havde lært ham, at det gik med den store Kærlighed som med Spøgelse: Alle talte om den, men ingen havde nogensinde truffet den.

Paa Grund af det nævnte Forhold er det ikke muligt med Sikkerhed at kunne angive, hvor mange Ægteskaber der indgaaes i Aarets Løb. Man ved nøjagtigt, hvor mange Bevillinger der udstedes, thi enhver af disse er, foruden med Navnene, forsynet med et Nummer, og det tilsvarende indføres i Protokoller, hvori der tillige findes Rubrikker med Angivelse af Tid og Sted, naar og hvor Vielsen foregik, samt Navnet paa Præst eller Dommer. Ved at slaa op i disse Protokoller træffer man en Mængde Rubrikker uden den fjærneste Angivelse paa disse Punkter. Med andre Ord: man véd, at Vedkommende † sin Tid

gjorde det første Skridt, men ikke, om han foretog det andet, det, hvorpaa det jo kommer an i dette Tilfælde. Man staar ligesaa uforstaaende som overfor et gammelt Gravmonument, hvis Indskrift er udvisket, og som man derfor ikke kan tyde.

Vanskeligheden ved en nøjagtig Statistik skyldes for en stor Del Præstens og Dommerens Pligtforsømmelse. Ifølge Loven skal enhver Bevilling med udfyldt Blanket returneres senest tredive Dage efter Vielsen; men der gaar ofte Aar og Dag, forinden dette sker. I en katholsk Prælats Efterladenskaber fandt man engang flere hundrede Vielsesattester, hvoraf nogle havde den ærværdige Alder af femten Aar. Det er indlysende, at disse Forsømmelser afstedkommer mange Ulemper, navnlig i Arvesager, hvor det gælder om at skaffe Bevis for, at et Par har levet sammen som Mand og Hustru i Overensstemmelse med de af Staten foreskrevne Love.

Det hænder ikke sjældent, at en Mand udtager to ligelydende Bevillinger. I et saadant Tilfælde er en af Parterne altid Katholik. For at undgaa Rivninger med den nærmeste Familie finder en dobbelt Vielse Sted. Den katholske Vielse foregaar ikke, som sædvanligt, i Kirken, men i Præstens Hjem, og begge Ægtefæller maa forpligtige sig til at lade det eventuelle Afkom opdrage som Katholiker. Hvor der ikke findes uvillige Forældre eller andre Slægtninge, vælger man ofte en af de mange civile Dommere, hvem Loven indrømmer Retten til baade at binde og løse den ægteskabelige Knude, og ikke sjældent er det hændt, at samme Dommer har forrettet begge Handlinger.

Selve Vielsen er dog ifølge flere Domskendelser i Chicago ikke noget absolut betryggende Bevis for, at Vedkommende er rette Ægtefolk. I et Par Tilfælde

var Parret straks efter Vielsen gaaet fra hinanden. De blev enige om, at de havde begaaet en uoverlagt Handling, og søgte derfor en Opløsning af Forholdet. Da Rettens Dommer erfarede, at de ikke havde levet sammen som Mand og Hustru, kendte han for Ret, at i et saadant Tilfælde var en Skilsmisdom overflødig. Han begrundede sin Kendelse med den Erklæring, at et Ægteskab først har Retsgyldighed, naar Parret i Ordets strenge Betydning har levet sammen under samme Tag.

Indtil for en halv Snes Aar siden kunde Folk i Chicago og andetsteds i Staten Illinois leve i retsgyldig ægteskabelig Forening uden først at have udtaget Bevilling og uden præstelig eller borgerlig Vielse. En Mand og Kvinde behøvede blot i Vidners Nærværelse at erklære, at de ønskede at indtræde i Ægtestanden, og dermed var Sagen afgjort. I en saadan Forening (common law marriage) laa der ingen Underforstaaelse af, at de kunde gaa fra hinanden, saa snart de var enige om det; det var et bindende Løfte, der tilsigtedes. Men det var dog ikke ret betryggende, især for den kvindelige Part. Vidnerne kunde jo rejse bort eller dø, og Manden indlade sig i Ægteskab efter fastere, bindende Regler. Var der saa to Hold Børn, og Manden døde, maatte Retten afgøre, hvilket af de to Hold der var arveberettiget. Der opstod mange Stridsspørgsmaal og Forviklinger, der havde til Følge, at Statens Legislatur fastslog, at for at et Ægteskab skal have Gyldighed, maa man følge de fastsatte Regler, først udtage en Bevilling og derpaa lade sig vie af en Dommer eller Præst, der dog ikke behøver at være ordineret.

Der var mange Tvangsægteskaber i gamle Dage, flere end der er nu, hvis man kan tro Beretningerne i Byens Blade, der anfører dette som Bevis for, at

Chicago er Unionens Centrum for Dyd og Moralitet. Beviset er dog næppe fyldestgørende. Det er snarere Bladene, der er kommet bort fra det primitive Standpunkt, de indtog for en Menneskealder siden, da man fyldte Spalterne med de uhyggeligste Historier om kønslig Ubundethed.

Det er selvfølgelig altid Kvinder, der fordrer det tvungne Ægteskab som Resultat af den intime Forbindelse. Efter først at have forhandlet med Manden, der nægter at ville gifte sig med hende, udtager hun en Arrestordre. Han slæbes saa i Fængsel, fast besluttet paa at holde Stand. Men efter et Par Dages Ophold dér kommer han til den Slutning, at af to Onder er Ægteskabet at foretrække.

Det er yderst sjældent, at nogen af Parterne i en saadan Sag er Katholiker; dette Faktum har man fra katholsk Side benyttet som Bevis for, at netop denne Religionsform er en fortrinlig Beskyttelse mod de slemme Fristelser. Dette er dog langt fra at være Tilfældet; det er ganske andre Forhold, der gør sig gældende. Naar en Pige af katholsk Tro er bleven forført, henvender hun sig ikke til Domstolene. Hun gaar lige direkte til Præsten med sin Klage, og denne befaler den syndige Forfører ufortøvet at komme til sig. Og Præsten lægger ikke Fingrene imellem; han læser Fyren Teksten, foreholder ham hans syndige Færd og tvinger ham til at ægte Pigen. I gamle Dage, da det lod sig gøre, hentede Præsten selv Bevillingen og drog Omsorg for, at Navnene ikke omtaltes i Dagspressen. Katholske Præster har altid været omhyggelige paa dette Punkt, med Rette ønsker de at skaane den unge Piges Rygte.

Ægteskab mellem Jøder og Ikke-Jøder indgaas ikke i saa stort et Antal i Chicago som i evropæiske

Byer af samme Størrelse. Maaske Grunden hertil maa søges deri, at Jøderne, i ethvert Tilfælde den store Masse blandt dem, lever i et frivilligt Ghetto. Racens Tilbøjelighed til at indgaa nære Slægtskabsforbindelser var sikkert en af Grundene til, at Statens Legislatur for nogle Aar tilbage vedtog et Forbud mod Indgaaelse af Ægteskab mellem Fætter og Kusine. Under Forhandlingerne om denne Lov opstod der en meget livlig Debat vedrørende dette specielle Forhold. Paa den ene Side henvendte man Opmærksomheden paa Protokollerne i Landets Sindssygeanstalter, paa den anden Side gjordes det gældende, at hvor der ikke findes Afsind i de paa gældende Personers Familie, og naar begge Individier er sunde og kraftige Mennesker, er al Fare udelukket. I lang Tid omgik man Loven ved at se bort fra Tanken og Aanden deri. Man rejste til en anden Stat, der ikke kendte til Forbud mod ægteskabelig Forbindelse mellem Fætter og Kusine, og vendte saa tilbage til Chicago for at fortsætte Livet der.

Fortolkningskunsten er stærkt udbredt overalt i Amerika og har tjent som en rig Indtægtskilde for dens mange Dyrkere. Der gives næppe nogen Lov, der omgaaes i større Udstrækning og med mere velberaad Hu, og som har flere Smuthuller end den, der vedrører Ægteskab og Skilsmisse. Der findes en Paragraf, som forbyder Folk, der har faaet Skilsmisse, straks efter at indgaa nyt Ægteskab. Der skal hengaa ét Aar, og hvis Skilsmissegrunden er ægteskabelig Utroskab, to Aar for den skyldige Part. Dette Forbud omgaaes til Stadighed paa samme Maade som de nære Slægtskabsforbindelser; man rejser til en anden By og lader sig atter vie. Antallet af Skilsmisser er i stadig Stigen, i 1912 udgjorde det i runde Tal 4000.

Indtil for fem Aar siden kunde enhver Fredsdommer i Chicago foretage Vielser. Saa afskaffedes, som tidligere omtalt, Fredsdommervirksomheden, men i de omliggende Forstæder, der sammen med Byen udgør det Distrikt, hvori Chicago danner Midtpunktet, bibeholdt man den gamle Ordning. En halv Snes af disse Forstæders Dommere tog Ophold om Dagen i Chicago og begyndte en Bryllupsvirksomhed, hvoraf der flød rigelige Indtægter. Men saa afgav en Dag en af Underrettens Dommere den offentlige Erklæring, at alle de Vielser, der var foretagne i Chicago af Forstædernes Dommere, var ugyldige. Vedkommende Par var slet ikke gifte. Der opstod selvfølgelig et usigeligt Virvar, og Sensationspressen regnede ud, at der var mindst ti tusind Par, der levede i ugift Stand som Mand og Hustru. For at raade Bod paa en saadan Tilstand fremsatte man Forslag efter Forslag, hvoraf et gik ud paa at sammenkalde Statens Legislatur i en Ekstrasession for at vedtage en Lov, der skulde have tilbagevirkende Kraft. Alle de saakaldte ulovligt indgaaede Ægteskaber skulde erklæres for ugyldige. Men det vilde jo tage nogen Tid, og det vilde jo være inhumant at lade de mange tusinde Mennesker leve i en stadig Spænding. Man appellerede derfor Dommerens Kendelse til General-Statsadvokaten som den, hvis Erklæring skulde være den afgørende. Han kendte for Ret, at naar et Par i god Tro har henvendt sig til en Fredsdommer for at indgaa Ægteskab, saa er det ikke vedkommende Pars Sag at undersøge denne Dommers juridiske Ret. Hvis der er nogen, der har gjort sig skyldig i en lovstridig Handling, da er det Dommeren, der bør straffes, og ikke det uskyldige Par. Advokaten føjede saa til, at en Vielse, foretagen af en Fredsdommer fra Forstæderne i Chicago,

er ikke det samme som en Domsafsigelse. Vielsesakten er kun en slet og ret ministeriel Handling. Der var dog ikke faa blandt de ti Tusinde, der, for at være aldeles sikker i deres Sag, rejste ud til Fredsdommerne i Forstæderne for endnu en Gang at lade sig vie.

I Efteraaret 1882 lod den da valgte Embedsmand (*county Clerk*), under hvem Ægteskabsbureauet sorterer, indrette et lille Værelse til Brug for Fredsdommere, der her kunde forrette den borgerlige Vielse for Folk, der ønskede det. Valget var faldet paa en Irlænder (Murphy), der var Snedker af Profession. Ved et Ulykkestilfælde havde han mistet sit højre Ben, men kun de Indviede var vidende derom, saa naturlig syntes hans Gang paa det kunstige Lem. Han havde gennem politisk Indflydelse opnaaet Tjeneste som Nattevagt i Bygningen, en Virksomhed, der selvfølgelig ikke lod sig forene med Fredsdommervirksomheden, og han fik derfor Nattevagt ombyttet med Dagvagt. Han var en jovial og vittig Mand med et aabent Blik for Forretning. Han havde en Spejder ved alle Bygningens Indgange. Saa snart et Par, om hvem det kunde formodes, at det ønskede at vies paa Stedet, nærmede sig, blev det anholdt, og efter at fuld Vished var opnaaet, ført til det lille Værelse, hvor det bænkedes.

I sin Egenskab af Vagtmand var Murphy iført den foreskrevne Uniform med blanke Knapper og et gyldenblankt Baand om Kasketten. Det tog ham ikke lang Tid at ombytte denne Uniform med en borgerlig Frakke. Med stor Gravitet og Værdighed stillede han Parret op, ikke ulig en Fotograf, der retter paa et Objekt, forinden Billedet tages. Saa fulgte en Forespørgsel, om Parret ønskede en Vielse med eller uden Ring. I ethvert Tilfælde var Formularen den

samme og Betalingen ligesaa. I den foreskrevne Formular fordredes blandt andet Brudens bejaende Svar paa Spørgsmaalet, om hun vilde elske ham, saalænge de begge var ilive, samt være ham hørig og underdanig. Murphy fulgte ogsaa det fra gammel Tid hævdede Privilegium, at give Bruden det første Kys efter Vielsen, men da det ikke var hans Pligt, benyttede han denne stiltiende Ret kun i visse Tilfælde.

Skønt Loven fastsætter to Dollars for en Vielse, fordrede han altid tre, medmindre man forud var kommen overens om Prisen. I de fleste Tilfælde fik han sin Pris, og naar han kaldtes til et Hotel, hændte det ikke sjældent, at man rakte ham en Konvolut med ti eller tyve Dollars. Han havde nærmest sin Kundekreds blandt Byens fremmede Nationaliteter. Han havde lært sig saa meget Tysk, at han kunde forrette Vielsen i dette Sprog. Sine tyske Kunder gav han altid sit Kort og bad dem om at anbefale ham til Venner og Bekendte. «Wir Deutschen müssen zusammenstehen» var hans sidste Ord til Afsked. Skønt han var en fiffig Mand, hændte det dog af og til, at han lod sig narre. En Brudgom med gode Klæder og gode Manerer kunde saaledes efter endt Forretning række ham en Konvolut, som først senere aabnedes, og hvori der fandtes én Dollar. I et Par Tilfælde var den forseglede, uigennemsigtige Konvolut blottet for alt Indhold.

Efter en Snes Aars travl Virksomhed døde Murphy som en velhavende Mand. Hans Efterfølger blev en lille Tysker fra en af Forstæderne. Ogsaa han havde gennem Politik opnaaet sin Værdighed som Fredsdommer. I sin første Ungdom havde han ernæret sig som Musikant med Violinen som Instrument. Senere havde han lært at rulle Cigarer. Foruden Engelsk og

Tysk kendte han ogsaa de Døvstummes Fingersprog, en Færdighed, der ofte kom ham til Gode. Som sin Forgænger Murphy led han til Tider af en uimodstaaelig Trang til alkoholholdige Stimulantser. Naar han fik sine periodiske Anfald, lukkede Familien ham inde; men han gik dog ikke helt tabt af Fortjenesten som Dommer. Han sendte nemlig en Substitut, med hvem han delte Fortjenesten. For denne hans slemme Tilbøjelighed maatte han tilsidst bøde med Tabet af sin Plads, da han i omtaaget Tilstand viede en fjortenaarig uden Forældrenes Vidende til en trediveaarig Mand, Klaverspiller i et Biograftheater. Baade Pigens Forældre og Dagspressen rejste en saa stærk Opposition, at Kontorets Chef saa sig nødsaget til at fjerne den uheldige Ægteskabsstifter.

Den nævnte Substitut var ligeledes af tysk Fødsel, men havde kun ringe Færdighed i at tale Sproget. Ogsaa han var Politiker, og af Statens Overhoved sat til at passe paa, at Jagtlovene strengt overholdtes. Det var ikke nogen lukrativ Bestilling, men han dyrkede ved Siden af en lille Farm. Da jeg en Dag var paa Vejen til mit Hjem, hørte jeg pludselig mit Navn nævne. Jeg saa mig om, men kunde ikke opdage hvorfra Lyden kom, indtil jeg hørte det endnu tydeligere og fik Vished om, at Røsten udgik fra en Mand paa en Farmervogn. Det var min Ven Fredsdommeren, der ønskede at hilse paa mig. I Vognen fandtes en god Beholdning af Kartoffler, Kaalhoveder og Gulerødder, som han falbød til Husmødre fra Dør til Dør.

Den sidste af Kontorets Fredsdommere var en Englænder, født i London. Han havde i mange Aar levet af at tage Kontrakter paa Malerarbejde, men da han ved en Lejlighed led et stort Tab, kastede han

sig over Politik. I den fashionable Forstad, hvori han levede, havde man gjort ham til Skatmester, og efter endt Termin fik han Plads som Kopist i et af Chicagos offentlige Kontorer, tilsidst havnede han som Fredsdommer. Hans Forretning gik strygende, indtil han en Dag lod sig narre til at vie en mindreaarig Pige, der var saa fuldvoksen, at hun selv blandt Kendere kunde passere for en Tyveaarig. Denne Vielse blev ikke blot hans sidste, men overhovedet den sidste i Kontoret. Vor Englænder maatte vige for den offentlige Mening. Han var den sidste paa Skansen.

Der var endnu en Forretning, men i mindre Maalestok, der førtes inden for Kontorets Vægge. Dens Chef var en forhenværende, ældre luthersk Præst med en Klumpfod og en Klumphaand, hvori der saas en Antydning til Fingre. Paa et lille Bord spredte han hver Morgen sit Lager af Vielsesattester, som han solgte til Liebhave. Den mest populære af disse Artikler var i stort Format og beregnet paa Indfatning. Der var Mange, der anbragte denne Attest i Glas og Ramme og brugte den som Pryd paa Væggen, navnlig Folk fra Landdistrikterne. Øverst saas et allegorisk Billede, en stille, idyllisk Skovsø med en Baad, hvori et ungt Par styrede mod den paa den modsatte Bred, af Træer og Blomster omkransede Kirke, hvor Præsten stod i Døren for at modtage dem. Alt dette var indfattet i en Frise, hvor Engle og Duer fløj mellem hverandre, og forsynet med Indskriptioner fra det gamle og ny Testamente. Til højre læstes: «Det er ikke godt for Mennesket at være ene». Til venstre: «Hvad Gud har sammenføjet, lad Ingen sønderrive». Der fandtes ogsaa paa denne Attest et Par ovale, udskaarne Rammer til Brug for

de Nygiftes Fotografier, og en mindre Ramme nedeunder til Brug for den førstefødte Baby.

Den gamle Præst havde ogsaa Attester i Lommeformat, som Nygifte stak til sig og benyttede som et Slags legitimt Pas paa Rejser, naar der maaske rejstes Tvivl, om de var ægteviede.

Af og til viede han ogsaa et Par, og saa havde han jo en dobbelt Fortjeneste. Men størst var dog hans Indtægter, naar Fredsdommeren havde Forfald. Da tjente han mere paa en Dag, end han havde tjent i Maaneder som Sjælesørger for en lille plattysk Menighed ude paa Landet. Han havde et Mundheld, som ofte passede fortrinligt ind i Situationen, og som han kunde anvende med stor komisk Virkning: «Jedes Thierchen sein Plaisirchen».

Man er i denne Tid stærkt optaget af Forslag til en strengere Ægteskabs- og Skilsmisellov. Man vil skærpe Fordringen til Ægteskabskandidaten. Urigtige Opgivelser under Ed skal straffes med Bøder fra 100 til 500 Dollars eller Fængselsstraf i Tugthuset.

Ethvert Ægteskab, der stiftes i den ene Stat for at undgaa Lovene i en anden, og omvendt, skal erklæres ugyldigt. Naar Grunden til Skilsmisse angives som Brud paa Biblens bekendte Bud, skal den i Klagen Medindstævnte have Ret til at forsvare sig for derved, om muligt, at beskytte den kvindelige Parts Navn og Rygte.

